

መጽሐፍ ቅዱስን ፍለጠ

ብሓልዮት “ካምፑስ ፕሮጀክት” ተሳትፎ

Sponsored by “Nehemiah Project”

መጽሐፍ ቅዱስን ፍለጠ

መሰል ደራሲ ዝተሓለወ እዩ!

© ቀዳማይ ሕታም የካቲት 2009 ዓ.ም. ናይሮቢ ኬንያ

ንዘለኩም ርእይቶን ሕቶን በዚ ዚሰፀብ ኣዳርሻ ክትልእኩ ይከኣል

Berhane Kahsai

E-mail: berhane_kahsai@yahoo.com

Design & layout by ZION Graphics

zionsgraphics@yahoo.com

ermiaszion@yahoo.com

መጽሐፍ ቅዱስን ፍለጠ

ብቀሺ ብርሃን ካሕሳይ

እዛ መጽሐፍ እዚኣ ንኹሉም ክርስቲያናት፡
ንኣምላኸን ንቻሉን ዚጠምዩን ዚጸምኡን፡
ኣቅነት ቃሉ ከፈልጡ ንዚደልዩን
ንበረኽቶም ክትከውን እውፍያ ኣለኹ።

ትሕዝቶ

መቼድም	ix
መእተዊ	xi
ምስጋና	xiii

ተጥገይ ክፉል መጽሐፍ ቅዱስ - አመጸጽኢኦ 1

1 መጽሐፍ ቅዱስ አጠራገፍኦ	3
2 ቀኖናውነት	13
3 መጽሐፍ ቅዱስ ትሕዝቶኦ	19
4 መጽሐፍ ቅዱስ ቅዱስ አጸሓሕፍኦ	23

ካልኦይ ክፉል መጽሐፍ ቅዱስ - አገባብ አጸናንዕኦ 27

5 መሰረት መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ	29
6 አገባባት መጽናዕትን አጠቓቅመኦምን	33
ኣምልኾኣዊ አገባብ (Devotional Method)	34
አገባብ ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ (Chapter Summary Method)	37
አገባብ ሰነ-ጽሑፍ ታሪኽ ህይወት ሰባት (Biography Method)	40
አገባብ አጸናንዓ ብቓላት (Word Study Method)	50
አገባብ አጸናንዓ ብምዕራፋዊ ትንታኔ (Chapter Analysis Method)	55
አገባብ አጸናንዓ ጥቕሲ ብጥቕሲ (Verse by Verse Method)	60
አገባብ አጸናንዓ ብቅየላዊ መጽሐፍ (Book by Book Method)	63
7 ናይ ጽሞና ጊዜ	73

ሳልሳይ ክፉል መጽሐፍ ቅዱስ - ሓጺር ትንታኒኦ 79

8 መጻሕፍቲ ሕገ	81
ኦሪት ዘፍጥረት	83
ኦሪት ዘጸኣት	93
ኦሪት ዘሌዋውያን	105
ኦሪት ዘሁልቅ	115
ኦሪት ዘዳግም	119

9 መጻሕፍቲ ዛንታ	125
መጽሐፍ እያሱ	127
መጽሐፍ መሰፍንቲ	137
መጽሐፍ ሩት	145
መጻሕፍቲ ነገስታት	149
(መጻሕፍቲ ሳሙኤል፡ ነገስት፡ ዜና መዋለል)	
መጻሕፍቲ ዘመን ምርኮን ምምሳሰን	183
(መጻሕፍቲ እዝራ፡ ነህምያ፡ አስቲር)	
10 መጻሕፍቲ ቅኔ	199
መጽሐፍ እዮብ	201
መዝሙር ዳዊት	205
መጽሐፍ ምሳሌ	209
መጽሐፍ መክብብ	211
መሃልዮ-መሃልይ	215
11 መጻሕፍቲ ነብያት	222
ትንቢት ኢሳይያስ	223
ትንቢት ኤርምያስ	237
ድጉዓ ኤርምያስ	245
ትንቢት ሀዘቅኤል	247
ትንቢት ዳንኤል	255
ትንቢት ሆሴእ	265
ትንቢት ዮሴል	269
ትንቢት አዋጽ	273
ትንቢት አብድያ	277
ትንቢት ዮናስ	281
ትንቢት ሚካያስ	287
ትንቢት ናሆም	293
ትንቢት አንባቆም	297
ትንቢት ጸፎንያስ	301
ትንቢት ሃጌ	305
ትንቢት ዘካርያስ	309
ትንቢት ሚልክያስ	313
12 አብ ሞንጎ ብሉይን ሓድሽን ኪዳን ዘሉ ዘመን	317
13 መጻሕፍቲ ሓድሽ ኪዳን	331
ወንጌላት	333
ወንጌል ማቴዎስ	337
ወንጌል ማርቆስ	345
ወንጌል ሉቃስ	349
ወንጌል ዮሃንስ	357
ግብሪ ሃዋርያት	365

መልእክትታት ሓድሽ ኪዳን	375
መልእክትታት ሃዋርያ ጳውሎስ	377
መልእክቲ ናብ ሰብ ሮሜ	381
መልእክቲ ናብ ሰብ ቂረንቶስ 1ይትን 2ይትን	385
መልእክቲ ናብ ሰብ ገላትያ	389
መልእክቲ ናብ ሰብ ኤፌሶን	393
መልእክቲ ናብ ሰብ ፊልጲ	397
መልእክቲ ናብ ሰብ ቂሎሲ	399
መልእክቲ ናብ ሰብ ተሰሎንቂ 1ይትን 2ይትን	403
መልእክቲ ናብ ሲሞኔዎስ 1ይትን 2ይትን	407
መልእክቲ ናብ ቲቶስ	411
መልእክቲ ናብ ፊልሞን	413
መልእክቲ ናብ እብራውያን	415
መልእክቲ ያእቆብ	419
መልእክቲ ጴጥሮስ 1ይት	421
መልእክቲ ጴጥሮስ 2ይት	423
መልእክትታት ዮሃንስ 1ይትን 2ይትን 3ይትን	425
መልእክቲ ይሁዳ	429
ራእይ ዮሃንስ	431
መዋለል ቤተክርስቲያን	441

መወከሲ ጽሑፋት	445
-----------	-----

ሰአልታት

1 ተሽሊ ፓፒሩስ	9
2 ካብ ቆርባት እተሰርሑ ብራና	10
3 መርከብ ኖህ	90
4 ማሕደር እግዚአብሔር	96
5 መሰውኢ ምሕራር	97
6 መሰውኢ ዕጣን	97
7 ታቦት ኪዳን	97
8 ቀዋሚ ቀንዴል	97
9 ሰደቓ ምርኣይ	97
10 ኣሮን ሊቀ ካህን	100
11 ሰፊር ደቂ እስራኤል ኣብ ጉዕዞ በረኻ (ንድፊ)	114
12 ኣሽራናት መጽሓፍ ቅዱስ ዘነጻጽር ሰአሊ	122
13 ቤት መቐደስ (ንድፊ)	
13.1 ንድፊ ማሕደር ድንኳን	98
13.2 ቤት መቐደስ ሰሎሞን	160
13.3 ቤት መቐደስ ህዝቅኤል	254
13.4 ቤት መቐደስ ሄሮድስ	360
14 ሕልሚ ነቡካደነጸር	258
15 70 ሰሙን ናይ ዓንኤል	262
16 69 ሰሙን ናይ ዓንኤል	263
17 ከተማ የሩሳሌም	330
17 ቅርጺ ቤት መቐደስ ሄሮድስን ከባቢ ኣን	363

ካርታታት

1 ጉዕዞ ኣቦታት (ኣብርሃም፣ ደስሃቅ፣ ያአቆብ)	91
2 ጉዕዞ ደቂ እስራኤል ናብ ከንኣን	103
3 ርስቲ ደቂ እስራኤል (12 ነገድ ደቂ እስራኤል)	135
4 መንግስቲ እስራኤል ብዘመን ሳኦል፣ ዳዊት፣ ሰሎሞን	161
5 እተመቐቐለት መንግስቲ እስራኤልን ይሁዳን	162
6 ምዕራይ መካብብያ የሩሳሌም	191
7 ምቕዳስ መካብብያ የሩሳሌም	192
8 የሩሳሌም ብጊዜ ብሉይ ኪዳን	327
9 ናይ ሓድሽ ኪዳን የሩሳሌም	328
10 ፓለቲካዊ ምምሕዳር ጳለስቲና	329
11 መገሻታት ጴጥሮስ	370
12 ቀዳማይ ሚስቶናዊ ጉዕዞ ሃዋርያ ጳውሎስ	371
13 ካልኣይ ሚስቶናዊ ጉዕዞ ሃዋርያ ጳውሎስ	372
14 ሳልሳይ ሚስቶናዊ ጉዕዞ ሃዋርያ ጳውሎስ	373
15 ጉዕዞ ናብ ሮሜ	374
16 ሾብዓተ ማሕበራት እስያ	439

ቻርትታት (ሰሌዳ)

1 ቀንዲ መዋለት መጽሐፍ ቅዱስ	6
2 አብነት አገባብ አጸናንዓ ብትንታኑ ምዕራፍ (ካብ ስጉምቲ 2-6)	59
3 አገባብ አጸናንዓ ጥቕሲ ብጥቕሲ	61
4 አገባብ አጸናንዓ ብቕጥሳዊ መጽሐፍ (ስጉምቲ 4)	68
5 ሰሌዳ መዋለል ካብ ኣዳም ክሳብ ኣብርሃም	87
6 ሱር ወለዶ ካብ ኣዳም ክሳብ ኣብራሄል	88
7 ሱር-ወለዶ ሊቀ ካህናት	102
8 ቅዱስ በዓላት	109
9 ክልተ ዓውደ ኣዋርሕ ኣይሁድ እንክነጸጸር	109
10 ዓይነት መስዋእትታት	110
11 ሰሌዳ ኣዋርሕ ኣይሁድን በዓላቶምን	116
12 ኣሰራርዓ መጽሐፍ መሳፍንቲ	139
13 ስነ-ዕለታት እታ እተመቐቐለት መንግስቲ	173
14 መቐደስ መጽሐፍ ቅዱስ	326
15 ሕሩይ ወለዶ ካብ ኣዳም ክሳብ ክርስቶስ	340
16 ሱር-ወለዶ ሂሮድሳዊ ቤተሰብ	354
17 ዓውደ ዓመታት ሃዋርያ ጳውሎስ	379
18 ሾብዓተ ማሕበራት እስያ	436

መብርሂ ከበድቲ ቃላት (ብእንግሊዝኛ ንምርድእም ቀለልቲ ዝኾኑ ቃላት)

ሰውጥታት	Insights
ለውጠ ሓረግ	Paraphrase
እምነ ጽሑፍ	Passage
ሕጥበ ጽሑፍ	Paragraph
ኣስተዋጽኦ / ጽሑፍ	Summary
መዓላ	Application
ስነ-መዋለላዊ ትንታኑ	Chronological outline
ረቂቕ	Outline
ጽማረ ሓሳብ	Synthesis
ቅያሳዊ / ዓይነ ርግቢ	Survey
ትንተናዊ	Analysis
ተቐዳዊ መግለጺ ቃላት (ቅድመተ ቃላት)	Concordance
ስምዒታዊ ቅንዖት	Emotional Tone
መልሲ ዕንጋሎ	Feed back
ኣስከሬን	Skeleton
ክልሰ ሓሳብ	Theory
ክላድ መሬት	Isthmus

መቼድም

በዙሐት ሓገዝቲ ንምጽናዕ መጽሓፍ ቅዱስ ብዝተፈላለዩ ቋንቋታት ተጻሒፎም ዘለዉ መጻሕፍቲ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ነዛ ኣብ ከምዚ መዳይ መባእታዊት ዝኾነት ጽሕፍቲ ከቐርብ እንከለኹ ንዝዓበየ ደገ ስነ-ጽሑፍ መጽሓፍ ቅዱስ ባብ ተርሒ እያ ኢላ እኣምን።

ነዛ ጽሕፍቲ እዚኣ ንክጽሕፍ ዝደረሽኒ ዞነታት ንድሕሪት 30 ዓመት ይገብር ንዝከበረኒ ክቱር ጽምኢ ንምፍላጥን ንመጽሓፍ ቅዱስ ብህይወት ዘለዎ መገዲ ንምጽናዕን መጽሓፍ ቅዱስ በየናይ እንተ ጀመርኩም እዩ ብቐጥታ ንህይወተይ ዘዛረብን ዚምግባን ዚብሉ ቀንዲ ዘይዓርፉ ሕቶታት ውሽጠይ ነበሩ።

ኣብ 1978-1981 ኣብ ቤት ትምህርቲ መጽሓፍ ቅዱስ ኣትየ ስነ-መለኮትን ምስኡ ዝኸዱ ካልኣት ዓይነት ትምህርትታትን ንሰለስተ ዓመት ተማሂረ፡ ገና ግና ነፍሰይ ብዕብራን ተውዲኣ ብፍሉይ እግዚኣብሄር ክበጽሓንን ንቃል ኣምላኽ ብዘዕግብ መገዲ ከንብብን ክምገብን ኣጥቢቐ ለመንክዎ። ኣብ ትሕቲኡ ተምብርኪኽ ከኣ ነታ ኣብ እናመሃርኩም ደቀ መዛሙርቲ ግበርዎም እትብል ንእሽቶይ ጽሕፍቲ ኣብ ክፍሊ ቃል ኣምላኽ ዚብል ትምህርቲ ኣስፈረየ ዘለኹ፡ ብቐጥታ ካብ ጉይታ እተማህርኩም ንብዙሓት ኣሕዋት ከኣ ቀሊል መገዲ ከርእየም ፈተንኩ። ኣብ ዝተፈላለዩ ናይ ዕስራን ሓሙሽተን ዓመት ወንጌላዊ ኣገልግሎተይ ከኣ ብፍላይ ከም ኣብ ንሳ ማሕበር ኮይን ዝዓየኹሉ ነዚ ትምህርቲ እዚ ከመሓላልፍ ፊትን እየ። ብዙሕ ጊዜ ንምስፍሖ ኣብ ልበይ ዚድውል ድምጺ እኳ እንተነበረ ኣብ 2004/2005 ዓ.ም ኣብታ ዝነበረኩ ዝከበርኩ ማሕበር ካብ ዝገበርኩም ዳህሳስ ብዙሓት ኣመንቲ ኣንብቡቲ መጽሓፍ ቅዱስ ድኣ እምበር ኣጽናዕቲ ከም ዘይኮኑ ምስ ተገንዘብኩ ብፍላይ ናይ ገሊኣም ፍሉይ ጠለብ ተመልኪተ ብእምነት “ኣገባብ ኣጸናንዓ መጽሓፍ ቅዱስ” ዚብል ትምህርቲ ከዳሉ ጀመርኩ፡ ከም ትምህርቲ ከኣ ኣብ ማሕበር ቀረበት። መበገሲ እዚ ኮይኑ ኣብ ልበይ “መጽሓፍ ቅዱስካ ፍለጦ” ዚብል ኣርእስቲ ብራእይ ተሰትየ። ሓደ ሓው ካብቶም ዝነበሩኩ “ንመጽሓፍ ቅዱስ መወከሲ ዚኾነና ብቋንቋና ስለ ዘይብልና ንጉዳእ ኢና” ምስ በለኒ፡ እግዚኣብሄር ናብቲ ተተኩሰ ናብዚ ዞነታት እዚ ንክበጽሕ ዚገበረኒ ፍሉይ መሪሕነቱ ኣብ “ሃለይስ ሃንድ ቡኽ” እትብል መጽሓፍ ኣብ መጀመርታ መእተዊኡ ኣዲንተይ ከበርፍ ገበረን እም ነታ መጽሓፍ ብ16 ገጽ ቆጽሊ ወረቐት ጀሚሩ ኣብ መበል 18 ጊዜ ማለት ቀዳማይ ቅዳሕ ኣብ 1924 መበል 24 ቅዳሕ ከኣ ኣብ 1965 ኣብዚ በጺሓቶ ዘላ 850 ገጽ ቆጽሊ ወረቐት ከም ዝበጽሐ

ምስ ተመልከትኩ፡ ብመንፈስን ብዓብዪ ርትዕን ብርዕይን ወረቐተይን ከዋድድ ጀመርኩ። መብዛሕትኡ ክፋል ናይ ብሉይ ኪዳን ነቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ መጽሐፍ ቅዱስ እንክለኹ እግዚአብሄር ብምኽሩ ብቋንቋ ትግርኛ ተርጉምና ክንመሃርን ጽሑፋትና ክነጻሉን ዝገበሮ እዩ። ን28 ዓመት ጉይታ ደጊፋኒ ብጽቡቕ ዓቲቦዮ ዝጽናሕኩ ኣሓዲስን ከሊስን ካልእ ክፋላቱ ብዘይ ምሕላል ብደገፍ ናይ ብዙሓት ጸሎትን ደገፍ ኣምላኽይን ናብዚ ክበጽሕ ኣብቲዑኒ ኣሎ።

ብ1963 ዓ.ም ብሃለቃ ተወልደመድህን ገብሩ ካብ ቋንቋ ሽወደን እተተርጎሙት “ንእሽቶ መኸፊቻ መጽሐፍ ቅዱስ” እትብል ንእሽቶይ መጽሐፍ ድኣ ትኹን እምበር ኣጸር መግለጺ መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ እያ ትህብ። ብኣቀራርብኣ ደስ እተብል እያ። ካብኡ ክሳብ ሕጂ ሰነጽሑፍ መጽሐፍ ቅዱስ ብትግርኛ ማዕቢሉ ንይሩ እንተዝኸውን ኣባይ ምበጻሕና ኔርና፤ ኢሊ እሓስብ።

እታ ብ1996 ብመምህር ሙሳ ኣሮን “ናይ መጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት” እትብል ካብ እንግሊዝኛ ተተርጎማ ዝተጻለወት መጽሐፍ ኣድናቐተይ እህብ። ኩሉ ግዱስ ክርስቲያን ኪጥቀማ ከኣ እላብ።

እዛ መጽሐፍ እዚኣ ብፍሩይ ፊደላት ተጻልያ ዓባይ መጽሐፍ ክትከውን ንምንባባውን ቀሊል ኪትከውን ምፈተኹ። እንተኾነ ካብ ዓባይ መጽሐፍ ኣብ ቤት እትቐመጥ ኣብ ኢድ ተታሒዛ ኣብ ዝኾነ ዙንታትን ቦታን ንመወከሲ ምቕእቲ ኮይና ስለ ዝረኽብክዋ ከምዚ ዘላቶ ኮይና ክትቐርብ ፈትዮ ኣለኹ።

ትሕዝቶኣ ኣካታዕን ናብ ሓይ ዝወዝን መታን ከይከውን ካብ ብዙሓት ጸሓፍቲ ተውኪሶ ኣጻልየያ ኣለኹ። ንኹሉ ክርስቲያን እትህቡ ሓቅን ሃብትን ኣለዋ ኢላ ሽኣ እኣምን።

ብተወሳኺ ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ ትግርኛ፡ “መጽሐፍ” ዚብል ቃል ብኸልቲኡ ጸታ፡ ማለት ብኣንስታይን ተባዕታይን ኣገላልጸ ተጠቂሱ ንረኽቦ። ንኣብነት 2ነገ.22፡13 እዝ.8፡5 ኤር.25፡13 ኤር.36፡27-29 ዳን.12፡4 ዘካ.5፡1። ብተመሳሳሊ ኣብዛ መጽሐፍ እዚኣ ን “መጽሐፍ ቅዱስ” ኣብ ስሚዒት ጸሓፊይን ልምዳዊ ኣዘራርባን ምርኩብ ብምግባር ብኸልቲኡ ጸታ ተጠቂመሉ ኣለኹ። እንተኾነ ግና ቋንቋ ትግርኛ ካብ ሴማዊ ቋንቋ ዚወጽ ኣብ ልዕሊ ምኳኑ ከም ኣብ እብራይስጢ ንስብኣውነትን ንኹሉ ሃገርን ኣብ ክልተ ጸታ ከፊሉ ብንጽር ክጽውዖም ምተገብአ። ብኣፈሸኡ ቋንቋ ትግርኛ ኣብ መጻኢ ነዚ እናኣነጸረ ኪመጽእ ዕሙቕ ዝበለ ዳህሳስ ከም ዘድልዮ ክሕብር እፈቱ።

ቀሺ ብርሃን ካሕሳይ

መእተዊ

ትሕዝቶ እዛ መጽሐፍ እዚኣ ኣብ ሰለስተ ዓበይቲ ክፋላት፡ መጽሐፍ ቅዱስ ኣመጸጸእሉ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ኣገባብ ኣጸናንዕኡ፤ መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ኣጸር ትንታኒኡን፤ ኮይኑ ብሕጽር ዝበለ መልከዑ ቀሪቡ ኣሎ።

መጽሐፍ ቅዱስ ኣመጸጸእሉ ዚብል ትሕዝቶ ናብዚ ኮይንዎ ዘሎ ጥርናፈ ንኸመጽእ ኣመዓባብልኡ፡ ብሉይ ኪዳን ንኸጽሓፍ ዝወሰደሉ መዋእል(1400-400 ቅ.ል.ክ) ናይ 1000 ዓመት ጥርናፈ ጽሑፋት፡ ብሉይ ኪዳን ቅቡልን ዘይቅቡልን መጻሕፍቲ ንምፍልላይ ዝተወሰደ መስርሕ ቀናናውነት፡ ሓድሽ ኪዳን ኣጠራናንፍኡን ቀናናውነቱን ዝወሰደሉ ጊዜን(400 ዓመት)፡ መስርሕ ትርጉማት ዝተፈላለዩ ቋንቋታት ስዒቡ ብጽባቕ ትሕዝቶ መጽሐፍ ቅዱስ የኸትም።

መጽሐፍ ቅዱስ ኣገባብ ኣጸናንዕኡ ዝብል ክፋል ናይዛ መጽሐፍ እዚኣ ከኣ ነቶም ዝተፈላለዩ ኣገባባት ኣጸናንዓ መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ግምት ብምእታው ቀለልትን ሃነጽትን እየም ኢላ ዝእመንኩሎም ሾብዓተ ኣገባባት ኣቐሚጠዮም ኣለኹ። ካብ ዝነኣሰ ናብ ዝዓበየ ይዝርግሑ። መጽናዕቲ ብኣምልኽኣዊ፤ ብጻላት፤ ጥቕሲ ብጥቕሲ፤ ብኣስተዋጽኦ ምዕራፍ፤ ብትንታኒ ምዕራፍ፤ ብሰነጽሑፍ ታሪኽ ህይወት ደቂ-ሰባት፤ መጽናዕቲ መጽሐፍ ብመጽሓፍን የጠቓልል። ጸዕሪ ይሓትት እኳ እንተኾነ ዚዓጽዶ ፍረ ግና ዘለኣሰማዊ ሃብቲ እዩ። ንኣገልገልትን ንተማሃሮ መጽሐፍ ቅዱስን፤ ንተራ ኣመንትን፤ ተፈጻምንት ዘለዎ ስለ ዝኾነ ብዕቱብ ክትግበር እማሕጽን።

ሳልዓይ ክፋል ናይዛ መጽሐፍ ናይ ነፍሲ ወከፍ መጽሐፍ ናይ መጽሐፍ ቅዱስ ዚትንትን ኮይኑ ብሕጽር ዝበለ መልከዑ፡ ድሕረ ባይታ እታ መጽሓፍን ናይቲ ጽሓፊይን ታሪኽውን ሞራውን ሃይማኖታውን ፖለቲካውን እቲ ዙንታት፡ድሕረ ምግላጽ፤ ነታ መጽሐፍ ብኣጸር ትንታኒን ረቂቅን (outline) የቕርባ። ንመጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ምንባባን ምጽናንን ኣብ ትብገሰሉ እዋን፡ ሓፈሻዊ ሓቅን ምርጻጎን ናይቲ እተጽንዖ መጽሐፍ ሂቡ ዝውሃትካ ከፊቱ ናብ እትህጸሉ መድረኽ መጽናዕቲ ከም ዘእትወካ ትጽቢተይ ዓብዪ እዩ።

ኣጠቓቕማ እዛ መጽሐፍ ከም ደርሰታዊት ንምንባብ ዘይኮነስ ከም መወከሲ ንመጽናዕትን ንኣፍልጦን ምኳና ክሕብር እፈቱ።

ብተወሳኺ ክብድ ዚበሉ ምግላጽ ዘድልዮም ዝውቱራት ዘይኮኑ ቃላት ንምብርህም ከም መዝገበ ቃላት ኣንበረዮም ኣለኹ። ከምኡውን ካልኣተ ጠቐምቲ ኢላ ዝሓሰብክዎምን ንተወሳኺ መብርሂ ካርታታትን ስልልታትን ኣብዛ መጽሐፍ ኣሰፈረዮም ኣለኹ።

ቀሺ ብርሃን ካሕሳይ

ምስጋና

፪ ቲ አብ ልቢ ራእይ ኣሕዲሩ ኣጀሚሩ ዘፈጸመኒ ኣምላኽይ ክብርን ምስጋናን
/ዕብየትን ንእኡ ይኹን።

ነዞም ዚሰዕቡ ሰባት፡ ነዛ መጽሓፍ ከምዚ ኮይናቶ ዘላ ንክትከውን ዘተባብውንን ምኽርም
ዝለገሱለይን ዝተሓባበሩንን ሓገዞም ዝወፈዩለይን ናይ ምስጋና በዓል ዕድሉም ምዃነይ
ብልቢ እገልጽ።

ነዛ መጽሓፍ እዚላ ከምዚ ዘላቶ ትሕዝቶ ኮይና ንክትውዳእ “እንውከሰሉ መጻሕፍቲ
ናይ ትግርኛ የብልናን” ዚብል ንጹር ንራእየይ ዝድርኽ ሕቶ ዘበገሰ ንሓው ኣቶ የማነ
ኪጻነ፡

ኣብ ኮምፒውተር ክምዝገብ ከይተሓለለት ዝጸዓረትን ብምልሓታ ንክትጽሓፍ
ዘተባብዓትኒ ንሓብቲ ወ/ሮ ኣልጋነሽ ተድላ፡ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ኣብ ኮምፒውተር ክምዝገብ ዝተሓባበሩኒ ንእ/ክ/ቤ/ ኣስመራን ንእምነት ምስቡን
ኤርትራን አመስግን።

ንኣገባብ ኣጸናንዓ መጽሓፍ ቅዱስ ኣዝያ ምርኩስ ዝኾነትኒ ቅድሚ 23 ዓመት
ዝለገሱለይ መጽሓፍ ንመም. ተኪአ መብራህቲ፡ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ኣብ ምእራምን ምትብባዕን ዝኸፈኑት ንወንጌላዊት ሓረጉ ዑቅባዝጊ፡ ኣብ ምእራምን
ምትብባዕን ኣብ ጎነይ ዝኾነ ንሓው መም. ክፍላይ ጸጋይ፡ ኣብ ምእራም ግዚኣም ሰዊእም
ንእሩም ትግርኛን ንዝተፈላለዩ ርእይቶታት ዚለገሱን ዝኸፈኑን ፓስቶር ሚኪኤል ኣብርሃን
መም. ኣብርሃም ተስፋጽዮንን ፍሉይ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ኣብ ናይ መወዳእታ እርማት ዚነጠፉ ወ/ት ኣስመራት ኣብረሃም፡ ኣቶ ዮናስ ተወልደ፡
ኣቶ ዮናስ ዘካሪያስን ኣቶ ሚካኤል በዩንን ልባዊ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ንፍቱው፡ ፕሮፌሶር ተወልደመድህን ሃብቱን ንፓስቶር ገብረ ካሕላይን ኣብ ትሕዝቱላ
ተመልኪቶም ዝሃቡኒ ርእይቶን እርማትን ምስጋናይ ኣቕርብ።

ኣብ ሰእሊ እታ ማሕደር ድንጌንን ትሕዝቶኣን ዝተሓባበረኒ ንኣቶ ኣብርሃም ስምእንገ
ነቶም ከየባተኹ ነዛ መጽሓፍ እዚላ ተወዲኣ ክርእይዎ ብጸሎት ዝነቅሉ ኩሎም ምስጋናይ
ኣቕርብ።

ኣብ ዲዛይን ከምዚ ኮይናቶ ዘላ ኮይና ክትወጽእ ካብ ልቢ ንምሕጋዘይ ኣንቂዱ

ለይትን መጻልትን ዚጸፃረን ብምኸንያት ናቱ እዛ መጽሓፍ ንኸትሕተም ብእምነት ተበጊሱ ዘባራታዓንን ኣቶ ኤርምያስ ዘራጽዮን (ጽዮን ግራፊክስ) ናይ ወትሩ ናይ ምስጋን ባዓል ዕዳኡ እዩ።

ንኣቶ ኣማኑኤል ኤልያስን ንኣቶ ክብርኣብ ይመስገንን ነዛ መጽሓፍ ክትሕተም ንድፈ ዘዳለውን ምስ ፕሮጀክት ነህምዎ ዘራኸቡንን ፍሉይ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ንፕሮጀክት ነህምዎ ንምሕታም እዛ መጽሓፍ ዓቢይ እጃም ኣብ ፋይናንሳዊ ደገፍን ንምዝርጋሓ ዝደገፉኒን ከምኡውን ንምህናጽ እታ ማሕበር ጐይታ ከም ነህምዎ ኣብኩቱ ንዝተሰለፉ መግለጺ ቃል ዚሰእነሉ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ንኣቶ ምሕረትኣብ ገብረመስቀል (ወዲ ከረን) ንሰፊሕ ዝርጋሓኣ ብፍሉይ መገዲ ዝሓገዘኒ እግዚኣብሄር ኣዕዚዞ ክባርኾ እናተመኔኹ ናይ ምስጋና ብዓል ዕድኡ እዩ።

ካብ ቅድሚ መርፃና ጀሚራ ኣብ ዝተፈላለዩ ስነ-ጽሑፋት ክነጥፍ እተተባብዓንን ኣብ ምጽሓፍን ምእራምን ምውዳድን ኣብ መጨረሻታ መልክዑ ንምሓዝን ኣብዛ መጽሓፍ እዚኣ ክይተፈለየትኒ ኣብ ቤት ኮነ ኣብ ቤት ጽሕፈት ብዘይ ምግናን ብዘሕ ዝጸፃረት ብዓልቲ ቤተይ መም. ኣሰፋሽ ፍቓዱ ፍሉይ ምስጋና ኣቕርብ።

ኣብ ዝተደጋገመ መኣረምታ እዛ መጽሓፍ ዝነጠፉ ደቀይ ብሓፈሻኡን ብፍላይ ከኣ ኣብ ብዓይነቱ ፍሉይ ዝኾነ ካርታ ናይ ትግርኛ ኣብዛ መጽሓፍ ዝነጠፈ ወደይ ሄኖክ ብርሃንን ፍቕሪ ዝመልኦ ምስጋናይ ኣቕርብ።

ክሳዕ ጐይታና የሱስ ዚምለስ ከምቲ ጳውሎስ ዝብሎ “እነ ተኸልኩ፡ ኣጳሎስ ኣስተየ ኣምላኽ ግና ኣብቁለ” ዝትሕዝትኡ ኮይና፡ እዛ መጽሓፍ እዚኣ ንበረኽት ብዙሓት ክትከውን ብልቢ እምነ።

ቀሺ ብርሃን ካሕላይ

ቀዳማይ ክፋል

መጽሓፍ ቅዱስ
ኣመጻጽኢኡ

1. መጽሐፍ ቅዱስ ፡ አጠራንፍኡ

መጽሐፍ ቅዱስ ዚብል ቃል ካብ ቋንቋ ጽርኢ ዚመንጨዉ ኾይኑ ኣብ እንግሊዝኛ 'Bible' ተባሂሉ ዝተሰምየ፡ ኣብ ቃል ትግርኛ ካብቲ 'Holy Bible' ዚብል ቀጥታዊ ትርጉም ሓዙ 'ቅዱስ ጽሑፍ፡ ዝተፈልየ መጽሐፍ፡' ተባሂሉ እንረኽቦ መጻውዒ ቃል እዩ። ኣበጋግስኡ ትርጉሙን ግና ካብ ቃል ጽርኢ ቢብሎስ Βιβλος ዝመጸ ኮይኑ ትርጉሙ 'መጽሐፍ መጻሕፍቲ' (Book of books) ማለት እዩ።

ቅዱሳት ጽሑፋት መጽሐፍ ቅዱስ ከምዚ ሎሚ ኾይንዎ ዘሎ ጥርናፈ ሓዙ ኣይመጸን። ናይ ነዊሕ ዘበናት ጽሑፋት ኮይኑ፡ ብበበይኑ ዓይነት መገዲ ተዓቂቡ ድሕሪ ምጽናሕ፡ መጽሐፍ ናይ መጻሕፍቲ ንምዃን በቐዐ።

መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ክልተ ማለት ብሉይን ሓድሽን ኪዳን ተባሂሉ ይኸፈል። ብሉይ ኪዳን ብጃንቋ እብራይስጢ ኪጽሓፍ ከሎ ሓድሽ ኪዳን ግና ብጃንቋ ግሪኽ ተጻሕፈ።

መጽሐፍ ቅዱስ እብራይስጢ ካብ 1200 ዓመት ቅ.ል.ክ ጀሚሩ ንዓመታት እናተኣኸኸበ ድሕሪ ምምጽኡ፡ ብ100 ድሕሪ ልደተ ክርስቶስ፡ ኣብ ቤት ምኽሪ ወይ ሞሳ ያብኑስ (Jabneh)፡ እቲ ናይ መወዳእታ መዕለቢ ስልጣን ቀኖናውያኑ ኣብቐዑ። ቀኖና ማለት 'መምዘኒ' ወይ 'መዐቀኒ ቅዱስ ጽሑፍ' ማለት እዩ። ቃል ብቻሉ ከኣ "ከሪ መቀናንዒ" ማለት እዩ።

መጽሐፍ ቅዱስ እብራይስጢ፡ ማለት ብኣና ብሉይ ኪዳን እንብሎ፡ ቅርጹ ከምዚ ዚሰዕብ እናሓዘ መጸ።

ብመጽሐፍቲ ሕጊ ቅርጹ ሐዘ ተበገሰ። ሓሙሽተ መጻሕፍቲ ሙሴ፦

- ኦሪት ዘፍጥረት
- ኦሪት ዘሁልቅ
- ኦሪት ዘጸላት
- ኦሪት ዘዳግም
- ኦሪት ዘሌዋውያን

እዞም ጽሑፋት እዚኦቶም ካብ ራብዓይ ክሳብ ሳልሳይ ዘሉ ክፍለ ዘመን ቅ.ል.ክ ከም ዘለውዎመዱ።

ኣብ ካልኣይ ክፍለ ዘመን ቅድሚ ልደተ ክርስቶስ ማለት ብ117 ቅ.ል.ክ ብወዲ ወዱ ንበንሴር፣ ብኮብያት ዝልለዩ ጽሑፋት ተቐባልነት ረኸቡ። እቶም ዝተረፉ መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ብሉይ ኪዳን ድማ "ጽሑፋት" ብምባል ተፈልጡ።

ጽርአዊ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ እብራይስጢ Septuagint (ትርጉም ሰብዓ ሊቃውንቲ) ተወሰኹቲ ጽሑፋት ስለ ዘጠቓለለ ብባይቶ ያብህህ ተቐባልነት ኣይረኸበን። ወንጌላውያን ቤተ ክርስትያናት ከኣ፡ ነቲ ብኣይሁድ ብጃንቋ እብራይስጢ እተጻሕፈ ቀናናዊ መጽሐፍ ቅዱስ፡ ከም ዘለዎ፡ 'ብሉይ ኪዳን' ተባሂሉ ክስመ ተቐባላ።

ሕጊ
(5 መጻሕፍቲ)

ዘፍጥረት
ዘጸላት
ዘሌዋውያን
ዘሁልቅ
ዘዳግም

ነብያት
(8 መጻሕፍቲ)

4 ቀዳሞት
እያሱ
መሳፍንቲ
ሳሙኤል
ነገስታት

4 ዓሕሪምት
ኢሳይያስ
ኤርምያስ
ዘክርያስ

12 ነብያት

ጽሑፋት
(11 መጻሕፍቲ)

3 መጻሕፍቲ ጥበብ
መዝ ጻዊት
ምላሴ
እዮብ

5 ብራናታት
መክብብ
ሩት
ድጉዓ ኤርምያስ
ኢስቴር
መሃልዩ መሃልይ

3 መጻሕፍቲ
ኅንኤል
እዝራን ነዞምያን
ዜና መዋእል

እተን መጻሕፍቲ ቀናና (ጽሑፍ መዐቀኒ እምነት) ናይ ብሉይ ኪዳን፡ በቶም ቀዳሞት ኣይሁድ ዝዛረብሉ ዝነበሩ ቋንቋ እብራይስጢ እየን እተጻሕፉ። ገለ ክፋላት መጻሕፍቲ እዝራን ዳንኤልን ግና ብቋንቋ ኣራማይስጢ ተጻሕፉ። እተን ብትርጉም ሰብዓ ሊቃውንቲ ናብ ጃንቋ ጽርኢ ተሓዊሰን ዝተተርጎማ መጻሕፍቲ 'ኢፓክሪፋ' ተባህላ። ትርጉሙ "ሕቡአት" ወይ "ትሩፋት" ማለት እዩ።

መጽሐፍ ቅዱስ እብራይስጢ ምስ ብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ቅዱስ ወንጌላውያን ብቑጽሪ እኳ ሓደ እንተኾነ ብኣሰራርዓ ግና ይፈላለዩ እየን። መጽሐፍ ቅዱስ እብራይስጢ ኣብ 24 መጻሕፍቲ ይጠቓልል። ኣቀማምጥኡን ከኣ ከምዚ ዚሰብ ይሰርዓ፡-

ክልተ መጽሐፍቲ ሳሙኤልን ነገስትን፤ ክልተ ዜና መዋእልን፤ ኣብ ሓደ ብምጥርናፈን፡ ከምኡውን እዝራን ነዞምያን ኣብ ሓደ፡ እቶም ዓሰርተው ክልተ ነብያት ድማ ኣብ ሓደ ብምግባር፡ 24 መጻሕፍቲ ምስ 39 መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን ሓደ ዓይነት ይመዓራረያ።

እተን ሓሙሽተ ብራናታት፡ ኣብ በዓላት ዝንበባ መጻሕፍቲ ነበራ። ዮሴፍ ዝተባህለ ጸሓፍ ዛንታ ኣይሁድ፡ ምስ ፊደላት እብራይስጢ ንምስምማዕ ናብ 22 መጻሕፍቲ ከም ዘውረደንውን ይንገር።

መጻሕፍቲ ቀናና ቅቡላት መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን ኪኾና ከለዎ፡ እተን ኢፓክሪፋ ዚበሃላ ጽሑፋት፡ ምስተን ኣብ ዓለም-ለኻዊ ቅቡላት ዝኾና 66 መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ሕውሳት ኣይኮናን። ዝርዝር ኣሰማት ናይተን ኢፓክሪፋ መጻሕፍቲ፡ እዞን ዚሰባ ኮይነን፡ ካብ 12 ክሳብ 16 መጻሕፍቲ ይግምግማ።

1. ቀዳማይ እስድራስ	8. ዛንታ ሱዛና
2. ካልኣይ እስድራስ	9. ጸሎት ምናሲ
3. ጣቢት	10. ባሩኽ
4. ዮዲት	11. መልእኽቲ ኤርምያስ
5. ጥበብ ሰሎሞን	12. መጽሐፍ ሲራክ
6. መዝሙር ሰለሰተ ቅዱሳት ቆልዑ	13. ቀዳማይን ካልኣይ መቃባውያን
7. መመላእታ ኣስቴር	14. ሳልሳይን ራብዓይን መቃባውያን

ኣብ ናይ ወንጌላውያን መጽሐፍ ቅዱስ እዞን ጽሑፋት ክተርፉ ዘግበረን ምኹንያት ብክርስቶስ ተጠቒሰን ስለ ዘይፈልግ እየን። መብዛሕትኦም ጥንታውያን ኣበታት፡ ከም መንፈስ ኣምላኽ ዝኾሉ ጽሑፋት ጌርም ኣይተቐበልዎን። ኣብ ጥንታዊ እብራይስጢ ቀናናውን፡ ኣይርከባን። ብምኽንያት ትሑት ብቕዓት ጽሑፋትን፡ ምስተን መጻሕፍቲ ቀናና ኣወዳዳርኩ፡ ኣብ ቅዱስ ጽሑፍ ዘይቅቡላት ይገብረን።

ዛንታን መዛሙራትን ህዝቢ ይሁዳ፡ ኣብ ገፊሕ ብራና ተጻሒፉ ከም ክታብ ተጠቐሊሉ ይተሓዝ ነበረ። ኣብዚ ዘበን እዚ ግና ካብቲ በጽሖ ጽሑፋት ሓደ መጽሐፍ እኳ የሎን። እቲ ሒዝናዮ ዘሎና ኸኣ ነዊሕ ዘበን ጸኒሖ እተቐድሐ ቅዳሕ ጥራይ እዩ። እቲ ብራናታት ኣናበለዩ ከደ። ኣይሁድ ድማ ነቲ ዝበለዩ መጻሕፍቲ ምቕባሩ ልምዶም ነበረ። ብሰሪ እዚ ልምዲ እዚ ኸኣ እቲ ዝጸነተ "በጽሖ ጽሑፋት" ተባሂሉ ይጽዋዕ።

ኣብቲ ጐይታና የሱስ ክርስቶስ ብሰጋ ኣብዛ ምድሪ እዚኣ ኣብ ዚነብረሉ ዚነበረ ዘመን፡ ኣብ እስራኤል ጃንቋ ኣይሁድ ኣራማይስጢ ነበረ። ጐይታውን እዚ ቋንቋ እዚ እዩ ዘዘውትር ዝነበረ። ብዓለሙ ዚነበሉ ፍሉጥ ቋንቋ ናይቲ ጊዜ እቲ ግና ጃንቋ ጽርኢ (ግሪኽ) ስለ ዝነበረ ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳን በዚ ቋንቋ እዚ (ግሪኽ) ተጻሕፈ። ዝተፈላለዩ ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳን ተኣኻኺቦም ከም ሓደ ጥርኑፍ መጽሐፍ ኾይኖም ክሳብ ዝተሓቱ 300 ዓመት ወሲዱሎም።

ንምንጽጻርም ዝኣክል ምትእኻኻብ ጽሑፋት፡ ሓድሽ ኪዳንን ቀኖናውያንን ከምዚ ዚሰብ ኮይኑ ከም ዝመጸ ክንምልከት ይከኣል፡

ቀንዲ መዋእል መጽሐፍ ቅዱስ

100 ድ.ል.ክ

ዝተፈለለ ጽሑፋት ክፍልታት ሓድሽ ኪዳን ኣብዚ ጊዜ እዚ ተጻሒሮም ንኖ ንኖ ከም ቅዱስ ጽሑፍ ተባሂሎም እይተኣኻኻብን ከም እኒ ፖሊከርፕን ኢጥናቶብን ካብ ወንጌላትን መልእኽትታት ሃዋርያ ሕውሎብን ካብ ናይ ክልላት ክርስትያናት ጽሑፋትን ካብ ብሂልን ከም ዝመገገገገገ ይጠቐሱ። መልእኽትታት ሃዋርያ ሕውሎ እብ ቀዳማይ ክፍለ ዘመን ድሕሮም ተለክቡ። ማቴዎስ ማርቆስ ሉቃስ ክኣ ብ150 ዓ.ም ብሓደ ተጠርጎሮም ተለክቡ።

200 ድ.ል.ክ

ሮማዊት ቤተ ክርስቲያን ዝተጠቐመታሉ ሓዲሽ ኪዳን (መራተሪዊ ቀኖና) - ኣርባዕተ ወንጌላት - ግብሪ ሃዋርያት - መልእኽትታት ሕውሎን ናብ ሰብ ሮሜ ናብ ሰብ ቁረንቶስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ሰብ ገላትያ ናብ ሰብ ኦፊልን ናብ ሰብ ፊልላ ናብ ሰብ ቄሎስ ናብ ሰብ ተስሎንቄ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ጢምቴዎስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ቴቶስ ናብ ፊልሞን - ፓላቆብ - 1^ኛ 2^ኛ 3^ኛ 4^ኛ 5^ኛ 6^ኛ 7^ኛ 8^ኛ 9^ኛ 10^ኛ 11^ኛ 12^ኛ - ይሁዳ - ራእይ ዮሃንስ - ራእይ ሉዮርስ - ጥብብ ሰሌዎን

እብ ብወልቂ ደላ እምበር እብ ሓፋሽን ቤተ ክርስቲያን ን ዘይጥቀሙሉ ዝነበሩ መጽሐፍ ጉስት ሄሮማስ

250 ድ.ል.ክ

ኦጋን ዝተጠቐመሉ ሓዲሽ ኪዳን - ኣርባዕተ ወንጌላት - ግብሪ ሃዋርያት - መልእኽትታት ሕውሎን ናብ ሰብ ሮሜ ናብ ሰብ ቁረንቶስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ሰብ ገላትያ ናብ ሰብ ኦፊልን ናብ ሰብ ፊልላ ናብ ሰብ ቄሎስ ናብ ሰብ ተስሎንቄ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ጢምቴዎስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ቴቶስ ናብ ፊልሞን - 1^ኛ 2^ኛ ሉዮርስ - 1^ኛ 2^ኛ ዮሃንስ - ራእይ ዮሃንስ

ክብራ-ኸራ መጻሕፍቲ - ኢብራውያን፡ ያላቆብ 2^ኛ ሉዮርስ 2^ኛ 3^ኛ ዮሃንስ ይሁዳ፡ ጉስት ሄሮማስ፡ መልእኽቲ ባርሳብ፡ ትምህርቲ ናይቶም 12 ሃዋርያት፡ ወንጌል ናይ ኢብራውያን።

300 ድ.ል.ክ

ኢዩሳብያስ ዝተጠቐመሉ ሓዲሽ ኪዳን - ኣርባዕተ ወንጌላት - ግብሪ ሃዋርያት - መልእኽትታት ሕውሎን ናብ ሰብ ሮሜ ናብ ሰብ ቁረንቶስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ሰብ ገላትያ ናብ ሰብ ኦፊልን ናብ ሰብ ፊልላ ናብ ሰብ ቄሎስ ናብ ሰብ ተስሎንቄ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ጢምቴዎስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ቴቶስ ናብ ፊልሞን - 1^ኛ 2^ኛ ሉዮርስ - 1^ኛ 2^ኛ ዮሃንስ - ራእይ ዮሃንስ

ክብራ-ኸራ ጥና ኣኪዮን ፍሉግት መጻሕፍቲ ያላቆብ፡ 2^ኛ ሉዮርስ 2^ኛ 3^ኛ ዮሃንስ፡ ዝተንጸላ ጉስት ሄሮማስ፡ መልእኽቲ ባርሳብ፡ ወንጌል ኢብራውያን ራእይ ሉዮርስ፡ ግብሪ ሉዮርስ ጲዳክ (Didache)

400 ድ.ል.ክ

ሓድሽ ኪዳን ንምልራብ ብዋሳ ካርቲጅ ዝቐመ - ኣርባዕተ ወንጌላት - ግብሪ ሃዋርያት - መልእኽትታት ሕውሎን ናብ ሰብ ሮሜ ናብ ሰብ ቁረንቶስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ሰብ ገላትያ ናብ ሰብ ኦፊልን ናብ ሰብ ፊልላ ናብ ሰብ ቄሎስ ናብ ሰብ ተስሎንቄ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ጢምቴዎስ 1^ኛ 2^ኛ ናብ ቴቶስ ናብ ፊልሞን - ኢብራውያን - 1^ኛ 2^ኛ ሉዮርስ - 1^ኛ 2^ኛ 3^ኛ ዮሃንስ - ይሁዳ - ራእይ ዮሃንስ

ቀዳማት ክርስትያናት፡ ክርስትያናዊ ጽሑፋት ብንጽር ክኣኻኸቡ ጀመሩ። ካብ 2ይ ክፍለ ዘመን ድ.ል.ክ፡ ኢራክቡ፡ እቲ እናዓበዩን ተፈላጥነት እናረኸበን ዝመጸ ጽሑፋት ማለት ኣርባዕተ ወንጌላት፡ ሃዋርያት 113 መልእኽትታት ሃዋርያ ሕውሎስ፡ ስልጣን ዘለዎም ምጥፋም መስከረ። እዚእቶም ከኣ ቀልጠሮም መሰረት ንሓድሽ ኪዳን ኮኑ።

ንቀኖና ሓድሽ ኪዳን ዝርዝር ቀዳማይ መረጋገጺ ዝኾነ ጽሑፍ፡ ኦቴናሰስ ኣብ መብል 39 መልእኽቲ 4ሲፓ ብ367 ዓ.ም. መጻሕፍቲ ሓድሽ ኪዳን 27 ከም ዝኾነና የመልክት። እዚ ምስቲ ብሰፊሖ ተቐባልነት ረኺቡ እንጥቀሙሉ ዘሎና ሓዲሽ ኪዳን ንኑኒ ንጉኒ ከተማዕራርዮ ይከኣል።

ፓፒሩስ

ነዊሕ ማያዊ ኣታኸልቲ ኣብ ደቡብ ኣውሮጳን ሰሜን ኣፍሪቃን ብፍላይ ከኣ ኣብ ውሓዚ ኒል ዚበቕል እዩ።

ኣደ ሙሴ ብቐጥራን ለቕሊቓ ዝተጠቐመታሉ ሻምብቆ ካብ ፓፒሩስ እዩ ኢሉ ትርጉም እብራይስጢ ይጽውዖ። ግብጻውያን፡ ኮበርታ፣ ጃላብ፣ ሳእኒ፣ ካልእውን ካብ ፓፒሩስ ይሰርሑ ነበሩ። ካብ ጉንዲ ፓፒሩስ ዝተሰርሑ ወረቓቕቲ ናይ ጥንቲ ሰነዳትውን ይርከብዎም።

ንመጽሐፍ ቀኖናን ንርግጽነት ጥንታዊ ጽሑፋት መጽሐፍ ቅዱስ፡ ብ1947/48 ዓ.ም ኣብ ሰሜናዊ ምዕራብ ምዊት ባሕራ፡ ኣብ ዝተፈለለዩ በዓትታት፡ ዝተረኸቡ ቅርስታት፡ ኣዝዩ ውሑስ ኪገብሮ በቂዑ እዩ።

ቅዱሳት ጽሑፋት መጽሐፍ ቅዱስ ብፓፒሩስ ዝተባህለ ከም ብራና ዘገልግል ልሕጺ ወረቓቕቲ ዝተጻሕፉ ነበሩ። ፓፒሩስ ኣብ ጥንታዊት ግብጺ ዝበቐል ኣታኸልቲ እዩ። 4 ሜትሮ ዝምንዋሑ ትልታል ንኒ ንንኒ ተሰጢሖም ካልኣይ መስቀላዊ ርባብ ድሕሪ ምንጻፍ ብሃሪ ተሸፊኖም ንኺጽዕድዉ ብመዝበጥቲ ድሕሪ ምልሕሓምን ምልማጽምን፡ እቶም ነጻላታት ጫፍ ንጫፍ ተላጊቦም፡ ጥቕላል ወይ ብራና ፓፒሩስ ይኹን ነበሩ። ጥቕላል ብራናታት መጻሕፍቲ ክሳብ 10 ሜትሮ ዝንውሓቱ ይርከቡ።

ካብ ካልኣይ ክፍለ ዘመን ድ.ል.ክ ኣትሒዙ ናይ ሓድሽ ኪዳን መጻሕፍቲ ብ“Codex” መልክዕ፡ ናይቲ ጊዜ እቲ ሓድሽ መልክዕ መጽሐፍ ዝኹኑ፡ ኣቕጽልቲ ጽሑፍ ኣብ ሓደ ቅጺ ናይ መጽሐፍ ምስ ቀጽሪ ዘለዎ ገጻቱ ኪጻሉ ጀመረ። ይኹን እምበር ፓፒሩስ ኣዝዩ ጽኑዕ ኾይኑ ስለ ዘይተረኸበ ኣብ 4ይ ክፍለ ዘመን ድ.ል.ክ ካብ ቅርስት ዝተሰርሑ ብራናታት ተተክኦ። ከም መልክዕ መጽሐፍ ኹይነውን ተጻለዉ። ኩሎም ጽሑፋት ናይ መጽሐፍ ቅዱስ፡ ከሳብ እቲ ናይ ግብጻውያን ፓፒሪ ኣብ ቀረባ ጊዜ ዝተረኸቡ፡ ብብራናታት ዝተጻሕፉ እዮም። ኣብ መብል 15 ክፍለ ዘመን ድ.ል.ክ ከኣ ምስ ምህዞ ማሕተም ኸቋርጽ ጀመረ።

4000 ዝኣኸሉ ቅርሲ ኢደ-ጽሑፍ መጽሐፍ ቅዱስ ወይ ክፋላት ኣለዉ። እዚእም ምስ ዝኾነ ካልእ ጥንታውያን ጽሑፋት ዓለም ከወጻደሩ እንክለዉ ኣዝዮም ብዙሓት

ጽሑፋት ኮይኖም ንረኽቦም።

በጥሪ ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳንውን እንተኾነ ጸኒቱስ፡ ቅዱሳት ጥራይ እየም ተታሒዞም ዘለዉ። እተን ሰለስተ ቀዳሞት መጽሐፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ዝኾናና ጽሑፋት

ኢደ-ጽሑፍ ሲናይትካስ (The Codex Sinaiticus) እትበሃል መጽሐፍ ኣብ መበል 4ይ ክፍለ ዘመን መጠሕትኡ ክፍሊ ብሉይ ኪዳንን ምሉእ ሓድሽ ኪዳንን ዝሓዘት ጽሕፍቲ እያ። ኣብ 1844 ዓ.ም ብጀርመናዊ ምዑር ኣብ ገዳም ቅዱስ ካትራይን ኣብ ከረን ሲና ተረኽቦት። ብ1933 ዓ.ም ከኣ ብፍርቂ ምልዮን ዶላር ብቤተ-መዝክር ዓባይ ብርሃንያ ተዓዲጋ፡ ኣብ ናይ ሎንደን ቤተ-መዝክር ተዓቂባ ከኣ ትርከብ። ኣብ ገዳም ሲና ስለ እተረኽቦት ከኣ ሲናዊት ተባሂላ ትጽዋዕ።

ኢደ-ጽሑፍ ቫቲካኑስ (The Codex Vaticanus) እትበሃል መጽሐፍ ከኣ ኣብ መበል 400 ዓ.ም ኣበላ እተጸሕፈት መጽሐፍ ቅዱስ ገለ ክፋላት ዝምደላ ደኣ እምበር ከም በጥሪ ምልእቲ መጽሐፍ ቅዱስ ነበረት። ካብ 1481 ዓ.ም እትሒዛ ከኣ ኣብ ሮማ ኣብ ቤተ መጻሕፍቲ ቫቲካን ትርከብ።

ኢደ-ጽሑፍ ኣላክሳንድሪናስ Codex Alexandrinus እትበሃል ካልእ ቅዱስ ከኣ ኣብ መበል 5ይ ክፍለ ዘመን እተጸሕፈት ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ግሪኽ ኮይና ኣርብዓ ኣቅጽልቲ ወረቐት ዝጠፍኣእ መጽሐፍ እያ። ካብ 1627 እትሒዛ ከኣ ኣብ ቤተ-መዝክር ዓባይ ብሪታንያ ትርከብ።

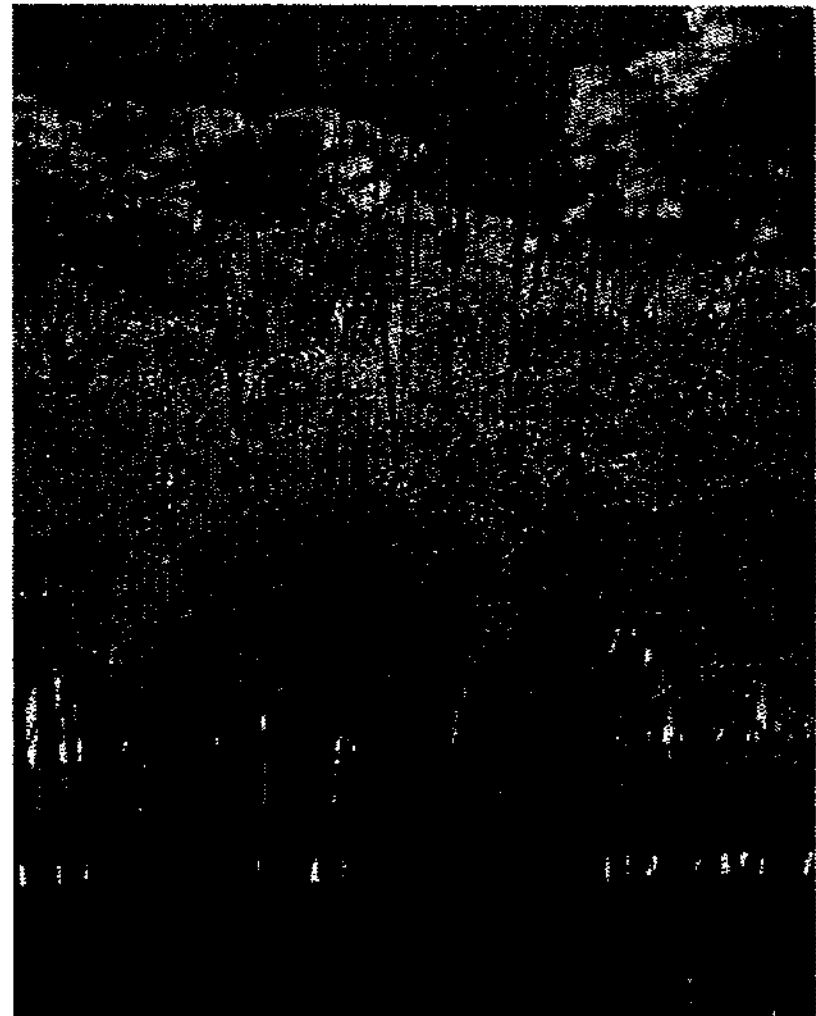
ብሉይ ኪዳን እብራይስጢ፡ ኣብ ኣላክሳንድሪያ ብ285 ቅ.ል.ክ. ናብ ቋንቋ ግሪኽ (ጽርኢ) ሰበተዎጀንት (ትርጉም ሰቡ/ ሊቃውንቲ) ብምባል ተተርጉመ። ቋንቋ ጽርኢ ብዓለሙ ዚሃረበሉ ቋንቋ መራኽቢ እኳ እንተ ነበረ፡ ኣብ ሃገርና ናብ ቋንቋ ግእዝ ክትርጎም ናይ ግድን ኮነ። መጽሐፍ ቅዱስ ግእዝ ከኣ ካብ ራብዓይ ክሳብ ሻብዓይ ክፍለ ዘመን ብምሉኡ ተተርጎመ።

ኣብ 400 ዓ.ም. መጽሐፍ ቅዱስ ናብ ላቲን ተተርጎመ። ንሓደ ሽሕ ዓመት ከኣ ወግዓዊ መጽሐፍ ቅዱስ ኮይኑ ጸንሐ። ላቲን ግና ቀልጢፉ ተረስቦን ምዉት ቋንቋ ከም ግእዝ ኣባና ኮነ።

ካብ 7ይ ክፍለ ዘመን ክሳብ 10ይ ክፍለ ዘመን ኣቢሉ ናብ ቋንቋ እንግሊዝ ገለ ክፍልታት መጽሐፍ ቅዱስ ክትርጎም ፈተነታት ተገይሩ ነይሩ።

1320-1384 ዓ.ም ጀን ዊይክሊፍ ዝተባህለ እንግሊዛዊ ምዑር፡ መደብ ምትርጓም መጽሐፍ ቅዱስ ናብ ተራ እንግሊዝኛ ጀመሮ። ብ1380 ሓድሽ ኪዳን ድሕሪ ምድኡ ብድሕሪኡ ክንደይ ክፍሊ ከም ዝዓመመ እኳ ፍሉጥ እንተዘይኩን ኣዕሩኽቱ ግና ኣብ ፍጻሜ ኣብጽሖ።

ካልኣት 1525, 1535, 1537, 1539, 1560, 1568, 1582, ክሳብ 1609 ኣቢሉ ብዝተፈለለዩ ሰባት ምትርጓም ተገብረ። ኣብ 1611 ዓ.ም. እታ ዝበዝሒ ቋንቋ እንግሊዝ ዚሃረቡ ሰባት ዚጥቀሙላ King James or authorized Version. ብ47 ምዑራት ብትእዛዝ ንጉስ ያዕቆብ (king James) ናይ ዓዲ እንግሊዝ እተዳለወት

ተኽሊ ፓፒሩስ

ሰለሊ፡ ብዊልያም ኢ.ቫንጀመረን

ጽሑፋት ኮይኖም ንረኽቦም።

በኹሪ ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳንውን እንተኾነ ጸኒቱስ፡ ቅዱሳት ጥራይ እየም ተታሒዞም ዘለዉ። እተን ሰለስተ ቀዳሞት መጽሐፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ዝኾናና ጽሑፋት

ኢደ-ጽሑፍ ሲናይትካስ (The Codex Sinaiticus) እትብሃል መጽሐፍ ኣብ መበል 4ይ ክፍለ ዘመን መብዛሕትኡ ክፍሊ ብሉይ ኪዳንን ምሉእ ሓድሽ ኪዳንን ዝሓዘት ጽሑፍቲ እያ። ኣብ 1844 ዓ.ም ብጀርመናዊ ምሁር ኣብ ገዳም ቅዱስ ካትራይን ኣብ ክረን ሲና ተረኽቦት። ብ1933 ዓ.ም ከኣ ብፍርቂ ምልዮን ዶላር ብቤተ-መዝክር ዓባይ ብርሃንያ ተዓዲጋ፡ ኣብ ናይ ሎንደን ቤተ-መዝክር ተዓቂባ ከኣ ትርከብ። ኣብ ገዳም ሲና ስለ እተረኽቦት ከኣ ሲናዊት ተባሂላ ትጽዋዕ።

ኢደ-ጽሑፍ ቫቲካኑስ (The Codex Vaticanus) እትብሃል መጽሐፍ ከኣ ኣብ መበል 400 ዓ.ም ኣብላ እተጸሕፈት መጽሐፍ ቅዱስ ገለ ክፋላት ዝጐደላ ደኣ እምበር ከም በኹሪ ምልእቲ መጽሐፍ ቅዱስ ነበረት። ካብ 1481 ዓ.ም ኣትሒዛ ከኣ ኣብ ሮማ ኣብ ቤተ መጻሕፍቲ ቫቲካን ትርከብ።

ኢደ-ጽሑፍ ኣሊክሳንድሪናስ Codex Alexandrinus እትብሃል ካልእ ቅዳሕ ከኣ ኣብ መበል 5ይ ክፍለ ዘመን እተጸሕፈት ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ግሪኽ ኮይና ኣርብዓ ኣቅጽልቲ ወረቐት ዝበገሰሉ መጽሐፍ እያ። ካብ 1627 ኣትሒዛ ከኣ ኣብ ቤተ-መዝክር ዓባይ ብርሃንያ ትርከብ።

ብሉይ ኪዳን እብራይስጢ፡ ኣብ ኣሊክሳንድሪያ ብ285 ቅ.ል.ክ. ናብ ቋንቋ ግሪኽ (ጽርኢ) ሰብተዎጀንት (ትርጉም ሱቡና ሊቃውንቲ) ብምባል ተተርጎመ። ቋንቋ ጽርኢ ብዓለሙ ዚዛረቡ ቋንቋ መራኽቢ እኳ እንተ ነበረ፡ ኣብ ሃገርና ናብ ቋንቋ ግእዝ ክትርጎም ናይ ግድን ኮነ። መጽሐፍ ቅዱስ ግእዝ ከኣ ካብ ራብዓይ ክሳብ ሻብዓይ ክፍለ ዘመን ብምሉኡ ተተርጎመ።

ኣብ 400 ዓ.ም. መጽሐፍ ቅዱስ ናብ ላቲን ተተርጎመ። ንሓደ ሽሕ ዓመት ከኣ ወግዓዊ መጽሐፍ ቅዱስ ኮይኑ ጸንሐ። ላቲን ግና ቀልጢፉ ተረሰቦን ምዉት ቋንቋ ከም ግእዝ ኣባና ኮነ።

ካብ 7ይ ክፍለ ዘመን ክሳብ 10ይ ክፍለ ዘመን ኣቢሉ ናብ ቋንቋ እንግሊዝ ገለ ክፍልታት መጽሐፍ ቅዱስ ክትርጎም ፈተነታት ተገይሩ ነይሩ።

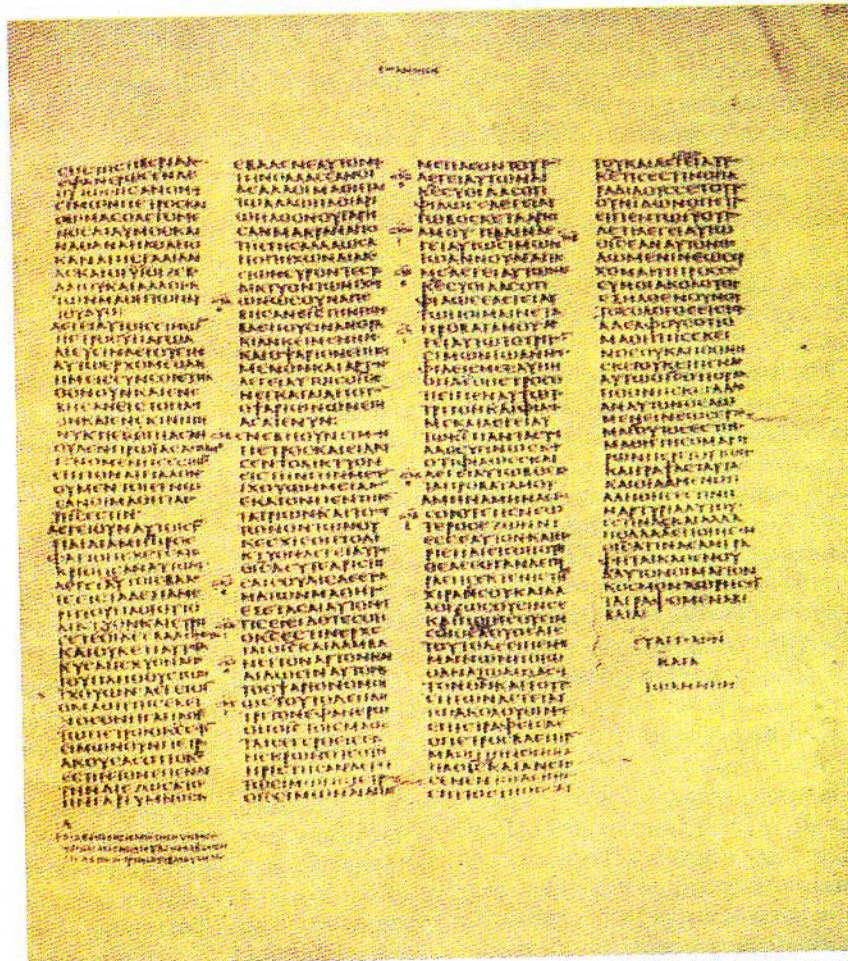
1320-1384 ዓ.ም ጆን ዊይክሊፍ ዝተባህለ እንግሊዛዊ ምሁር፡ መደብ ምትርጓም መጽሐፍ ቅዱስ ናብ ተራ እንግሊዝኛ ጀመሮ። ብ1380 ሓድሽ ኪዳን ድሕሪ ምውድኡ ብድሕሪኡ ክንደይ ክፍሊ ከም ዝዓመመ እኳ ፍሉጥ እንተዘይኩኑ ኣዕሩኽቲ ግና ኣብ ፍጻሜ ኣብጽሖ።

ካልኣት 1525, 1535, 1537, 1539, 1560, 1568, 1582, ክሳብ 1609 ኣቢሉ ብዝተፈላለዩ ሰባት ምትርጓም ተገብረ። ኣብ 1611 ዓ.ም. እታ ዝበዝሐ ቋንቋ እንግሊዝ ዚዛረቡ ሰባት ዚጥቀሙላ King James or authorized Version. በ47 ምሁራት ብትእዛዝ ንጉስ ያዕቆብ (king James) ናይ ዓዲ እንግሊዝ እተዳለወት

ተኽሊ ፓፒሩስ

ሰለሊ፡ ብዊልያም ኤ.ቫንጀመረን

ካብ ቆርበት እተሰርሖ ብራና

መጽት። ብድሕርዚውን ካልኣት ትርጓሜታት ዝሰዓባ ኣለዋ። መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ዓለምና ብኣሸሓት ቋንቋታት ተተርጉማ ትርከብ ኣላ።

ኣብ ኤርትራ እኳ ድኡ፡ ኣርባዕተ ወንጌላት መጽሐፍ ቅዱስ ትግርኛ 1866 ዓ.ም.ፈ ምትርጓም ተፈተነ፡ በኣሰጂኡን ቃላቱ ግና ኣይተዘወተረን።

- ብ1900 ኣርባዕተ ወንጌላት ትግርኛ ከም ብሓድሽ ተተርጉመ
- ብ1902 ሓድሽ ኪዳን ትግረ ተዘርግሖ
- ብ1909 ሓድሽ ኪዳን ትግርኛ ተተርጎመ
- ብ1923 ብቋንቋ ኩናማ ክትርጉም ተፈተነ
- ብ1957 ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ትግርኛ ተተርጉመ
- ብ1988 ዓ.ም ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ትግረ ተተርጉመ።

ኣብ ዓለምና 6000 ዝኣኸሉ ቋንቋታት ኣለዉ። ካብዞም ቋንቋታት ዓለምና፡ መጽሐፍ ቅዱስ ካብ መጽሐፍ ቅዱስ ካብ 2454 ቋንቋታት ዓለም ንላዕሊ ብዝተፈላለየ መልክዑ ተተርጉሙ ይርከብ። ክሳብ 2008 ዓ.ም ኣብ ዓለምና ብ438 ቋንቋታት ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ብማሕበር መጽሐፍ ቅዱስ ከም ዝተተርጎመ ይንገር። ስለዚ ብቋንቋ ትግርኛ ምሉእ መጽሐፍ ቅዱስ ዝተተርጎመ ኣብ ኢድና ምህላዉ ክንደይ ዕድለኛታት ኢና። እግዚኣብሄር ይመስገን!

መጽሐፍ ቅዱስ ብብዙሓት ደረሰቲ እተጻሕፈት ኮይና፡ ናይ ብዙሕ ዘመናት ውጽኢት እያ። ገና ከኣ ሓንቲ መጽሐፍ ናይ መዋእል ትእምርታዊ ጸብለልትነት፡ ብዝእርእሳ መለኮታዊ ምንጪ ከም ዘለዋ እተረጋግጽ፡ መጽሐፍ እያ። ኩሉ ሰብ ንመጽሐፍ ቅዱስ ክፍቅራ ግዴትኡ እዩ። ኩሉ ናይ መጽሐፍ ቅዱስ ሰብ ኪኸውን ኣለዎ። ኩሉ ስናዕ ኣንባቢ ሰብ ብትምህርቲ መጽሐፍ ቅዱስ ንምንባር ኪቐየድ ይግብኡ። ኩሉ ክርስትያን ቀጸሊ ውፉይ ኣንባቢ መጽሐፍ ቅዱስ ኪኸውን ይግባእ። ቀንዲ ዕዮ ናይ መድረኽ፡ ትንታነ ትምህርቲ ቃል ኣምላኽ እዩ።

ብምህሉ ማሕተም፡ ዮሃንስ ጉተንበርግ (1454 ድ.ል.ክ.) ንዋጋ ዕድገ ቅዱሳት መጻሕፍትን ብሕሰር ምርክቡን ብብዝሒ ምዝርግሑን ደገ ከፊቱሉ እዩ። መጀመርያ ዋጋ መጽሐፍ ቅዱስ ናይ ዓመት ጸማ (ደምዝ) እዩ ኔሩ። ቀዳመይቲ ሕታም መጽሐፍ ኣብ ቤት ማሕተም ጉተንበርግ፡ መጽሐፍ ቅዱስ ነበረት። ሓንቲ ካብተን መጀመርያ እተሓትማ መጽሐፍ ቅዱስ 350,000 ዶላር ኣሜሪካ ዝዋግኦ ኣብ ቤት መጻሕፍቲ ኮንግረስ ዋሽንግቶን ኣሜሪካ ትርከብ።

ቀጥታዊ ብሕታዊ ርክብ ምስ ቃል ኣምላኽ ባይታ ናይ ክርስትያናዊ ዕብዮት እዩ። ተሳትፎ ኣብ ሃይማኖታዊ ኣገልግሎት፡ ምስማዕ ስብከታት፡ ምህሮ መጽሐፍ ቅዱስ፡ (Bible lessons) ምስክርነት፡ ከምኡውን ክርስትያናዊ ስነ-ጽሑፋት ምንባብ ኣዝዮም ሓገዝቲ እዮም፡ ግናኽ ካልኣይ ኢድ ሓቅነት ቃል ኣምላኽ ጥራይ እዮም። ንባዕልኻ ቃል ኣምላኽ ምንባብ ድማ መተካእትኡ ክኾኑ ኣይክእሉን። ምንባብ ቃል ኣምላኽ ቀንዲ ክርስትያናዊ ልምዲ እዩ።

ንመጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ዚድግፉና ቅንዓት መጻሕፍቲ ምህሮ ከም እኒ Bible

Commentaries (ትንታኔ ርእይቶታት) Bible dictionary መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ፡ Concordance (ሓባር ቅድመተ ቃላት) ወዘተ ይጠቅሙና እየም።

እቲ ዘገርም ግና፡ መጽሐፍ ቅዱስ ዓባይ መጽሐፍ እያ። ቃል ብቻሉ ኸእ ቤት መጻሕፍቲ ናይ መጻሕፍቲ እያ። ስለዝኾነ ኸእ ኣብእ ዘሎ ዡሉ ስለ እትፈልጦ እቲ ዝዓበየ ናይ ባዕላዊ ትርጉም ዘለዎ መጽሐፍ ምዃና ትግንዘብ።

- ገሊኡ ክፋላት ናይ መጽሐፍ ቅዱስ ኣገደ ኣገዳሲ እዩ፡ ይኹን እምበር እተመጣጠነ መደብ ምንባብ ቃሉ ይምረጽ። ኣብ ዓመት ኣንሳብ ምንባብ። እዚ መደብ እዚ እንተውሓደ 3-4 ምዕራፋት ኣብ መዓልቲ ማለት እዩ። ብደቓይቅ ክግምገም እንክሎ ኸእ ካብ 15-20 ደቓይቅ ኣብ መዓልቲ ማለት እዩ።
- መታን ካብ ዘፍጥረት ጀሚርካ ክሳብ ራእይ ዮሃንስ ምውዳእ ክትክእል ዝሓሸ ነናይ ዕለቱ እተመጣጠነ ናይ ንባብ መምርሒ ተመልክት። ምብታኽ ከይህልዎ ግና ተር ኢልካ ምንባብ ኣይጽላእን እዩ።
- ኣብ መዓልቲ ኣንቲ ምዕራፍ ናይ ብዙሓት ጽቡቕ ልምዲ እዩ። ዝሓሸ ግና 2 ወይ 3 ወይ 4 እንተኾነ ድማ ይምረጽ።
- ምንባብ መጽሐፍ ቅዱስ ብመጻሕፍቲ። ሓደ መጽሐፍ ብምልኡ ወይ ዓቢዩ ክፍሊ ናይቲ ጽሑፍ ወይ ቀጻሊ፡ ብዝተኻለለ ምንባብ ጽቡቕ እዩ። ከም መምርሒ ግና ፍሉይ ፅማም ምንባብ መጽሐፍ ቅዱስ ካብ ቊራስ ጠዓሞት ምርጫ ምዕራፍ፡ ብምሉኡ መጽሐፍ ምንባብ ይምረጽ።
- ሓደ መጽሐፍ ደገምካ ደጋገምካ ምንባብ፡ ፍሉይ ኣተኩሮኻ ኣብ ሓደ ዝተፈለየ መጽሐፍ ምግባር እዩ። እዚ ግና ነቲ ካልእ ዝተፈላ ክፍሊ መጽሐፍ ቅዱስ ንምርሰቡ ኪኸውን የብሉን።

2. ቀኖናውነት

መስርሕ ምትእኸኻብ መጻሕፍቲ ንብቐዓት ቅዱሳት ጽሑፋት፡ ጽሑፋት ብወግዲ ምቕባሎም ብግዲ ነበር። እዚ መስርሕ ምምግይ ቅዱሳት ጽሑፋት ቀኖናውነት ተባሂሉ ይሰመ። ቀኖና (Canon) ካብ ጃንቋ እብራይስጢ ን ግሪኽን ዝመንጨው ኮይኑ ንሻምብቆ ወይውን ቃንጫ እዩ ዘመልክት። ትርጉሙ ግን ንሓደ ነገር ትኽ ኣቢልካ ወይ ኣቕኒዕካ ምሓዝ ማለት እዩ። በዚ ምክንያት ድማ ቅዱስ ጽሑፋት መምዘኒ ስልጣን ናይ እምነትን ተግባርን ዘመልክት ኮይኑ ክዘውተር ጀመረ።

ሓደ ጽሑፍ ቀኖናዊ ስልጣን ኣለዎ ክበሃል እንክሎ ምግላጽ መለኮታዊ ፍቓድ ዝለበሰ ምስቶም ካልኦት ጽሑፋት መሰል ዝረኽበ ማለት እዩ። እዚ መሰል እዚ ግና ካብ ስልጣን ቤተክርስቲያን ዘይኮነስ ካብ ርግጽነት መንፈስ ኣምላኽ ዝነፈሰ ጽሑፍ መጻሕፍቲ እዩ። ስለዚ እተን ቀኖናዊ መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳንን ኣድሻ ኪዳንን ጥራይ እየን መንፈስ ኣምላኽ ዚነፈሰን ጽሑፋት ተባሂለን ተቐባልነት ዝረኽቡ።

ቀኖና (መለክዒ እምነት) ዝብል ቃል ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ ጃንቋ ግሪኽ ኣብ ፲፭ 6:16 2ቈረ 10:13-16 ቶ ካኖኒስ (τω κανονισμ) ተባሂሉ ዘሎ ኣብ ትግርኛ “እቶም በዛ መንገዲ እዚኣ” “ደረት መለክዒ እምነት” ኣብ ኤን.ኣይ.ኤስ. (NAS) ብኢንግሊዝ ድማ “walk by the rule” ተባሂሉ ተጠቒሱ ይርከብ።

ቅቡላት መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን እብራይስጢ

እተን “ብጽሑፋት” ዚፍልግ መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን ከም ‘ሕጊ’ 5 መጻሕፍቲ ከም ነብያት- 8 መጻሕፍቲ ከም ‘ጽሑፋት’ 11 መጻሕፍቲ ብእቓማምግ አይሁድ ተሰሪዐን ንረኽብን።

1. ‘ሕጊ’ ዘፍጥረት፡ ዘጸላት፡ ዘሁልቅ፡ ዘለዋውያን፡ ዘጻግም
2. ንብያት፡ እያሱ፡ መሳፍንቲ፡ ሳሙኤል፡ ነገስት፡ ኢሳይያስ፡ ኤርምያስ፡ ህዝቅኤል፡ እቶም ዓሰርተ ክልተን።
3. ‘መጻሕፍቲ’ መዝሙር ዳዊት፡ እዮብ፡ መጽሐፍ ምሳሌ፡ ሩት፡ ድንዓ ኤርምያስ፡ መክብብ፡ አስቴር፡ ዳንኤል፡ እዝራ፡ ነህምያ፡ ዜና መዋእል። 2 መጻሕፍቲ ሳሙኤል፡ ነገስት፡ ዜና መዋእል፡አብ ሓደ መጽሐፍ ብምጥርናፍ፡ እዝራን ነህምያን አብ ሓደ መጽሐፍ ብምግባር፡ ዓሰርተ ክልተ ነብያት አብ ሓደ ብራና ብምጥርናፍ፡ 24 መጻሕፍቲ እብራይስጢ 739 መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን ክርስትና ይመዓራረያ። እዚኤን ጥራይ እየን ቀኖናዊ መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን ኢልና እንሰምየን።

ዘይቐቡላት መጻሕፍቲ ብሉይ ኪዳን እብራይስጢ

1. ኢፓክሪፋ (ሕቡአት / ትሩፋት መጻሕፍቲ)

እዚ ስም እዚ መብዛሕትኡ ጊዜ ነተን መጻሕፍቲ አብ ገሊኡ መጽሐፍ ቅዱሳት አብ መንጎ ብሉይ ኪዳንን ሓድሽ ኪዳንን ተመሊኤን ዚርከብ እየን። አብ መንጎ 3ይ ክሳብ 1ይ ክፍለ ዘመን ቅ.ል.ክ. ዝተቐልቀላ መብዛሕትኦን ጽሑፍተን ዘይፍሉጣት እየን። አብ ትርጉም ናይቶም ሰብዓ ናብ ግሪክ ዝተተርጎመ ብሉይ ኪዳን ተሓዊሰን ተጻሕፋ። ደድሕሪ መጻሕፍቲ ነብያት ናይ ብሉይ ኪዳን ከኣ ተወሰኹ። ጽሓፊ ዛንታ አይሁድ ነዘን ጽሑፋት ፈጸሙ ይነጽገን። አብ ጽሑፋት እብራይስጢ ከኣ ብአይሁድ ተቐባልነት አይረኽቡን። ብክርስቶስ አብ ሓድሽ ኪዳን ፈጸመን ተጠቐሰን አይፈልግን። ቢታ ቀዳመይቲ ማሕበር ከም ቀኖና መጻሕፍቲ ተፈላጥነት አይረኽቡን። ከም መንፈስ አምላኽ ዝነፈሰ መጻሕፍቲውን አይተቐጽራን።

መጽሐፍ ቅዱስ አብ 2ይ ክፍለ ዘመን ናብ ላቲን ኪትርጎም ከሎ፡ እቲ ትርጉም ብሉይ ኪዳን ፡ ካብ እብራይስጢ አይተወሰደን። ካብቲ ብግሪክ ብ70 ሊቃውንቲ እተተርጎመ ብሉይ ኪዳን ደኣ። ካብ ትርጉም 70 ሊቃውንቲ (ሰብቴዎጂንት) ናብ ላቲን ደሕሪ ምትርጓም ናብ ላቲን ቩልጊት (Latin Vulgate) እቲ ክሳብ ጊዜ ጽገና (Reformation) ዚበጽሕ አብ ምዕራባውያን እቲ ቀንዲ ቅዳሕ ኪጥቀምሉ ደሕሪ ምጽናሕ ምልዕዓል ናይ ፕሮተስታንት መስሪቶም አብ መለኮታዊ ሰልጣን ናይ ቃል አምላኽ ብምግባር ነዘን መጻሕፍቲ ማለት ኢፓክሪፋ ከምታ ቀዳመይቲ ቤተክርስቲያንን ከም እብራውያንን ዝገበርዎ፡ ከም ቅቡላት መጻሕፍቲ ነጻግወን። ሮማዊት ቤተክርስቲያን አብ 1546 ዓ.ም. ነቲ ምልዕዓል ፕሮተስታንት ደው ከተብል አብ ዝገበረቶ ባይቶ፡ ነዘን መጻሕፍቲ እዚኣን ከም ቀኖና አወጀት።

ቅሕዝቶ መጻሕፍቲ ኢፓክሪፋ

ሓጺር ትሕዝቶ መጻሕፍቲ ኢፓክሪፋ ከምዚ ዚሰዕብ እዩ።

ቀጣጣይ እስድራስ

እስድራስ ብኣቃውማ ግሪክ ኮይኑ እዝራ ማለት እዩ። እዛ መጽሐፍ እዚኣ ካብ ዘሓፍ ናይ እዝራ 2ይ ዜና መዋእልን ነህምያ ምስ አፈ-ታሪኽ ብዛዕባ ዘሩባቤል እተወሰኸት እያ። ቀንዲ ዕላማኣ ኣዋጅ ሓርነት ቂርሶን ዳርዮስን ንአይሁድ ዝገባም ሰለሊ ከተቅርብ እዩ።

ካልኣይ እስድራስ

ሓደ ሓደ ጊዜ 4ይ እዝራ ተባሂላ ትሰመ። ንእዝራ ዝተዋህበ ራእይ- ብዛዕባ መንግስቲ አምላኽ አብ ዓለም፡ ዚመጽእ ሓድሽ ዘመን ከምኡውን ብዛዕባ ምምላስ እተን ዝጠፍኣ ጽሑፋት።

መቢት

ዛንታ ናይ ፍቕሪ፡ ሓፈሻዊ አብ ታሪኻዊ ዘድሃበ ኰይኑ ብዛዕባ ሓደ እስራኤላዊ ጉብዝ አብ ምርኮ አብ ነጭ፡ ንሓንቲ ሾብዓት ሰብኡት ዘጥፍኡት ድንግል መበለት ንኸምርያ ከም እተመርሐ ይዛረብ።

ዮጲት

ብዛዕባ ዘደንቅ ዛንታ ናይ ሓንቲ ውርይቲ ጽብቕትን ሃብታምን አብ መዓልታት ወራር ባቢሎን ንይሁዳ፡ ብመንፍዓታ ናብ ሓደ ድንኳን ናይ ባቢሎናዊ ጀነራል እትያ፡ ዝሕር እሳ ንእኡ ከም ዝወፈየት አምሲላ ርእሱ ብምቀራጽ ንከተማኣ ከም ዘድሓነት የዘንቱ።

ተረፍ አስቴር

አብ ናይ ሰብዓ ሊቃውንቲ ቅዳሕ፡ አብ መጽሐፍ አስቴር ቀንዲ ኢድ አምላኽ ነምርእይ ዝተወሰኹ ጽሑፋት እዮም። እቶም ቅርጽ-ጽ ጽሑፋት ብዮሮም ዝተኣከቡ እዮም።

ጥበብ ሰሎሞን

ንመጽሐፍ እዮብን መጽሐፍ ምሳሌን መጽሐፍ መክብብን ኣዝዩ ይመሳሰል። እተሓሰበሰ እብራውያንን ፍልሰፍና ግሪኽን ይመስል። ብኣለክሳንደርያዊ አይሁድ ንርእሱ ሰሎሞን ብምምሳል ተጻሕፈ።

ባሩዝ

እዛ መጽሐፍ እዚኣ ካብ ባሩዝ እቲ መወዳእታ ክፋል ህይወቱ ኣብ ባቢሎን ዘሕለፎ ጽሓፊ ናይ ኤርምያስ ከም ዝመጽት ተመስል። ንኣብ ምርኮ ዝነበሩ ተጻሕፊት። መብዛሕትኦ ትሕዝቡኦ ካብ ትንተና ናይ ኤርምያስን ዳንኤልን ካልኦት ነብያትን ዘጠቓለሉት እያ።

መዝሙር ሰለስተ ቁልዑ

ድሕሪ (ዳን.3:23) እቶም ሰለስተ ኣዕሩዝ ኣብ እቶን ሓዊ ከለዉ ንጸሎቶም መወሰኹታን ናይ ዓወት ናይ ምስጋና መዝሙርን ንድሕንነቶም ዘዘንቱ ዘይቅቡል ወሰኽ ኣብ መጽሐፍ ዳንኤል እዩ።

ዛንታ ሰብና

ካልእ ዘይቅቡል ወሰኽ መጽሐፍ ኣብ መጽሐፍ ዳንኤል፡ ብዛዕባ ንኣምላኽ እትፈርህ ሰበይቲ ሓደ ሃብታም ኣይሁዳዊ ኣብ ባቢሎን ብሓሶት ናይ ዝመት ዝተኸሰት ብጥበብ ሰሎሞን ናጻ ዝወጸት የዘንቱ።

ጸሎት ምናሲ

ነቲ ኣብ 2ይ ዜና መዋእል 33:1-13 ብዛዕባ ንጉስ ምናሲ ተዘራቡሉ ዘሎ፡ ከም መወሰኹታ ጸሎት ምናሲ፡ ኣብ መወዳእታ ምርኮ ይገብር። ጸሓፊኣ ፍሉጥ ኣይኮነን። ጊዜ ግና ምናልባት ኣብ ቀዳማይ ክፍለ ዘመን ቅ.ል.ክ. ክኸውን ይከኣል።

ቀዳማይ መቃባውያን

ኣብ ዘመን መቃባውያን ዝተፈጸመ ዓበይቲ ዛንታታት ንምውጻእ ሓርነት ጀግንነታዊ ቃልሲ ኣይሁድ (175-135 ቅ.ል.ክ.) የዘንቱ። ብ100 ቅ.ል.ክ. ብጳለሰጢናዊ ኣይሁድ ተጻሕፊ።

ካልኣይ መቃባውያን

እዚውን ቃልሲ ናይ መቃባውያን ካብ 175-161 ቅ.ል.ክ. ዘዘንቱ እዩ። ንቐዳማይ መቃባውያን መመላእታ ኮይኑ ብብቅዓቱ ግና ካብኡ ዝተሓተ እዩ።

መጽሐፍ ጥበብ

“ጥበብ የሱስ ወዲ ሲራዝ” ተባሂላውን ትጽዋዕ። ንመጽሐፍ ምሳሌ ትመሳሰል እያ። ብሓደ ኣስፊሑ ዝተገዕዘ ኣይሁዳዊ ተጻሕፊት። ሕግታት ጠባይ ብሰፊሑ ናይ ሲቪላውን ሃይማኖታውን ዘቤታዊ ህይወትን ይህብ። ነዊሕ ዝርዝር ጀጋኑ ብሉይ ኪዳን ከኣ የመጉሰ።

2. ካልኦት ጸሐፊት

ብዘይካ እተን ናይ ኢፓክሪፋ መጻሕፍቲ ኣብ መንጎ ካልኣይ ክፍለ ዘመን ቅድሚኣ ክርስቶስን ቀዳማይ ክፍለ ዘመን ድሕሪ ክርስቶስ እተኸሰታ መጻሕፍቲ ናይ ኣይሁድ ኣለዋ። ብባህሪኣን ብኣቡቓሊብሰስ (ራእይ ብዛዕባ መወዳእታ ጥፍኣት ዓለም) የምልክታ። ገለ ካብኣተን ንምጥቃሱ-

መጽሐፍ ሄናክ

ኣብ ሓደ ዝተሓኸኸቡ ቍርጽራጽ ብዝተፈላለዩ ጸሓፍቶም ዘይፍለጡ ኣብ መንጎ ቀዳማይን ካልኣይን ክፍለ ዘመን ቅ.ል.ክ. ዝተጻሕፉ ንሄናክን ንኖህን ዝተዋህቡ ራእይታት የዘንቱዉ። ብዛዕባ ምጽኣት እቲ መሲህን መዓልቲ ፍርድን እውን ይዛረቡ።

ፖሞላስ ናይ ሙሴ

ኣብ ዘመን ልደት ክርስቶስ ኣቢሉ ብፈሪሳውያን ተጻሕፊ። ብዛዕባ ንሙሴ ዝተዋህበ ትንቢታት ኣብ ጊዜ ሞቱን ንእያሱ ምምዛዙን የጠቓልል።

ፊርድ ናይ ኢሳይያስ

ብዛዕባ መስዋእቲ ኢሳይያስን ካልእ መመላእታ ራእይታትን የዘንቱ። ብሓደ ኣይሁዳዊ ክርስትያን ኣብ ጊዜ ሰደት ናይ ኔሮ ዝተጻሕፈ ምጻኑ ይግመት።

መጽሐፍ እልልታ

ትንታኒ ናይ ዘፍጥረት እዩ። ምናልባት ኣብ ዘመን መቃባውያን ወይ ቍሩብ ጸኒሑ ዝተጻሕፈ እዩ። ደድሕርቲ ኣብ ሓምሳ ዓመት ዚብዓል ስም በዓል እልልታ ተሰምዖ ትርክብ።

መዛሙራት ሰሎሞን

እኩባት መዛሙር ጽሓፊኣን ዘይፍሉጥ ፈሪሳዊ። ብዛዕባ ምጽኣት እቲ መሲህ ዘዘንቶም ኮይነን ምናልባት ድሕሪ ዘመን መቃባውያን ዝተጻሕፉ ይመስላ።

ኪፋን ናይ ዓሰርተው ክልተ ኣቦታት

ኣብ መበል 2ይ ክፍለ ዘመን ቅ.ል.ክ. ዝተወሰኸ ኮይኑ ብዛዕባ እቶም 12 ኣቦታት ደቂ ያአቆብ ኣብ ጊዜ ሞቶም ንደቆም ናይ ነፍሲ ወከፎም ዛንታ ህይወቶምን ትምህርቱን ይጽብጽብ።

3. መጽሐፍ ቅዱስ ፡ ትሕዝቱኡ

መጽሐፍ ቅዱስ አብ ብሉይን ሓድሽን ኪዳን ይኸፈል። 1189 ምዕራፋት ከአ አለዎ።

- 929 ምዕራፋት አብ ብሉይ ኪዳን
- 260 ምዕራፋት አብ ሓድሽ ኪዳን
 - ዝነውሐት ምዕራፍ መጽሐፍ ቅዱስ መዝ. 119
 - ዝሓጸረት ምዕራፍ መጽሐፍ ቅዱስ መዝ. 117
 - ማእከል ምዕራፍ ናይ መጽሐፍ ቅዱስ መዝ. 117
 - እታ ዝነውሐት ጥቕሲ መጽሐፍ ቅዱስ አሰ 8:9
 - ዝሓጸረት ጥቕሲ መጽሐፍ ቅዱስ ሓድሽ ኪዳን ዮሃ. 11:35
 - ወርቃዊት ጥቕሲ መጽሐፍ ቅዱስ ዮሃ 3:16
- ምሉእ ቀዳማይ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ ትግርኛ 1204 ገጻት አለዎ።
ክፍልታት መጽሐፍ ቅዱስ ብጥርፍፈ
 1. መጻሕፍቲ ሙሴ = 5
 2. መጻሕፍቲ ዛንታ = 12
 3. መጻሕፍቲ ቅኔ = 5
 4. መጻሕፍቲ ትንቢት = 17
 5. መጻሕፍቲ ወንጌል = 4
 6. ግብሪ ሃዋርያት = 1
 7. መልእኽትታት = 21
 8. ራእይ ዮሃንስ = 1

39 መጻሕፍት ብሉይ ኪዳን

1. መጻሕፍት አራት (መ-ሴ) = 5

- ዘፍጥረት
- ዘጽአት
- ዘሌዋውያን
- ዘሁልቅ
- ዘዳግም

2. መጻሕፍት ዛንታ = 12

- መጽሐፍ እያሱ
- መጽሐፍ መሳፍንቲ
- መጽሐፍ ሩት
- 1ይ መጽሐፍ ሳሙኤል
- 2ይ መጽሐፍ ሳሙኤል
- 1ይ መጽሐፍ ነገስት
- 2ይ መጽሐፍ ነገስት
- 1ይ መጽሐፍ ዜና መዋእል
- 2ይ መጽሐፍ ዜና መዋእል
- መጽሐፍ እዝራ
- መጽሐፍ ነህምያ
- መጽሐፍ አስቴር

3. መጻሕፍት ቅኔ = 5

- መጽሐፍ እዮብ
- መዝሙር ዳዊት
- መጽሐፍ ምሳሌ
- መጽሐፍ መክብብ
- መሃልዮ መሃልይ

4. መጻሕፍት ትንቢት = 17

4.1 ዓበይቲ ነቢያት = 5

- ትንቢት ኢሳይያስ
- ትንቢት ኤርምያስ
- ድንዓ ኤርምያስ
- ትንቢት ሀዘቅኤል
- ትንቢት ዳንኤል

4.2 ናእሽቱ ነቢያት = 12

- ሆሴእ
- ዮኤል
- አሞጽ
- አብድያ
- ዮናስ
- ሚካያስ
- ናሆም
- አምባቆም
- ጸፎንያስ
- ሃኒ
- ዘካርያስ
- ሚልክያስ

27 መጻሕፍት ሓድሽ ኪዳን

1. ወገኒላት = 4

- ማቴዎስ
- ማርቆስ
- ሉቃስ
- ዮሃንስ

2. ጉበሪ ሃዋርያት = 1

3. መልእኾት ታት = 21

- ሮሜ
- 1ይቲ ቈረንቶስ
- 2ይቲ ቈረንቶስ
- ገላትያ
- ኤፌሶን
- ፊልጲ
- ቄሎሴ
- 1ይቲ ተስሎንቄ
- 2ይቲ ተስሎንቄ
- 1ይቲ ጢሞቴዎስ
- 2ይቲ ጢሞቴዎስ
- ቲቶስ
- ፊሊሞን
- እብራውያን
- ያእቆብ
- 1ይቲ ጴጥሮስ
- 2ይቲ ጴጥሮስ
- 1ይቲ ዮሃንስ
- 2ይቲ ዮሃንስ
- 3ይቲ ዮሃንስ
- ይሁዳ

4. ራእይ ዮሃንስ = 1

ቀንዲ መዋእላት መጽሐፍ ቅዱስ (ብሉይ ኪዳን)

እዞም መዋእላት እዚአም አብ ግምታት ዝተጸግዑን ገሊአምውን ዘይተረጋገጹን እዮም። እንተኾነ ምስ ተሓሳሲሩ ዚኸይድ ዛንታታት ዘዕግብ ምሳሻ ኪህቡ ይከኣል እዩ ኢልኻ ይጽብጸቡ።

አዳም	4000	ቅ.ል.ክ
ማይ አይሂ	2400	ቅ.ል.ክ
አብርሃም	2000	ቅ.ል.ክ
ያእቆብ	1900	ቅ.ል.ክ
ዮሴፍ	1800	ቅ.ል.ክ
ሙሴ	1400	ቅ.ል.ክ
ዘመን መሳፍንቲ	1400-1100	ቅ.ል.ክ
ዳዊት	1053	ቅ.ል.ክ
ምምቃል መንግስቲ እስራኤል	931	ቅ.ል.ክ
ምርኮ ገሊላ	734	ቅ.ል.ክ
ምርኮ እስራኤል	721	ቅ.ል.ክ
ስዕረት ይሁዳ ብባቢሎን	606	ቅ.ል.ክ
ዕንወት ዮሩሳሌም	586	ቅ.ል.ክ
ካብ ምርኮ ምምላስ	536	ቅ.ል.ክ
ዳግመ ምህናጽ ቤት መቅደስ	520	ቅ.ል.ክ
ምምላስ እዝራ	457	ቅ.ል.ክ
ምህናጽ መንደቅ ብኑህምያ	444	ቅ.ል.ክ
መዋእል ምምላስ ካብ ምርኮ	536-432	ቅ.ል.ክ

4. መጽሐፍ ቅዱስ ፡ ቅዲ አጸሐሕፋኡ

መጽሐፍ ቅዱስ ብድርኪት መንፈስ ቅዱስ ብዝተፍላለዩ ሰባት፡ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋንን ብዝተፈላለዩ ቅዲ አጸሐሕፋን እተጽሓፈ፡ እተፈላለዩ ትሕዝቶን ዘለዎ ብኣጣቓላሊ ግን ብዛዕባ ኣመጸጸኣ ወዲ ሰብን መፈጸምታኡን ዝሕብር ቅዱስ ጽሑፍ እዩ።

• ኣብ መጻሕፍቲ ሙሴ	ሕጊ
• ኣብ መጻሕፍቲ ነገስታት	ዛንታ
• ኣብ መጻሕፍቲ መዝሙር ዳዊት	ግጥሚ (ድርሰት)
• ኣብ መጻሕፍቲ እዮብን ምሳሌን	ፍልስፍና
• እንተ ወሓደ ኣብ 17 መጻሕፍቲ	ትንቢት
• ኣብ መልእኽትታት	ትምህርቲ እምነትን ሃሜንን (dogma)

መጽሐፍ ቅዱስ ብዝተፈላለዩ ካብ 40 ዘይውሕዱ ሰባት ብመንፈስ ቅዱስ ተመሪሖም ጸሓፍዎ። (2ጢ.ሞ 3፡16, 2ጴጥ. 1፡21)

- ገሊእም ደረሰቲ
- ገሊእም ፍላስፋታት
- ገሊእም ገፈፍቲ ዓላ
- ገሊእም ካብ ቤተ መንግሥቲ
- ገሊእም ነብያት
- ገሊእም ካህናት
- ገሊእም ተገውቲ
- ገሊእም ፈሪሳውያን

- ሐኪም
- ገሊአም አብ የሩሳሌም ዝተማህሩ
- ገሊአም አብ ግብጺ ዝተማህሩ
- ገሊአም አብ ባቢሎን ዝሰልጠኑ

አብ መንጎእም ጓሶት፡ ሰባቲ፡ ምሩኻት፡ ኣሕሉቓ፡ ፈረድቲ፡ ወሃብቲ ሕጊ፡ ኣከብቲ ግብሪ፡ ዝተፈላለዩ ደረጃን ክፍልታትን ዘለዎም ሰባት ንምጽሓፍ ዝተሳተፉዎ መጽሓፍ እዩ።

ሱጽሑፍ ግጥሚ አብ መጽሓፍ ቅዱስ

ሱጽሑፍ ግጥሚ ቀንዲ ቅርጺ መጽሓፍ ቅዱስ እዮም። መዝሙር ዳዊት፡ ድጉዓ ኤርምያስ ፡ መሃልየ መሃልይ፡ መጻሕፍቲ ግጥሚ እዮም። መጻሕፍቲ ግጥሚ ኣብዚ ከይተወሰኑ አብ ካልኦት ጽሑፋት መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስውን ብዝርጋሐ ይርከቡ። ብፍላይ እኳ አብ መጽሐፍቲ ጥበብን መጻሕፍቲ ነቢያትን። አብ መጻሕፍቲ ዛንታውን ተዘርጊሖም ንረኽቦም ኢና።

ዓይነት ሱጽሑፍ ግጥሚ አብ ብሉይ ኪዳን

አብ ቋንቋ እብራይስጢ ዝተፈላለዩ ቃላት ንዝተፈላለዩ ዓይነት ግጥሚ አብ ብሉይ ኪዳን ዘለዉ የመልከቱ።

“ሺር” ግጥሚ ኮይኑ ብመዚቃ ይሰኝ። ቃል ብቻሉ ከኣ መዝሙር ማለት እዩ። “ሚዝዋር” ዚብል ቃል እብራይስጢ ብትግርኛ መዝሙር ወይ ድማ ናይ ኣምልኽ ቅኔ ተባሂሉ ይጽዋዕ። “ቂና” እትብል ቃል ድማ አብ ግዜ ቀብሪ ከም ቅዙማ ዚጥቀሙል ነበረት። “ተሂላ” ማለት ከኣ ውዳሴ ማለት እዩ። “ማሻል” ዚብል ግጥማዊ ቃል ከኣ ምሳሌ ማለት እዩ።

ፍሉይ ተርእዮ አብ መዝሙር ዳዊት መዝሙር 119 ንምልክት። እዛ መዝሙር ኣዚኣ አብ 22 ክፍልታት ከም ቁጽሪ ፊደላት እብራይስጢ ተመዊላ ነፍሲ ወከፍ ክፍሊ ብፊደል እብራይስጢ ቅደም ተኸተል ተሰንያ፡ ነፍሲ ወከፍ ምቃል 8 ጥቕሲ ጥራይ ሓቕፋ ነፍሲ ወከፍ ጥቕሲ ከኣ በቲ መሰነይታ ዝተዋህባ ፊደል ትጅምር። ንኣብነት “ኣለፍ” ‘ס’ ዚብል ኣርእስቲ ትጅምር፡ ጥቕሲ ምቃል ነፍሲ ወከፍ ከኣ ብ ‘ס’ ትጅምር ማለት እዩ። እዚ ግና ብምልኣቱ አብ መዝሙር ዳዊት እብራይስጢ ድኣ እምበር አብ ካልኦት ቋንቋታት ብኸምዚ ሱጽሑፍ ግጥሚ ኣይቀረበን።

ሱጽሑፍ ትንቢት

ብሉይ ኪዳን ዝበዝሐ ትሕዝትኡ ሱጽሑፍ ትንቢት እዩ። ከም ኣበሃህላ ኣይሁድ፡ ቀዳሞት ነቢያት ንእያሱ፡መሳፍንቲ፡ቀዳማይን ካልኣይን ሳሙኤል፡ ቀዳማይን ካልኣይን

ነበሩት፡ ክጽዋዕ ከሎ እቶም ዳሕረዎት ነቢያት ተባሂሎም ዚጽውዑ ከኣ ኢሳይያስ፡ ኤርምያስ፡ ህዝቅኤልን እቶም 12 ንእሽቲ ነቢያትን እዮም። ቀዳሞት ነቢያት ዘብሎም እቶም ጽሑፋት ብዓይኒ ኣመላኻኽታ ነቢያት ወይ ድማ ብሞያውያን ነቢያት ስለ ኣተጻሕፉ እዮም።

ትሕዝቶ መልእኽቲ ትንቢት አብ 4 ክምቀሉ ይከኣል

1. መልእኽቲ እምነት
2. መልእኽቲ ምእዛዝ
3. መልእኽቲ ተስፋ
4. መልእኽቲ ጐይትነት ኣምላኽ

ብሉይ ኪዳን ከም ሱጽሑፍ ዛንታ

አብ ብሉይ ኪዳን ታሪኽ ብመለኮታዊ መደብ ኣሰራርዓ ካብ ሓደ ናብ ሓደ እናተወራረሱ ብመሪሕነት መደብ ኣምላኽ ብመስመር እናታሳሰሩ ዕብዮቶም ክንምልከቶ ይከኣል። ኣምላኽ ታሪኽ እናማዕበለ ክመጽእ ከሎ ምልኣት ምድሓን እናኣወቀበ ከም ዝመጸ ክንምልከት ይከኣል።

ሱጽሑፍ ግጥሚ አብ ሓድሽ ኪዳን

አብ ሓድሽ ኪዳን ምለእ ብምልኡ ብመልክዕ ግጥሚ ዝቐረበ ሱጽሑፍ የልቦን። ገና ግና ግጥማዊ ሱጽሑፍ ዘስምዑ ጽሑፋት ኣይተሳእኑን። ካብ ብሉይ ኪዳን ብቐጥታ ዝተጠቐሱ ግጥማዊ ጽሑፋት ልዕሊ 200 ዝኣክሉ ኣለዉ። ንኣብነት (ሉቃስ 1፡14-17, 32,33,35, 46-55, 68-79) ወዘተ። ብዙሓት ጽሑፋት ናይ ጳውሎስውን ብተሰባበረ መልክዮም ዘቐረቡ ኣለዉ። (ማሃ, 7፡22-31, 1ጢሞ.3፡16 2ጢሞ.2፡11-13)

ሓድሽ ኪዳን ከም ሱጽሑፍ ሱ-መለኮት

ደግማን ሃሚንን ዝባህሪእም መብዛሕትኦም ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳን ንስሩዕ ምህር እምነት ክርስትና ዓደምቲ እዮም።

ትንቢታዊ ሱጽሑፍ ሓድሽ ኪዳን ካብቲ ሱጽሑፍ ብሉይ ኪዳን ተተሓሓዙ ምስቲ ክርስቶስ ዘብርሆን ንመጻኢ ኪኸውን ዘለዎ ዝተነበዮን፡ መንፈስ ቅዱስ ብባርቲ ጌይሩ ፍጻሜ ናይዚ ታሪኽ እዚ አብ መወጻኢታ ከመይ ከም ዚኸውን ደምዲምዎ ኣሎ።

እምብኣር ሚስጥር ዕብዩት መጽሓፍ ቅዱስ መደብ ኣምላኽ ንሰብ ካብ-ናብ መሰረት ብምግባር ናይ ዝሓለፈን ናይ ዘሎን ነቲ ዝመጽእን ብውሕሉል ቅዲ ሱጽሑፍ ሒዛ ከም ብሰላ መምርሒ ህይወት እያ።

መቼረት መጽሐፍ ቅዱስ

ገለ ሀቡባት ሰባት ብዛዕባ መቼረት መጽሐፍ ቅዱስ ከምዚ ክብሉ ገሊጾም።
እቲ ዝበጸለ ህያብ ኣምላኽ ንወዲ ሰብ፡ መጽሐፍ ቅዱስ
ምዃኑ እኣምን እዩ።
ኣብርሃም ሊንኮን (Abraham Lincoln)

ኣብ ጊዜይ 95 ዓበይቲ ናይ ዓለም ሰባት እፈልጥ። ካብዚኦም 87 ከኣ ሰዓብቲ
መጽሐፍ ቅዱስ እዮም ነይሮም።
ዳብሊው ኢ. ግላድስቶን (W.E Gladstone.)

ብዘይ ኣምላኽን መጽሐፍ ቅዱስን ንዓለም ብቐንዕና
ክትገዝእ ዘይከኣል እዩ።
ጆርጅ ዋሽንግተን (George-Washington)

መጽሐፍ ቅዱስ፡ መጽሐፍ ጥራይ ኣይኮነትን፤ ንዝጻረራ ኩሉ እትሰዕረሉ ሓይሊ
ዘለዋ ህያው ፍጥረት እያ።
ናፖሊዮን (Napoleon)

መጽሐፍ ቅዱስ ሰፊሕ መልህቅ ናይ ናጽነት እያ።
U.S.G

ንመጽሐፍ ቅዱስ ንሚእቲ ጊዜ ኣንቢቢያ ኣለኹ፤
ኩሉ ጊዜ ግና ምስ ሓድሽ ምግላጽ።
ጆርጅ ሙለር (George Muller)

ምስጢር ሕጉኩ ጠቓሚ፡ ኣገልግሎተይ ንቐሉ ምፍቃሪይ ምዃኑ እኣምን እዩ።
ኣብ ዓመት ኣርባዕተ ጊዜ ንመጽሐፍ ቅዱስ ብመንፈስ ጸሎት ምንባባ ከም ጽቡቕ
ልምደይ ኮይኑ ኣብ ልብይ መግላኡ፤ ኣብኡ ዝረኽብክም ከኣ ከተግብሮ እዩ። 769
ዓመታት ሕጉስ ሰብኣይ፤ ሕጉስ ኮይኑ እዩ ዘሕልፎ ዘለኹ።
ጆርጅ ሙለር (George Muller)

ካልኣይ ክፋል

መጽሐፍ ቅዱስ ኣገባብ ኣጸናንዕኡ

5. መሰረት መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ

ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ “ሰብ ካብ ኣፍ ኣምላኽ ብዚወጽእ ኩሉ ቃል እምበር ብእንገራ ጥራይ ኣይነበርን እዩ” (ማቴ 4.4) ዚብል ሓሳብ ኣሎ። ኣምላኽ ነዚ ከም ናይ ዕለት እንገራና ንኸንምግቦ ኢሉ ዝገበና ቃሉ (መጽሐፍ ቅዱስ) ብስሩዕን ብኣገባብን ከነንብቦን፣ ከነጽንዖን ከነነብራሉን ይእዘዘና። ስለዚ ድማ ዕዉት ዝኾነ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ከነካይድ ኣብ ግምት ከነእትምዎ ዝግብኡና ነጥብታትን ክንሰርዖም ዝግብኡና ነገራትን ኣለዉ።

ቅነዕ ርድኢት ብዘፅባ መጽናዕቲ ምጽሓፍ ቅዱስ

ኣብ እዋን መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ እቲ ቀዳማይ ክህልወና ዝግብኦ ነገር ቅነዕ ዝኾነ ርድኢት ብዘፅባ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ እዩ።

1. ምስጢር ምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ምፍላጥ

ምስጢር ምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ምፍላጥ ማለት እቲ ቅነዕ ዓይነት ሕቶታት ኣብ ዝተፈላለዩ ዓይነት መጽናዕትኻ ምቕራብ ማለት እዩ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ዝተላዓልካሉ እዋን ሓድሽ ሓቂ ካብቲ ጽሑፍ (text) ክፍልፍል ክትርእዮ ኢኻ።

2. መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ነቲ ዝተግዘብኩሉን ዝጻህሰብኩሉን ነገራት ኣብ ጽሑፍ ምስፋር የጣምር

ንመጽሐፍ ቅዱስ ብዘይ ምጽሓፍ ኩተጽንዖ ኣይትኸእልን ኢኻ። ኣብ መንጎ መጽሐፍ ቅዱስ ምንባብን ምጽናዕን ዘሎ ፍልልይ እዚ እዩ። ከም ኣብ ብሕታዊ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስኻ እተሰፍሮ ነጥብታት ጠቓሚ ነገራት የልቦን።

3. ቀንዲ ዕላማ ምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ምትርጓም ዘይኮነስ ኣብ መዓላ ምውዓል እዩ

- መጽሐፍ ቅዱስ ንፍልጠትና ከብዝሕ ዘይኮነስ ንህይወትና ኪልውጥ እዩ እተዋህበ። ኩሉ ጸዕሪ ንምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ዚግበር ትንታኡ ንምልዋጥና ንክርስቶስ ክንመስል እንተ ዘይገይሩናን ዋጋ የብሉን።
- ንመጽሐፍ ቅዱስ ፈለጥኻ፡ ንኣምላኽ እታ መጽሐፍ ከይትፈልጦ ዝከኣል እዩ። ብሉጻት ምሁራት መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ዓለምና ግናኽ ኣብ ምምላስ ነፍሳት ድኻታት ከይኖም እትረኽቦም ብሉሓት እዮም።
- ብሉሓት ንኣቅታት መጽሐፍ ቅዱስ ዝሕግዝ ኪኾዕቱ ትረኽቦም፡ ግናኽ እቲ ቀንዲ ዕላማ መጽሐፍ ቅዱስ ማለት ደቂ መዛሙርቲ ምግባር ይርስዕም።
- እቲ ዝበለጸ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ፡ ቃል ኣምላኽ ኣብ ህይወትካ ክትርጎም እንከሎ ጥራይ እዩ።
- ንመጽሐፍ ቅዱስ ከተጽንዖ ኢልካ ክትብገስ እንከሎኻ፡ ካልኣት ዘይረእይዎ ክርእ፡ ንኻልኣት ዝረትዕ ክረኽብ ብዝበል ኪኸውን የብሉን። ኣብ ክንድኡ ግና ንዓይ እንታይ ይብልኒ ክትብል ይግባእ።

4. መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ማለት ንጆል ኣምላኽ ብድራ መገዲ (Systematic) ምጽናዕ ማለት እዩ

- መጽናዕትኻ ሰርዓት ኣትሒዝካ እንተ መጽሐፍ ብምሉኡ ወይ ናይ ቃል መጽናዕቲ ወይ ድማ መጽናዕቲ ብምዕራፍ ኮነ ካልእ ኣገባብ ንምክያዱ፡ ሰሩዕ ዝኾነ መደብ መጽናዕቲ የድልዩካ።
- ብሉይ ኪዳን ማዕረ ሓድሽ ኪዳን ብቐዕ ምጻኑ ኩልና ዘይንበሕቶ ሓቂ እዩ። እንተኾነ ሎሚ ብሉሓት ሰባት ብዛዕባ ብሉይ ኪዳን ዘለዎም ኣፍልጦ ቍንጣሮ እዩ።

5. ኣብ ዝኾነ እምነ-ጽሑፍ (Passage) መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ኣብቲ ጆል ክትጽንቅቑ ዘይትገእል ሃብቲ ኣለዎ

"ኩሉ ፍጹምነት መወዳእታኡ ርኤኹ ትእዛዛትካ ግና ኣዘዩ ርኢብ እዩ።" መዝ.119:96

- ነተን ጽሑፋት ክትኩዕተን ዚከኣል እዩ። ንመዓመቓን ግና ከቶ ኣይትበጽሖን። ምሳ.2:4-5 በዚ ምኽንያት ንሓደ እምነ-ጽሑፍ (ምቃል ጽሑፍ) ደጊምካ ደጋጊምካ ከተጽንዖ ትኽእል፡ ክትኩዕ ትውን ትኽእል፡ ድሕሪ ሰለስተ ኣርባዕተ ወርሒ ናብሉ ተመሊስካ ግና ገና ካልእ ሓድሽ ወይስ ዚያዳ ትምህርቲ ትረኽብ። ኣብ ኩሉን እተን ሓምሽተ ደረጃታት ዝገለጽናየን ደረት ኣልዎ ዝኾነ ፈተነ ከም እተካይድ ኣይትረስዕ። ስለዚ መደብ ናይ ያእቆብ "ከይባረ ኹካኒ ኣይሓድግካን እዩ።" ዘፍ. 32:26 መሰረት ጌርካ ኢድካ ኣይትሃብ። ኣብ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ብኣቋራጭ ዚበሃል ነገር የልቦን። ጸዕሪ ዘድልዩ ሰራሕ እዩ። ትግሃትን ህርኩትነትን ትዕግስትን ኣብ ዘለዎ ግና ኣብ ጊዜኡ ዓስበ ክዓጽድ እዩ። ኣብ ናይ ብሕትኻ መጽናዕቲ ሓንፋብ እትረኽቦ ጣዕሚ ሓቂ መዓላኡ ምስ ኣስተማቓርካዮ

እቲ ዝባኸን ሓይሊ ዋጋኡ ምጻኑ ክትግንዘብ ኢኻ። ስለዚ ምስ መጽናዕትኻ ተጣበቑ

ፅቡብ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ

ዕብብ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ እዞም ዚስዕቡ ደረጃታት የማልእ፡-

1. ቀዳማይ ሰንምቲ፡ ትዕዝብቲ (Observation) ኣብታ እንጽንዓ ጽሕፍቲ ኣብ መሰረታዊ ሓቅታት(ጭብጥታት) ትዕዝብቲ ምግባር።
2. ካልኣይ ሰንምቲ፡ ሕቶታት ምቕራብ (Asking questions) ጽዑቕ ትዕዝብቲ ብምግባር ተወሳኺ ሓቅታት ንምድህሳስ ሕቶታት ምቕራብ።
3. ሳልሳይ ሰንምቲ፡ ምንጻር ወይ ምትርጓም (Interpreting) ቀንዲ ትሕዝቶ እቲ ጽሑፍ ምትንታን ምንጻር ወይ ምትርጓም።
4. ራብዓይ ሰንምቲ፡ ሓድሕዳዊ ዝምድና (Commenting) ነቲ ዝዓህስስካዮ ሓቂ ምስ ካልእ እትፈልጦ ሓቅታት መጽሐፍ ቅዱስ ብሓባሪ ጥቕሲ ተመርኩስካ ነቲ ጽሑፋት ጥቕሲ ብጥቕሲ ምዝማዳ ማለት እዩ።
5. ሓምሻይ ሰንምቲ፡ ብመዓላ ምድምጻም (Conclusion by applying) እቲ ጽሑፍን ንጹርን ዘጽናዕካዮ ሓቂ ኣብ ህይወትካ ምትግባር።

ንምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ ዝጠቐሙና ኣገዛቲ ነገራት

ቀንዲ ዕላማ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ትእዛዛ ኣምላኽ ተረዲእና ኣብ ተግባር ንምውዓል ስለዝኾነ ብግብኡ ንክንርድኦ ከንማልእም ዝግብኡና ነገራት ኣስዲብና ክንርእይ ኢና።

1. ሰሩዕ ጊዜ ይሃሉኻ

ሰሩዕ መደብ ሰሙናዊ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ እንተ ዘይጌርካ ካልእ ጊዜ ከህልወካ ዕምቂት ወይስ ፍረ ዘይብሉ መጽናዕቲ እዩ። ንመጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ጊዜ ክትፈል ናይ ግድን እዩ።

ንመጽሐፍ ቅዱስ መዓስ መዓስ ተጽንዖኻ እቲ ምላሽ ካብ ሰብ ናብ ሰብ ኪፈላለ ይከኣል እዩ። ሓደ ክትግንዘቦ ዚግባእካ እንተ ኣልዩ ግና ናይ ጽዋና ጊዜኻን ናይ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስኻን ፈላጊኻ ምርኣይ እዩ።

ናይ ጽዋና ጊዜ

- ናይ ጽዋና ጊዜ ሓጺር ናይ ኣምልኾ (devotion) ወይ ናይ ጸሎት ጊዜ እዩ። መዓልታዊ ኪካየድ ድማ ይግብእ።
- መጽሐፍ ቅዱስካ ምንባብ
- ነቲ ዘንበብካዮ ምስትንታን
- ጊዜ ናይ ጸሎት ምህላውን ዘጠቃለለ (15-30) ደቓይቅ ክፍለ ጊዜ ዝወሰድ እዩ። ዕላማ ናይ ጽዋና ጊዜ መዓልታዊ ሕብረት ምስ ክርስቶስ እዩ።
- ኣብቲ ናይ ጽዋና ጊዜኻ ጽዑቕ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ከተካይድ ኣይትፈትን። ንናይ ጽዋና ጊዜኻ ቀልጢፋ ዝቐትሎ ከም ጽዑቕ መጽናዕቲ

መጽሐፍ ቅዱስ የልቦን። በተን ናይ ጽሞና ጊዜኻ ብህላውነት አምላክን ሕብረትካ ምስኡን ተሓጉስካ አሕልፈን። (ሰፍሕ ብዝበለ ኣብ ምዕራፍ 7 ይርከብ።)

መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ

- ውጽኢታዊ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ብቐዲ ጠዓሞት ክትትግብሮ ኣይትኸእልን ኢኻ።
- እቲ ዝበለጸ ሰዓታት ንመጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ካብ በብቀሩብ ንመዓልቲ 2-4 ሰዓታት ኣብ ኣደ ጊዜ ኣብ ሰሙን እትወስዶ ይምረጽ። ምስ ጠዓመካ ኸኣ ተወሳኺ ጊዜ ተሕልፍ።
- ሎሚ ኣብ ዓለምና እታ ዝኸፍአት ጸላኢት መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ኮይና ዘላ ተሌሺኹን እያ። ካብ 1982 ዓ.ም ዝተገብረ መጽናዕቲ ከም ዝሕብሮ ኸኣ 15-20% ህይወት ናይ ሰብ ኣብ ተላሺኹን የጥፍኦ ኣሎ። ግዙእ ናታ ካብ ምዃን ተጠንቀቐ።
- መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ጽቡቕ ኣካላዊ፣ ስምዒታዊ፣ ኣእምራዊ ክነታት፣ ሽብርብድ ኣብ ዘይብሉ ክተጽንዖ ይግባእ።

2. መዝግቢ ደብተር ኣይትፍለ

ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተባህለ ብዘይ ምጽሓፍ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ክተካይድ ኣይትኸእልን ኢኻ። ወይውን ዕጢት ኣይክውንን። ስለዚ እትጽሕፈሉ ደብተር ይሃልኻ

3. ሓቀኛ መተዓዩ (መሳርሒ) ኣሳሉ

ኣብቶም ሓደት ቀዳሞት ዓይነት ኣገባብ መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ፡ ሓገዝቲ መጻሕፍቲ ዘድልዮም ኣይኮኑን። እቶም ድሒሮም ዝመጹ ግና ብብዝሒ ዘድልዮም እዩ። እንተተኻኢሉ ናይ ውልቅኻ ቤት መጻሕፍቲ ኣብ ቤትካ ክህልወካ ኣዚዩ ጽቡቕ እዩ። ንምሉእ ህይወት እተዋፍሮ ገንዘብ እዩ። ኣድለይቲ እንብሎም ሓገዝቲ መጻሕፍቲ ብቋንቋ እንግሊዝኛ እተዓለጠ ኣብዚ ጊዜና ኣዝዮም ብቀጽሪ ብዙሓት እዮም። ኣብ ቋንቋ ትግርኛ ካብታቶም ብዙሓት ስለ ዘይተተርጉሙን ካልኣትውን ስለ ዘይተጸሓፉን ድኽነት ስነ-ጽሑፍና ክሳብ ዚቐንጠጥ ኣማራጺ የብልናን። መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ብትግርኛ ብመም ሙሳ ኣሮን እተተርጎሙት ገዚእና ክንጥቀም እሳብ። ከምኡውን መባእታ ሓጋዚ ነገራት ኣብዛ ጽሕፍቲ (ንመጽሐፍ ቅዱስካ ፍለጠ) ክትጥቀም ይከኣል። ነቶም ቋንቋ እንግሊዝኛ እትመልኩ ግና እዞም ዚሰዕቡ እንተተርጎሙ ክትጥቀሙ ይከኣል።

- A Study Bible
- Concordance
- Bible dictionary
- A Bible hand book
- Commentary

ንምውናኖም ዓብይ ወፍሪ እኳ እንተኾነ፡ ብትግርኛ ተዓይዮም ከመጹ እግዚአብሄር ሰባት ክተንስእ እንተጸሌኻ ኣበርክቶኻ ኣብዚ ኣዝዩ ዓብይ እዩ።

6. ኣገባባት መጽናዕትን ኣጠቓቕማኦምን

ንምጽናዕ መጽሐፍ ቅዱስ በብዓይነቱ ኣገባባት ምህላዎም፡ መርኣያ ጸብለልትነት ልዕሊ ዝኾኑ መጻሕፍቲ ንመጽሐፍ ቅዱስ ዕምቁታ ዚሕብሩና እዮም። ምናልባት ንኹሎም ብሓንሳብ ክትበጽሖም ቀለል ኣይከውንን። ንኹሎም ብዓቕምኻ ክትማዕብሎም ምሕላን ግና መርኣያ ዕቤትካን ብስለትካን እዩ።

ኣገባባት እጻናጥ መጽሐፍ ቅዱስ

እምበኣር እዞም ዚሰዕቡ ተዓዚብካ ኣብ በብእዋኑ ክትፍትኖም ዘይሕለል ጸዕሪ ኣካይድ።

1. ኣምልኻኣዊ ኣገባብ (Devotional Method)

- ሓደ ክፋል ጽሑፍ ካብ መጽሐፍ ቅዱስ ወሰድካ መንፈስ ቅዱስ ነቲ ሓቂ ኣብ ህይወትካ መዓልኡ ክሳብ ዘርእየካ ብመንፈስ ጸሎት ኣስተንትን።
- ንብሕታዊ መዓላ መዝግቦ።

2. ኣገባብ ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ (Chapter Summary Method)

- ሓንቲ ምዕራፍ መጽሐፍ ቅዱስ እንተ ወሓደ ኣርባዕተ ጊዜ ኣንብባ።
- ቀንዲ ሓሳባት ጽማቑ (ኣስተዋጽኦ) እታ ምዕራፍ ኣስፍሮ።

3. ኣገባብ ስነ-ጽሑፍ ታሪኽ ህይወት ሰባት (Biography Method)

- ብዛዕባ እቲ እተጽንዖ ሰብ ዚሕብር ጥቅስታት ደሊኻ ህይወቱን ባህርያቱን ተጽንዖ።
- ጠባያቱ፡ ጽንዓቱ፡ ድኻሙ፡ ተጽንዖ። ካብቲ ዝተማሃርካዮ ኸኣ ኣብ ህይወትካ ተውዕሎ።

4. አገባብ አጸናንዓ ብቻላት (Word Study Method)

- አድላይቲ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ምጽናዕ።
- ነታ እተጽንዓ ቃል ንኸንደይ ጊዜ ኣብ ጽሑፍ ተጠቒሳ ከም ዘላ ምምዝጋብ።
- ብኸመይ ተጠቒማ ከምዘላ በኩሪ ትርጉማ ምርካብ (ምርዳእ)።
- መደምደምታ መጽናዕትኻ ምግባር።
- ካብኡ እትመሃር ንርእስኻ ምስትንታን።

5. አገባብ አጸናንዓ ብምዕራፋዊ ትንታኝ (Chapter Analysis Method)

- ኣብ ነፍሲ ወከፍ ጥቕሲ ናይታ ምዕራፍ ዓሚቅ፡ ጠመተ ድሕሪ ምግባር፡ ትሕዝቶ ትንታኝ ምዕራፍ እታ መጽሐፍ፡ መጽሐፍ ቅዱስ ምምላሽ።
- ቃል ብቻሉ ትዕዝብቲ ብምግባር ብሰፊሖ ምጽናዕ።

6. አገባብ አጸናንዓ ጥቕሲ ብጥቕሲ (Verse by Verse Method)

- ሓደ ክፍሊ ጽሑፍ ቃል ኣምላሽካ ሕቶ ብምቕራብ፡ ሓባር ጥቕሲ ብምጥቃም፡ ብሰፊሖ ነፍሲ ወከፍ ጥቕሲ ብለውጢ ሓረግ (Para-phrasing) (ንሓደ መግለጺ ብለውጢ ቃላት ምቕራብ) መርምሮ።
- ኪኸውን ዚኸእል መዓላ ነፍሲ ወከፍ ጥቕሲ መዝግብ።

7. አገባብ አጸናንዓ ብቐየሳዊ መጽሐፍ (Book by Book Method)

- ብዓይነ ርግቢ ነታ መጽሐፍ ተመልከት (Survey) ቐየሳዊ
- ደቀቕቲ መጽናዕቲ ናይ ነፍሲ ወከፍ ምዕራፍ ምግባር (analysis) ትንታኝ
- ነቶም ዝዘርዘርኩም ከም እንደገና ጠርኒፍካ መደምደምታ ምሃብ (synthesis) ጽማራ-ሓሳብ

ኣጠቓቕማ አገባብት መጽናዕቲ ምጽሐፍ ቅዱስ

ዕውት ዝኾነ አገባብ አጸናንዓ መጽሐፍ ቅዱስ ንኸህልወና ነቶም ዝጠቐስናዮም አገባባት ብኸመይ ብግቡእ ከም እንጥቀመሎም ኣሰራጠና ክንርእይ ኢና።

1. ኢምላሽካዊ አጸናንዓ (Devotional Method)

እዚ ኸምዚ ዝበለ ሓጺር መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ገለ ክፋል ጽሑፍ ወሲድካ ዝከየድ ክኸውን እንከሎ ፍቱን ጊዜኡ 30 ደቃይቕ እዩ። ኣብ መጀመርታ ክሳዕ እትተሓሓዝ ቁሩብ ክበድ ይበል ይኸውን። ድሕሪ ካልኣይ ሳልሳይ ራብዓይ ፈተነ ግና ህይወትካ ክትህብትም ክትርእ ኢኻ። ሃብታም ንተመክሮ፡ ሃብታም ነገልግሎት፡ ሃብታም ንምስክርነት፡ ሃብታም ንማዕዳን ንምኽርን ድማ ይገብረካ።

ንኸተሎም ስንጥታት

ስንጥቲ-1 ሓደ ክፍሊ ጽሑፍ መጽሐፍ ቅዱስ ውሲድ። እዚ ማለት ሓደ ሕጠብ ጽሑፍ ወይ ክልተ ወይ ድማ ካብኡ ንላዕሊ ዝተኻፋፈለ ጽሑፍ ኾይኑ ሓደ ሓሳብ ዝለዎ ጽሑፍ ዘጠቓልል እዩ። ኣብ ሓደ መጽሐፍ፡

መጽሐፍ ቅዱስ ኣከታተልካ ከተጽንዕ ተመራጺ ይኸውን።

ስንጥቲ-2 ቀንዲ ሓሳብ መሃረቢኡ ወይስ ርእስ ነገር እቲ ጽሑፍ እንታይ ምዃኑ ክትፈልጦ ብምስትውዓል ንሓደ ጊዜ ኣንብቦ። ብኡብኡ ክትረኽቦ እንተ ዘይኮነልካ ግና ዳግማይ ምንባቡ ተተሓሳዩ። ገሊኡ ጽሑፋት ብኡብኡ ርእስ ነገርም ንምርካብ ኣጸንጥቲ ኣይኮኑን። ገሊኦም ግና ከም ንወርቂ ወይስ ብሩር ንምርካብ እትኩዕቶ ጸዕሪ ዝሓቲ እዮም።

ስንጥቲ-3 መንቀሊ ምኽንያት እቲ ሓሳብ እንታይ እዩ፤ ካብ ምንታይ ነቐሉ ተባሂሉ፤ ወይስ ተጸሒፋ፤ ንምፍላጡ ኣገዳሲ እዩ። እቲ መፍትሒ እንታይ ኪበል ከም ዚደለዩ ንምንጽሩ ከኣ እንደገና ኣንብቦ።

ስንጥቲ-4 ዝያዳ ንምብርሁን ሓቅነቲ ንምርግጋጽን ንነፍሲ ወከፍ ጥቕሲ ብሓባር ጥቕሲ ተጠቂምካ ምድህሳስ። እዚ ን3ይ ጊዜ ነታ ጽሑፍቲ ምንባብን ካልእ ተወሳኺ ጽሑፍ ምውሳኽን ማለት እዩ። ብርግጽ ነዚ እናሓዘመድካ እናሓዘሃደካ ኣብ እትኸደሉ ጊዜ ብርሃንካን ሓገሶካን ወሰን ይበሉን።

ስንጥቲ-5 ጥርናፊ ዝርዝራት መጽናዕትኻ ወሳኒ እዩ። ንምጥቕላሉ ኸኣ ብንኡሳን ደገፍቲ ነጥብታት ቅርጽ ኣትሕዞ። ብቐሊሉ ንምዝካር ቀዳማይ ሓሳብ ካልኣይ ሓሳብ ወዘተ ኢልካ መዝግቦ።

ስንጥቲ-6 መዓላ ቀንዲ ዕላማ ምንባብካ እዩ። ስለ ዝኾነ ከኣ ካብዚ ዘንበብክምን ዝዘርዘርክምን ጽሑፋት ጉይታ ካባይ እንታይ ይደሊ፤ እንታይ እምሃር፤ እንታይክ ክንብር እግባእኒ፤ ኢልካ ብመንፈስ ጸሎት ኣስተንትን። ነቲ ልብኻ ዝረትዖን ዝተዛረቦን ገባር ቃል ክትከውን ብጸጋ ጉይታ መድብ። ሓገሶካ ኪዓቢ እዩ ዕጋቦትካውን ክገብሶ እዩ።

ኣብቲ ኢምላሽካዊ አጸናንዓ

ስንጥቲ-1 ቅዱስ ጽሑፍ፡ ማቴ 25:1-13

ስንጥቲ-2 ቀዳማይ ንባብ፡ ኣርእስቲ ምርካብ መርዓዊ ኪቐበላ ዝወጸ ዓሰርተ ደናግል

ስንጥቲ-3 ካልኣይ ንባብ፡ መንቀሊ ሓሳብ እንታይ እዩ፤ እታ ወዲ ሰብ ዚመጸላ መዓልትን ሰዓትን ስለ ዘይትፍለጥ ነቐሖም መታን ኪጸንሑ። 25:13 ነታ ኣብ መበል 24 ምዕራፍ ዝቐረበት ሕቶ ምላሽ ንምሃብ (24:3,36,42,50)

ስንጥቲ-4 ሳልሳይ ንባብ፡ ንዝያዳ ብርሃን ብሓባር ጥቕሲ ነቲ ጽሑፋት ምዝማድ ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ ተመልከት። እዛ ዛንታ እዚኣ ብዘይካ ኣብ ማቴዎስ ኣብ ካልኣት ወንጌላት ተጠቂሳ ኣይንረኽባን። ንምብራሃ ግና ምስኣ ዚመሳሰሉ ነጥብታት ተዓዘብ። (ማቴ 25:1 ሉቃስ 12:35-36 ራእ 19:7)

• 'ቀቀንዴለን ሓዘን ወጽ፡' ምስ 'ብርሃንኩም ብሩህ ይኹን' የዛምዳ። (ሉቃ 12:35)

• 'ጉይታኹም ካብ መርዓ ክሳዕ ዚምለስ' ምስ 'መርዓዊ ክቐበላ ዝወጸ'

የዛምደን። (ሉቃ 12:36)

- መርዓ እቲ ገንሽል ምስ ምድላው እታ መርዓቲን የመሰሰሎ። (ራእ 19:7 ማቴ 25:10 ራእ 19:9) ንመርዓ ገንሽል እተዳለዉ ብጽኡን እዮም ዚብል ሓሳብ ምስተን ተዳልየን ዝጸንሓ 5 ለባማት ደናግል (ማቴ 25:11 ማቴ 7:22 ሉቃ 13:25) የመሰሰለን።
- ጉይታይ ጉይታይ ክፈተልና ኸታ በላ። ምስታ ጉይታይ ጉይታይ ዚብለኒ ኩሉ መንግስቲ ሰማይ ኣይኣቲን እዩ ዚብል ሓሳብ የዛምደ። (ማቴ 7:22)
- ኣብ ሉቃስ ከኣ ንኸልቲኤን ጠሚሩ የብርሀን። (ማቴ 25:12 ምስ ማቴ 7:23) ኣይፈልጠከንን እዩ እትበል ሓሳብ ምስ ከቶ ኣይፈለጥከኹምን እትበል የዛምደ። (ማቴ 25:13 ማቴ 24:42,44)
- ጉይታ ዚመጽላ መዓልታን ሰዓትን ኣይትፈልጡን ኢኹም እሞ ንቅሑ። እትበል ሓሳብ ምስ ክልቲኤን ቍጽርታት የዛምደን።

ስንምቲ-5 ራብዓይ ንባብ፡ ብንኡሳን ደገፍቲ ቅርጺ ምትሓዛ

- 1ይ ሓሳብ እተን ሓሙሽተ ዓያሉን ምድላውንን
 - ቀቀንዴለን ወሲደን ዘይቲ ኣይተማልኦን
 - መርዓዊ ምስ ደንጉዩ ትክሰ በላን ደቀሳን
 - መርዓዊ ኪቅበላ ወጻ ቀንዴሌን ከኣ ኣዳለዋ
 - ቀንዴለን ኪጠፍእ ጀመረ ዘይቲ ለመና ኣይረኸባን ከኣ
 - ዘይቲ ኪዕድጋ ሽዓ፡ ምስ ተመልሳ ግና ማዕጸ ተዓጽዩ ጸንሐን። ኪኸፈተለን ለመና ኣይፈልጠከንን እዩ ግና ተባህለለን።
- 2ይ ሓሳብ እተን ሓሙሽተ ለባማት ደናግልን ምድላውንን
 - ቀቀንዴለን ወሲደን ዘይቲ ኣብ ጢናኤን ከኣ ተማልኦ
 - መርዓዊ ምስ ደንጉዩ ተታኸሳ ደቀሳውን ግናኸ ተኣማሚንን እዩን ደቂሰን።
 - መርዓዊ ክትቅበላ ውጻ ተባህለለን ቀንዴለን ኣዳለዋ ዘይቲ ስለ ዝነበረን ቀንዴለን ኣይጠፍኦን።
 - ተዳልየን ጸንሓ ምስቲ መርዓዊ ናብ መርዓ ኣተዋ።

ስንምቲ-6 መዓላ፡ ካብዚ ዘንብብኩምን ዝዘርዘርኩምን ጉይታ ካባይ እንታይ ይደሊ፤

- ብርሃነይ ወትሩ ኪበርህ። ነቲ ዚመጽእ መርዓዊ፡ ክርስቶስ፡ ክቅበል ድልዊ ክኸውን። ካብ ጢናይ ዘይቲ ከይፈለ። መንፈስ ቅዱስ ዝዓዘዘ ሰብ ክኸውን ይግባእኒ።
- ካብዚ እንታይ እመሃር፤ ብስም ክርስትና ኩሉ ክርስትያን ብቑዕ ከምዘይኮነ። ካብቲ ጉይታ ዕሸነት ዝብሉ ክሃድም። ጉይታይ ጉይታይ ምባለይ ኣኻሊ ከም ዘይኮነ። ኣብ ህይወት ብርሃነይ ኪቐጽል ወትሩ ብመንፈስ ቅዱስ እንተ ዘይመልኦ ክጠፍእ ከም ዚኸኣል እቲ ሕጂ ለዋህ ጉይታ ኣብ መወዳእታ ግና ጨካን ፈራጂ ምጻኑ ክማንዘብ።
- እንታይኪ ክገብር ይግብእኒ፤ ንጉይታ ቀረብኡ ኮይን ማለት ወትሩ ብጸሎት ነቐሐ ክጸበ። መንፈስ ቅዱስ ኣብ ጸሎት እዩ ዚርከብ፡ ተጠንቂቑ ክመላለስ እምድብ።

2 ኣገባብ ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ (Chapter Summary Method)

መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ በጉራ ጽሑፋቲ ከምዚ ሎሚ ኩይንም ዘሎ ኣብ ጥቕስታትን ምዕራፋትን ዝተፈላለዩ ኣይነበረን። ብ1228 ዓ.ም. ግና ጳጳስ እስጢፋኖስ ላንግቶን ምክፍፋል ብምዕራፋት ኣተኣታተወ። ኣብ 66 መጻሕፍቲ መጽሐፍ ቅዱስ ከኣ 1189 ምዕራፋት ይርከቡ።

ኣብ መዓልቲ ሓንቲ ምዕራፍ እንተንበብካ ንመጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ስለስተ ዓመት ክትውድኦ ይኽኣልካ። እንተ ድኣ 3 ምዕራፋት ኣብ መዓልቲ ኸይኑ ኸኣ ኣብ ሓደ ዓመት ክተንብባ የብቅዓካ።

ምጽናዕ ብኣስተዋጽኦ ምዕራፍ ማለት ሓፈሻዊ ምርጻእ ትሕዝቶ ሓደ ምዕራፍ ናይ መጽሐፍ ቅዱስ ማለት እዩ። ኣርባዕተ ጊዜ ተንብባ፡ ወሰንቲ ትሕዝቶታታ ብዕቲብ ወይ ቅኑዕ ሕቶ ብምቕራብ ሕመረት ሓሳብ ናይቲ ጽሑፍ ምድህሰስ ማለት እዩ።

ስለምንታይ እዚ ኣገባብ እዚ ጠቓሚ ይኸውን፤

1. እዚ ኣገባብ እዚ ንክትመሃር ቀለል ስለ ዝኾነ።
2. እዚ ኣገባብ እዚ ብዙሕ ጊዜ ስለ ዘይሓተካ (ካብ 20-30 ደቓይቅ ጥራይ ይወስድ)።
3. እዚ ኣገባብ እዚ ኣብ ካልኣት ሓገዝቲ ጽሑፋት ምውካል ስለ ዘዩድልዮ።
4. እዚ ኣገባብ እዚ ኣብ ቅየሳዊ ምንባብ መጽሐፍ ቅዱስ ኣብ ዝድለ ጠቓሚ ስለ ዝኾነ።

ንክተሉም ስንምትታት

ቅድሚ ናብቲ ክንወስዶም ዝግብኡና ስንምትታት ንኸይድ ነዚ ኣገባብ ኣጸናገዓ ዝሕግዙና ነጥብታት ክንርኢ።

- ነጥብታት ከይወሰድካ ኣንብባ (መታን ጉይታ ሓድሽ ነገር ክገልጽልካ ክትርኢ)።
- ከዩባተኸካ ኣንብባ (ካብ መጀመርታ ክሳብ መወዳእታ ኣንብባ)፡ ቀልጢፍካ ኣብ ዝርዝራት ኣይትእቶ።
- ኣብ በይንኻ ዓው ኢልካ ሃዲእካ ኣንብብ። ኣብ ምሓዝ ሓሳባት ክሸግረካ እንተኸይኑ እዚ ጠቓሚ እዩ። ድሕሪ ኣርባዕተ ጊዜ ነታ ምዕራፍ ምንባብካ እዘን ዚሰዕባ ስንምትታት ተኸተል።

ስንምቲ-1 ዝተሓዘ ሓጺር ኣርእስቲ ሃባ፡ ንኣብነት 1፡፪ 13 “ናቕሪ”

ስንምቲ-2 ትሕዝቶ (Content)፡ ኣብቲ ምዕራፍ መግለጺ ኣስተዋጽኦ ለውጢ-ሓረግ ወይ ዓበይቲ ነጥብታት ክተቐምጥ ይከኣል።

ስንምቲ-3 ቀንዲ ሰባት ኣብታ ምዕራፍ እቶም ኣዝዮም ኣድለይቲ ሰባት ጥቕሶም።

- እቶም ቀንዲ ሰባት ኣብዛ ምዕራፍ መን እዮም ኢልካ ሕተት።
- ስለምንታይ ኣብዚ ተጠቒሶም፤

- ብዛዕብአም እተገልጸ እንታይ ኣሎ፤
- ሰለምንታይ ቀንዲ ሰባት ኢልካ ከም ዝመረጽካዮም ግለጽ።

ሰጉምቲ-4 ቀንዲ ጥቕሲ፡ ነቲ ምዕራፍ ዘጠቓልል ጥቕሲ ወይስ ንዓኻ ብውልቅኻ ዝተዛረበትካ ጥቕሲ መዝግብ።

ሰጉምቲ-5 ጠርናፊት ቃል (ቃላት)፡ ቀንዲ ቃላት ወይ ቃል ናይታ ምዕራፍ ጽሓፎ። ቀንዲ ቃል መዝገብኡ ጊዜ ተደጋጊማ እትርከብ ቃል እያ። (ኣብ 1ቂረ13 "ፍቕሪ" ኣብ እብ11 "እምነት") ኣብ ገሊኡ ግዜያት ጠርናፊት ቃል እታ ኣዝያ ኣድላይት ወይ ጠቓሚት ቃል ኮይና ኣብ ብዝሒ ከይተደጋገመት ክትረኽባ ይከኣል።

ሰጉምቲ-6 በዳህቲ ሓሳባት፡ ኣብቲ ጽሑፍ ዘጋጠመካ ገለ ግድላት ዘርዘርም። ዘይርድኣካ ምሉእ ሓሳብ ኣሎዶ፤ ገለ ሕቶ ዝኾነካ ንድሓር ከተጽንዖ እትደልዮ ኣሎዶ፤ ኣብ ገሊኡ እዋናት ኣቓልቦኻ ዝወሰዱ ገለ ቃላት የጋጥሙ እዮም። ጸኒሕካ ግና እተጽንዖም ይኹኑ።

ሰጉምቲ-7 ሓባሪ ጥቕስታት (መስቀላዊ መወከሲ)፡ ሓባሪ ጥቕስታት ነቲ እተንብቦ ምዕራፍ ንምብራህን ምትርጓሙን ዝቐመ- ኣዝዮም ጠቐምቲ መሳርሒ እዮም።

ሰጉምቲ-8 ዝተገልጸ ክርስቶስ፡ ምሉእ መጽሓፍ ቅዱስ መግለጺ ሰብኣውነት የሱስ ክርስቶስ እዩ (ሉቃ 24:27)። ኣብታ ምዕራፍ እናንበብካ ብዛዕባ ክርስቶስ፡ መንፈስ ቅዱስ፡ እግዚአብሔር ኣቦ ዝተባህለ ነገራት ኣቓልቡም። እንታይ ባህርያት ኣምላኽ ኣብ ክርስቶስ ተጋሂዱ፤ ፍቕሩ፡ ምሕረቱ፡ ፍትሑ፡ ቅድስንኡ።

ሰጉምቲ-9 ሕመረት ትምህርታት፡ ካብታ ምዕራፍ ዝተመሃርካያ መሰረታዊ ዝኾነ ትምህርታት፡ ሰውጥታት፡ ሓቕታት መዝግቦም። ኣብዛ ምዕራፍ ኣምላኽ እንታይ ክመሃር ይደልየኒ ኣሎ፤ እንታይ ሕመረት ሓሳብ እዩ እቲ ጸሓፊይ ከማዕብሎ ዚደሊ ዘሎ፤ እተቐርቦም ሕቶታትካ ይኹን።

ሰጉምቲ-10 ርእስ መዓላ (መደምደምታ)

- እዚ ሓቕታት ኣብ ህይወተይ ብኸመይ ከውዕሎ እኽእል፤
- ንጹር ክገብር ዘሎኒ ነገር እንታይ እዩ፤

ኣብቲ ኣገዢ ኣጸናንዓ ብኣስተዋጽኦ ምዕራፍ

ሉቃስ 15 ምዕራፍ (ኣርባዕተ ጊዜ ኣንብባ)

ሰጉምቲ-1 ኣርእስቲ "ጠፊኡ ዝተረኸበ"

ሰጉምቲ-2 ትሕዝቶ

እዛ ምዕራፍ እዚኣ 3 ምስላታት ትሓቁፍ

1. ጥቕስታት 3-7 ዝጠፍኡት በጊዕ

2. ጥቕስታት 8-10 ዝጠፍኡት ድሪም

3. ጥቕስታት 11-32 ዝጠፍኡ ወዲ

ሰጉምቲ-3 ምርኡያት ሰባት

- ንሳ ምስታ ዝጠፍኡት በጊዕ
- ሰበይቲ ምስታ ዝጠፍኡት ድሪማ
- ኣቦ ምስቲ ዝጠፍኡ ወዲ

ሰጉምቲ-4 እተመርጸት ጥቕሲ (ሉቃ 15:7) ከምኡ ኸእ ንሱሓ ኹብ ዘይደልዩ ተሰዓን ትሸዓተን ጸድቃንሲ ብሓደ ዚንሳሕ ሓጥእ ኣብ ሰማይ ሓጐስ ኪኸውን እዩ፤ እብላኩም ኣሎኹ።

ሰጉምቲ-5 ተደጋጊምቲ ቃላት ወይ ቃል

- ዝጠፍኡ (ጥ. 4,6,8,9,24,32)
- ዝተረኸበ (ጥ. 5,6,9,24)

ሰጉምቲ-6 ኣሸጋሪ ከጽንዖ ዘሎኒ፤ ተሰዓን ትሸዓተን ንሱሓ ዘይደልዩ ጸድቃንሲ እንታይ ማለቱ እዩ፤

ሰጉምቲ-7 መስቀላዊ መወከሲታት፡ ካብ ሓባሪ ጥቕስታት ትሕቲ እዚ ምዕራፍ እዚ ኣብ ምሉእ ናይ ቀደም ሕታም መጽሓፍ ቅዱስ ትግርኛ ተመልከት።

ሰጉምቲ-8 ክርስቶስ ተገልጸ፡ ኣብ

- 1ይቲ ምስላ- እቲ ሕያዋይ ንሳ ክርስቶስ ዝጠፍኡት በጊዕ ይደሊ
- 2ይቲ ምስላ- መንፈስ ቅዱስ እቲ ሓቀኛ ብዓል ንብረት ይደልን ይመልስን
- 3ይቲ ምስላ- እግዚአብሔር ኣቦ ኣብ ቤቱ ኪቀበበልና ይጽበ።

ሰጉምቲ-9 ቀንዲ ትምህርታት ወይ ሰውጥታት

- እቲ ወዲ ዝበጸሓኒ ግደ "ሃበኒ" እናበለ ከደ ጥ. 12።
- ሓደ ካብ ባርትካ "ግበረኒ" እናበለ ከኣ ተመልሰ ጥ. 19። ኣምላኽ ብዛዕባ ሓጥኣን ይግደስ ናብ ቤቱ ኪምለሱ ከኣ ተኩሩ ይጽበዮም።
- ባህርታት እቲ ዘይበሰሰ (ዘይዓበየ) ሓዉ

- ነገሩ ጥ. 28
- ቅዱሳን ጥ. 28
- ቅንኢ ጥ. 29-30
- ግጉይ ኣረኣኢያ ጥ. 29-30

ሰጉምቲ-10 መደምደምታ - ውልቀ መዓላ

ኣብ ሰሰቲኤን ምስላ ነቲ ዝጠፍኡ ንምርካብ ዝተገብረ ጸዕሪ ኣሎ። ንዝጠፍኡ ቤተሰባይን ሓዕሩኹቲይን ንምድላይ ክጽዕር እዩ። እምነተይ ንኻልኣት ከካፍሎም መዲቦ ኣሎኹ። ሰባት ናብ ክርስቶስ ምስ ተመልሱ ሓጐስይ ምስ መልኣኹቲ ኪባህ ይግብእ።

3. አገባብ ስነ-ጽሑፍ ታሪክ ሀይወት ሰባት (Biography Method)

እዚ ዓይነት አገባብ አጻናገጥ አብ ምጽናዕ ታሪክ ሀይወት ደቂ-ሰባት እተመርኮሰ ኮይኑ፡ አብ እዋን መጽናዕቲ ነዞም ዝሰዕቡ መሰረታዊ ነጥብታትን አብ ግምት ክክእትዎም ይግባእ።

- 1) መዋእል ዛንታ ሀይወት እቲ ሰብ፡ ዓመተ ዓለም ወይስ ዓመተ ምህረት ምዃኑ ፈለፍ ንጽሓፎ።
 - ዞነታት እቲ ዘበን
 - ከመይ ዝበለ ዘመን ኔይሩ፤
 - መናብርቲ በዓል መን ነበሩ፤

እዚ ሓበሬታታትን እዚ ካብ መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስን ንትንታኑ መጽሐፍ ቅዱስ እተዳለዉ ጽሑፋትን ኪርከብ ይከኣል።
- 2) ደረጃታት ታሪክ ሀይወቱ
 - ቀዳማይ ደረጃ ዛንታ ሀይወቱ
 - ናይ ምስጋም ደረጃ ዛንታ ሀይወቱ
 - ናይ ሞቱ ደረጃ ዛንታ ሀይወቱ
- 3) መዓላ (መልእኹቲ) ካብ ሀይወት እቲ ሰብ
 - ቀንዲ ዝኾኑ መልእኹቲ
 - ደቀቕቲ ዝኾኑ መልእኹቲ

ንኹተሎም ስጉምታት

ስጉምቲ-1 እቲ ከተጽንዖ እትደሊ ናይ መጽሐፍ ቅዱስ ሰብ ፍለ (ምረጽ)

ስጉምቲ-2 ብዛዕባ እቲ ሰብ ዚሕብር ጥቕስታት እኻኹብ። ነቲ ሰብን ሀይወቱን ዘዛምድ ነገራትን አብ ግምት ምእታው

- ዕለተ ልደት
- ቀንዲ ፍጻሜታት ናይ ሀይወቱ
- ብዛዕባኡ ብኻልኦት ዝተባህለ ነገራት
- ሞቱ

እዚ ኹሉ ከም ዘለዎ ዝርዝር ናይ ኹሉ አብ መጽናዕትኻ ትረኽቦ ማለት ኣይከኣልኪን፤ ዝከኣልኪ ጥራይ ፈትን።

ስጉምቲ-3 ቀዳማይ ተመስጦኻ መዝግቦ (አብ ቀዳማይ ምንባብ)

ነተን ዝአኻኸብኪን ነጥብታትን ኣንብብን። ገለ ነጥብታት ከኣ መዝግብ። እቲ ቀዳማይ ተመስጦኻ ብዛዕባ እዚ ሰብ እዚ ኣሰፍሮ። ብዛዕባ እዚ ሰብ እዚ መሰረታዊ ትዕዛብታትን ቀንዲ ዝጻህሰሰኩሉ ሓበሬታታትን ኣሰፍሮ። አብ መወዳእታ፡

- ግድላት
- ሕቶታት

- ወይ ድማ ጸገማት ነተን ዘንበብኪን መወከሲ ጥቕስታት ስርዓታትን።

ስጉምቲ-4 ሰነ መዋእላዊ ትንታኑ ግበር (Chronological Outline) (ካልኣይ ምንባብ)

- ነቲ ናይ ኣምላኽ ሰብ ብጊዜ ኣንጻር (ዓመታት) መታን ዛንታ ሀይወቱ ክትሰርዕ ነተን መወከሲ ዝተጠቐምካለን ጽሑፋትን ኣንደገና ኣንብብን።
- ብዝተኻለካ መጠን ነተን መወከሲ ጽሑፋትን አብ ሓደ ኮፍ ኢልካ ከተንብብን ተጋደል።

ንኣብነት መሴኑ

- ኣርብዓ ዓመት አብ ቤት-ፈርአን - ሰብኣይ ኪኸውን ተግህረ
- ኣርብዓ ዓመት አብ ምድረበዳ ሚድያን - ተራ ሰብ ኪኸውን ተግህረ
- ኣርብዓ ዓመት አብ በረኻ - ኣምላኽ መን ምዃኑ ተግህረ

ስጉምቲ-5 ገለ ሰውጥታት (insights) ኣብቲ ሰብ ይሃልኻ (ካልኣይ ምንባብ)

ነዞም ዚሰዕቡ ሕቶታት ምላሽ ንምርካብ ነቶም ንምውካስ ዝተጠቐምካሎም ጽሑፋት ተመሊሰካ ኣንብቦም፡

- ድሕረ ባይታ
 - ሰድራ-ቤቱን ወለዶኡን፤
 - ትርጉም ስሙ
 - ቤቱ
 - ናብቲ ዘለዎ ዞነታት ኣመጸጸኣኡ
 - ባህርያት ኣቦኡን ኣዲኡን ጽልውሉም ኣብቲ ሰብን
 - ፓለቲካዊ፣ መንፈሳዊ፣ ዞነታት ሃገሩ አብ ዘበን ሀይወቱ
 - ትምህርቱ፣ ስርሑ
 - ንኸንደይ ዓመታት ጸንሐ፤ ኣበይ ሞተ፤ ብኸመይ ሞተ፤
- ሕቶ ንጽር ፍጻሜታት
 - ገለ ኸግራት ዝተጓነፎዶ ኣሎ፤ ከመይ ገይሩ ኣልይዎ፤
 - መለኮታዊ ጽውዓ ተመኲሩዶ እዩ፤ እንታይ ግብረ መልሲ ሂቡሉ
 - ዓወቱ ወይስ ውድቀቱ አብ ምንታይ ነበረ፤
 - ከባቢኡን ዞነታቱን ከመይ ጸልይዎ፤
- ዝምድናታት
 - ምስ ካልኦት ሰባት ዝምድንኡ ከመይ ነይሩ፤ ባሕታዊ (በይኑ ዝነበር) ወይስ ናይ ጉጅለ ሰብ፤
 - ንኻልኦት ከመይ ገይሩ ይኣልዮም ወይስ የገልግሎም ነበረ፤
 - በዓል ቤታ ወይስ ብዓልቲ ቤቱ እንታይ ይመስል ወይስ ትመስል፤

- ደቂ ከመይ ይመስሉ ነይሮም ከመይክ ጸልይዎም፤
- ናይ ቀረባ አዕሩኹቱ መነመን ነበሩ፤ ጽልውኦም አብኡኹ፤
- ኣብ ካልኣት ዘሕደሮ ጽልዋን ርክባቱን፤ ኣብ ሃገሩ ዝከበሮ ጽልዋ፤
- ጸላእቱ መን ነበሩ፤ ከመይ ይመስሉ ነበሩ፤
- ንተካእቱ አሰልጢኦቲ ብድሕሪኡ ወደ መዝሙር (ጢሞቴዎስ) ኣድጊ ገዲፉ፤
- ሰብኣዊ መንነት (ውልቃዊ ጠባያት ወይ ባህርያት)
 - እንታይ ዓይነት ሰብ ነይሩ፤ ናብኡ ዘበጽሖኹ እንታይ ነበረ፤
 - ብርቱዕ ጉንታት ጠባያቱ እንታይ ነበረ፤
 - ኣብ ህይወቱ ዘርእዮም ምዕባሊታት እንታይ ነበሩ፤
 - ቀንዲ ድኻማቱን ጌጋታቱን እንታይ ነበሩ፤
 - ኣጠኣቱ እንታይ ነበረ፤ ናብኡ ዝመርሖ ነገራትከ፤ ሳዕቤን ኣጠኣቱን ድኻማቱን እንታይ ነበሩ፤
 - ናብ ዓወት ወይስ ውድቀት ዘበጽሖኹ ብቐዓታት እንታይ ነበሩ፤
 - ብዝኸኸ መልክዑ ንክርስቶስ ዚመስል ህይወት ዓይነት ነይሮም፤
- መንፈሳዊ ህይወት
 - እንታይ ውልቃዊ ርክብ ምስ ኣምላኽ ኣብ ቃሉ ዝተመዝገበ ኣሎ፤
 - እንታይ ነይሩ ዕላማ ህይወቱ፤ ንኣምላኽ ከኸብሮሎ ፈቲኑ፤
 - እንታይ መልእኹቲ ሰቢኹን ብህይወት ነይሩሉን፤
 - ፍሉይ ህይወት ዚነብር ከኢሉ፤
 - እምነቱ እንታይ ነበረ፤ እንታይ ዓበይቲ ትምህርቲ ካብ ኣምላኽ ተማህረ፤
 - ዝንባሊኡ ኣብ ቃል ኣምላኽ ከመይ ነበረ፤
 - እንታይ ዓይነት ናብራ ጸሎት ነይሮም፤
 - ምስ ኣምላኽ ቀረባ ሕብረት ዓይነት ነይሮም፤
 - እምነቱ ኣብ ኣምላኽ ክሳብ ክንደይ ዓባይ ነይሩ፤
 - ነቲ ኣምላኽ ዝሃበ ኣላፍነት ደሙን ነይሩ፤ ጊዜኡ፤ ሃብቱ መክሊቲ፤
 - ብመንፈስ ቅዱስ ተመሊኡሎ፤ መንፈሳዊ ህያባቱ ተጠቒሙሉሎ፤

ስጉምቲ-6 ገለ ካብ ጠባያቱ ፈሊኻ ፍለጠ (ራብዓይ ምንባብ) ነተን መወከሲ፡ ኣብ ደጋጊምካ መጽናዕቲ ኣስተንትኖ ኣብ ትገብረሉ ጊዜ ብዛዕባ ጽቡቕን ሕማቕን ጠባያት እቲ ሰብ ዘርዝሮም ነቶም ዝዘርዘርኩም ቦቲ እተወከሰኩም ጥቕሲ ኣመልክቶም።

ስጉምቲ-7 ኣብ ህይወት እቲ እተጽንዖ ዘሎኻ ሰብ ዝተንጸባረቐ ቃል ኣቂ መጽሓፍ ቅዱስ ዳህሰስ። ነቲ ሰብ ነዮይ ዓይነት ህይወት መጽሓፍ ቅዱስ ዚምህር ኣቂ ከም ዝመስል መርምሮ። ንኣብነት ከም "ሰብ ዚዘርእ ከዓጽድ እዩ" ዚብል ገለ ካብ መጽሓፍ ምሳሌ ኣብ ህይወቱ ዚሰማማዕ ኣብነታት ከተቐምጦ ይክኣል።

ስጉምቲ-8 ቀንዲ ትምህርታት ኣስተዋጽኦ/ጽጂቕ ብሒደት ቃላት ካብ ህይወት እቲ

ሰብ ዝተማህረ ወይስ ኣብነት ዝኸኸ ቀንዲ ትምህርታት ጠርኒፍካ ኣስፍሮ። ንህይወት እቲ ሰብ ትገልጽ ኣንቲ ቃል ኣላደ፤ ጉሊሑ ዝርእ ባህርያቱ ወይ ባህርያታ እንታይ ነበረ፤

ስጉምቲ-9 ርእሰ መዓላ፡ ነቶም ኣብ ኣምልኽኣዊ ኣጸናንዓ ዝተጠቐምናሎም ሕቶታት መወከሲ ንመዓላ መሰረት ብምግባር ንጽር መዓላ ኣብ ገዛእ ርእሰኻ ዝውዕሉ ጽሓፊም ብተወሳኺ እዞም ዚሰዕቡ ሕቶታት ንገዛ ርእሰኻ ሕትት።

- ህይወተይሩ ገለ ኣብ ህይወት እዚ ሰብ እዚ ክርእያ እኸእል እየ፤
- ገለ ድኻማተይሩ ክርእየኒ ከኢሉ፤
- ገለ ብርቱዕ ሃኒ ህይወተይሩ ክገልጽ ከኢሉ፤
- እቲ ዝበለጸ ዝመሰጠኒ ካብ ህይወት እዚ ሰብ እዚ ኣብ ምንታይዮ፤
- ኣብዮናይ መዳይ ኢየ ወዲቐ ዘለኹ፤
- ክገብር ዘሎኒ ነገራት እንታይ እዩ፤

ስጉምቲ-10 መጽናዕትካ ተመሓላፊ ይኹን።

ነቲ ካብ መጽናዕትኻ ዝቐሰምኩሉ ትምህርቲ መታን ብቐሊሉ ክትዝክርን ንካልኣት ምትሕልፋኡ ኪከኣለካን ብቐሊል ጽጂቕ ጽሑፍ (Outline) ኣጠቓልሎ። እዞም ዚሰዕቡ ሕቶታት ንርእሰኻ ሕትት።

- ህይወት ናይዚ ሰብ እዚ ንካልኣት እንታይ እዩ ትርጉሙ፤
- ንካልኣት ከማቐሎ ዝኸእል እንታይ ተማሂረ፤

መደምደምታ

ኣብዘን ዝተሰርዓ 10 ስጉምታት ንመጽናዕትኻ ኣገዝቲ 4 ጊዜ ከተንብብ ተሓቢሩካ። እዚ እቲ ኣዚዩ ዝውሓደ እዩ። ዝበዝሐ ኣብ እተወከሰኩሉ ዝዓበየ ምግላጽን ብርሃንን ትረክብ።

ኣብነት ግንታ ስነ-ጽሑፍ ካልኣት ሰባት

ስጉምቲ-1 ስም እቲ እተጽንዖ ሰብ ዮሴፍ ወዲ ያእቆብ

ስጉምቲ-2 መወከሲ ጽሑፋት፡ (ዘፍ 30-50 ምዕራፋት እያሱ 24:32 እብ 11:22 ግብ 7:9-18)

ስጉምቲ-3 ቀዳማይ ጠብላሕታኻን ትዕዛብትኻን

ዮሴፍ ከም ናይ ብሉይ ኪዳን ኣማኒ ጥራይ ዘይኮነስ ናይ ኣድሽ ኪዳን ኣብነታዊ ሰብ እዩ ኪባሃል ይከኣል። ኣብ ዮሴፍ ጠሚትካ ንክርስቶስ ትርእ። ዝዓበየ መሰነይትኡ "ኣምላኽ ምስ ዮሴፍ ነበረ" እዩ። ናይ ፍጹም ይቅሬታን ፍቕሪ ንጸላእቱን ናይ ኣድሽ ኪዳን ስነ-ምግባር መርኣያኡ እዩ።

ስጉምቲ-4 ቀሊል ጽጂቕ ጽሑፍ ህይወቱ

4.1 ዮሴፍ ኣብ ቤት ኣባኡ

- ንያእቆብ ወዲ እርግንኡ ነበረ። ያእቆብ ሐላፋ ኩላቶም ይፈትዎ ነበረ። ወዲ እታ ሐላፋ ዝፈትዎ ዝነበረ ራሂልውን እዩ ነይሩ።
 - ንኸፋኒ ተግባሮም የጋልጽ ስለ ዝነበረ ኣብ ኣሕዋቱ ዝተጸልኦ ነበረ።
 - ክልተ ዓባይቲ ሕልምታት ኣብ ቤት ኣብኡ ኮይኑ ዝሓለመን ካብ ንእሱቱ እግዚአብሄር ምስኡ ከም ዝነበረ የመልኩተካ። “እቲ ሓላማይ” ከኣ ሳጉኡ ኾነ።
 - ጽልኢ ኣሕዋቱ ንሕልሙ ከይትግበር ኪቐትልዎ መደቡ። ኣብ መወዳእታ ኸኣ ንእስማኤላውያን ተሸጠ።
- 4.2 ዮሴፍ ኣብ ቤት ጳጢፋር**
- ዮሴፍ ካብ ሰብ ሚድያናውያን (እስማኤላውያን) ናብ ግብጺ ናብ ጳጢፋር ተሸጠ ዘፍ 37:36-39:1
 - እግዚአብሄር ምስ ዮሴፍ ኣብ ቤት ጳጢፋር ነበረ ዘፍ 39:2
 - ዮሴፍ ኣብ ቤት ጳጢፋር ኣዛዚ ኩነ ዘፍ 39:4
 - ብምኽንያት ዮሴፍ ቤት ጳጢፋር ተባረኸት ዘፍ 39:5-6
 - ዮሴፍ ኣብ ቤት ጳጢፋር ብሓጢኣት ተፈተነን ተዓወተን ዘፍ 39:6-12
 - ዮሴፍ ንማእሰርቲ ተፈርዶ ዘፍ 39:13-20
- 4.3 ዮሴፍ ኣብ ቤት ማእሰርቲ**
- እግዚአብሄር ምስ ዮሴፍ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ነበረ። ዘፍ 39:21
 - ዮሴፍ ኣብ ቤት ማእሰርቲ (ሓለቃ) ሓላፊ ነበረ። ዘፍ 39:22-23
 - ዮሴፍ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ሕሳምታት ፈትሖ። ዘፍ 40:1-23
 - መገዲ ንዕቤት መደብ ኣምላኽ ነበረ።
 - ዮሴፍ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ተረሰዐ። ዘፍ 40:23
- 4.4 ዮሴፍ ኣብ ቤት ፈርኦን (ኣብ ስልጣን)**
- ዮሴፍ ሕልሚ ፈርኦን ፈትሖ
 - ምፍታሕ፡ መልእኽቲ ኣምላኽ ምዃኑ ገለጸ ዘፍ 41:16
 - ግሁድ መልእኽቲ ኣምላኽ ምዃኑ ኣፍለጠ ዘፍ 41:25
 - ኣምላኽ ቀልጢፉ ከም ዚገበር ሓበረ ዘፍ 41:32
 - ዮሴፍ ንጹር መልእኽቲስ ኣማሓለፈ ዘፍ 41:33-36
 - ዮሴፍ ወዲ 30 ዓመት ቀዳማይ ሚኒስተር ግብጺ ኮነ ዘፍ 41:37-46
 - ዮሴፍን ግሩም ምምሕዳሩን የዘንቱ ዘፍ 41:47-49 53:57
- 4.5 ዮሴፍን ፍጻሜ ሕልምታቱን ዘፍ 42-50**
- ፍጻሜ ሕልሚ ዮሴፍን ምንብርካኽ ኣሕዋቱን ዘፍ 42,43,44, (ቀዳማይ ክፋል ናይ ሕልምታቱ ተፈጸመ)
 - ዮሴፍ ንኣሕዋቱ ይቐረ ይበለሎም ዘፍ 45:1-15
 - ዮሴፍ ንፍጻሚ መደብ ኣምላኽ ምኽንያት ኾነ
 - ንኣብርሃም ዝተዋህበ ትንቢት ተፈጸመ ዘፍ 15:13-45:7,8
 - ኣቦኡን ኩሎም ሰድራቤቱን ኣደየበ ዘፍ 45:16-47 (ምልኣት ፍጻሜ

ሕልምታቱ ኾነ)

- ንያእቆብ ዝተዋህበ ራእይ ተፈጸመ ዘፍ 48,49
- ዮሴፍ ንመደብ ኣምላኽ ደጊሙ የስምረሉ ዘፍ 50:14-21

ጠገሙ-5 ሓፈሻዊ ሰውዮታት

5.1 ድሕረ ባይታ

ሰድራቤቱን ወለድኡን፡ ዮሴፍ በኹሪ ወዱ ንያእቆብ ካብ ራሂል እዩ። ትርጉም ስሙ፡ ዮሴፍ ትርጉሙ “እግዚአብሄር ይወሰኸኒ” እዩ ዘፍ 30:24 ጽልዋ ሰድራቤቱ፡ ዮሴፍ ካብ ንኣምላኽ ዝፈርህ ወላዲ ተወልደ (ያእቆብ) ኣበየናይ ኩነታት፡ ኣብ ሰደት ተወሊዱ (እንዳ ላባን) ከንኣናውያን ነታ ምድሪ ተወልደን ዓበየን ተስፋ ይነብርዋ ነበሩ። ገና ያእቆብ ናብታ ምድሪ እተወልደላ ምስ ተመልሰውን ዮሴፍ ኣብ ምድሪ ከንኣን ከም ሰደተኛ፡ ኣብ ምድሪ ግብጺ ከኣ ኣብ ዝዓበየ ምድሪ ሰደት፡ ምስ ሰድራ ቤቱ ተቐመጠ።

ዕዮኡ፡ ወዲ 17 ዓመት ከሎ ንሳ ነበረ። (ዘፍ 37:2) ኣብ ቤት ጳጢፋር ከኣ ኣዛዝ ቤት ፈርኦን (ቀዳማይ ሚኒስተር) ኩነ።

ንኸንደይ ዓመታት፤ ጸንሖ ኣበይክ ሞተ፤ ክሳብ ወዲ 110 ዓመት ጸንሖ ኣብ ግብጺ ኸኣ ሞተ። ኣዕጽምቱ ድማ ናብ ሰኬም ኣደየብዎ። (ኢያሱ 24:32 እብ 11:22)

5.2 ሕቶ ንጹር ፍጻሜታት

ገለ ሽግራት ዝተንገደሩ ኣሎ፤ ከመይ ገይሩ ኣለለይዎ፤ ዮሴፍ ካብ ቤቱ ጀሚሩ ኣሕዋቱ ጸልእዎ። ኣሕዋቱ ኣብ ጉድጓድ ደርበይዎ። ኣሕዋቱ ንባርነት ሸጥዎ። ኣብ ቤት ባርነት ኣብ ቤት ጳጢፋር ብዝመት ተፈተኑ ብምኽንያት ጽንዓቱ ከኣ ንቤት ማእሰርቲ ተፈርደ። ኣብ ቤት ማእሰርቲ ተረሰዐ። ንኹሉ ሽግራቱ ግና ብዘይ ምጥፋርም፡ ብጸልማት እኳ እንተሓለፈ፡ ገና ግና እምንቶኡ ኣብ ኣምላኽ ነበረ። ኣብ ኣሕዋቱ ዘርኣዩ ቂምን ምፍዳይ ሕነን ኣይነበረን። ኣምላኹ ኩሉ ንሰናይ ከም ዝሓሊ ኣረጋገጸ።

መለኮታዊ ጽዋን ተመኩሩ ድዩ፤

እንታይ ግብረ መልሲ ሂቡሉ፤ ካብ ብንእሸትኡ ዝተዋህበ ሕልምታትን ካብ ኣብ እግዚአብሄር ምስኡ ምንባርን ባዕሉ ካብ ዝመስከሮ ምላሻትን (ዘፍ 45:5፡50:19,20) ንጹር መለኮታዊ ጽውዓን ተልእኾኣን ትግንዘብ። (ግብ 7:9) እግዚአብሄር ምስ ዮሴፍ ነበረ።

ዓውቱ ወይስ ውድቀቱ ኣብ ምንታይ ነበረ፤ ዓውቱ፡ እምንቶኡ ኣብ ኣምላኽ ምግባሩ ነበረ። ኣምላኽ ከኣ ኣብ ዝኸደ ምስኡ ነበረ። የቐንዓሉውን ነበረ።

ከብቢኡን ኩነታቱን ከመይ ጸልይዎ፤ ከብቢኡን ኩነታቱን ዝገበሮ ዝተፈላለየ ጸቕጥታት እኳ እንተነበረ ካብ ኣምላኽ ክፈልዮ ዝጸለዎ ኩነታት ኣይተረኸበን።

5:3 ዝምድናታት

ምስ ካልኣት ሰባት ዝምድናኡ ከመይ ነይሩ፤

ከመይ ገይሩ ይልልዮምን የገልግሎምን ነበረ፤ ኣብ ኣቦኡ ፍትዊ፡ ብምኽንያቱ ሓጢአቶም ኣብ ኣሕዋቱ ጽሉኡ፡ ኣብ ቤት ጳጢር ሞጉስ ዝነበሮ ሰባ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ኣምላኽ ዘቅናዓሉ ሰብ ኣብ ቤት ፈርኦን መንፈ ኣምላኽ ዘለዎ ሰብ፡ ብኹሉ እሙን፡ ስለዚ ዝምድናታቱ ምስ ኣምላኽ ኮይኑ ጽቡቕ ነበረ። ንኣሕዋቱ ይቅረ ምባሉን መሳርሒ ቅዱስ ዕላ ኣምላኽ ምጻኑን ምስክሩ እዩ።

በዓልቲ ቤቱ ከመይ ትመስል፤ በዓልቲ ቤቱ ንል ካህን ኦን እያ። ካብ ኣቦኡ ዝወረሰቶ እንታይ ዓይነት ሃይማኖት ከም ዝነበራ ዝፍለጥ የልቦን። ካ ሓቀኛ ኣምላኽ፡ ኣምላኽ ኣቦታቱ ዘምልኹም ስድራ ቤት እያ መጺኢ ከትብል ኣይትደፍርን። ነዚውን መከቶ ጽልዋ ሰበይቲ ኣይዓብሉን። ደቂ ከመይ ይመስሉ ከመይከ ጸልይዎም፤ ደቂ ዮሴፍ ብኣቦኡም ዝተጸልዉ ኣብ ግደ ነገድ እስራኤል ክልቲኦም ዝተረሰቱዮ እዮም። (እያ 14:4,16:4) ከም ኣቦኡም ሓያላት ነበሩ። (እያ 17:17)

ኣብ ካልኣት ዘሕደሮ ጽልዋ

- ኣብ ኣሕዋቱ ክንዮ ምርድኦም ዝኾነ ንጸላኢኦ እተፍቅር መለኮታዊት ፍቕረ።
- ኣብ እንዳ ጳጢር መጎስ ዝረኸበ ሰብ።
- ኣብ ቤት ማእሰርቲ ፍሉይ ህይወት ምስ መተኣሰርቲ ፈታሒ ሕልሞም
- ኣብ ቤት ፈርኦን "ከማኽ ዝበለ መንፈስ ኣምላኽ ዘለዎ ሰብ ኣይንረክብን" ዚብል ጽልዋ።
- ኣብ ሃገር ግብጺ ጥበበኛ ምምሕዳርን ድሕነት እታ ሃገርን እምጽኦ።

ሰብእዊ መንነት (ውልቀ ጠባያት ወይ ባህርያት)

- ክፍኣት ኣሕዋቱ ዘጋልጽ ነበረ።
- ንኣምላኽ እሙን ነበረ።

እንታይ ዓይነት ሰብ ነይሩ፤ ናብኡ ዘበጽሖኹ፤ ክፍኣት ኣሕዋቱ ዘጋልጽ ነበረ። ናብኡ ዘበጽሖ ፈታው ጽድቂ ስለ ዝነበረ እዩ።

ብርቱዕ ጉንታት ጠባያቱ እንታይ ነበረ፤ ካብ መጀመሪታ ክሳብ መወዳእታ ህይወቱ ንኣምላኽ እሙን ምንባር ዝዓበየ ብርቱዕ ጉንታት ጠባያቱ እዩ።

ኣብ ህይወቱ ዘርኣዮም ምዕባሌታት

- ኣብ ቤቱ ከም ዓሓ ኣምላኽ ዝተገልጸሉ ሰብ (ሕልምታቱ ዘፍ 37:11)
- ኣብ መሸማ ባርነት፡ ተዓጊሎ ንፍጻሜ ተስፋታት ኣምላኽ ዚጽበ።
- ኣብ ሰይፍ ክቡር ሰብ፡ ኣብ መፈጸምታ ኸኣ ፍጻሜ ሕልምታቱ ኾነ።

ዘርኣዮ ድኻማትን ሓጢአትን ነይሩ፤ ዝተጸብጸቡ ድኻማት ኮነ ሓጢአት ዮሴፍ የልቦን። በዚ ከኣ እዩ ንክርስቶስ ዚመስል።

ናብ ዓወት ዘበጽሖ ብቐዓት እንታይ ነበረ፤ ናብ ዓወት ዘበጽሖ ብቐዓት፡ ንኣምላኽ እሙን ምጻኑን ጥራዩ እዩ።

ብዘኾነ መልክዕ ንክርስቶስ ዚመስል ህይወትዶ ነይርዎ፤ ናይ ብሉይ ኪዳን ሰብ ከም ዮሴፍ ገይሩ ንክርስቶስ ብብዙሕ መገዳ ዚመሳሰሎ የልቦን።

- ክርስቶስ ብኣሕዋቱ ተጸልኦ...ዮሴፍ ድማ
- ክርስቶስ ተሸጢ...ዮሴፍውን
- ክርስቶስ ስለ ጸላእቱ ሞተ...ዮሴፍ ንጸላእቱ ፍጹም ፍቕሪ ኣርኣዩ
- ክርስቶስ ብዓወት ሓለፈ...ዮሴፍ ብዓወት ተሳገረ

መንፈሳዊ ህይወቱ

እንታይ ውልቀ ርክብ ምስ ኣምላኽ ኣብ ቃሉ ዝተመዝገበ ኣሎ፤

- "ኣምላኽ ግና ምስ ዮሴፍ ነበረ" ዘፍ 39:21
- "መንፈስ ኣምላኽ ዘለዎ ሰብ" ዘፍ 41:38
- "እግዚኣብሄር ምእንቲ ዮሴፍ ኢሉ ንቤት እቲ ግብጻዊ ባረኻ" ዘፍ 39:5
- "እግዚኣብሄር ምስኡ ከም ዘሎ ረኣዮ" ዘፍ 39:3
- "ኣምላኽ ዚገልጸሉ ሰብ ነበረ" ዘፍ 41:12,39 ዘፍ 37:6-11

ዕላማ ህይወቱ እንታይ ነይሩ፤ ንኣምላኽ ክኸብርዶ ፈቲነ፤

- ዕላማኡ ንኣምላኽ ምኽባር ጥራይ ነበረ።
- ከመይ ገይረኽ እዚ ዓቢዩ ክፍኣትን ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ከኣ ሓጢአትን ክገብር እኽእል! በለ። (ዘፍ 39:9)
- ዮሴፍ ድማ "እቲ ምፍታሕ ናይ እግዚኣብሄር ኣይኮነን፤ "እዚ ካባይ ኣይኮነን ኣምላኽ ድኣ ንፈርኦን ነገር ሰላም ዚመልሰሉ ደልዩ እምበር" ኢሉ መለሰ። (ዘፍ 41:16)
- "ኣምላኽ ዙሉ መከራይን ቤት ኣቦይን ኣረሲዑኒ" እዩ ዝትርጉሙ ምናሴ ዝብል ስም ንወዱ ኣውጽኦሉ።
- "ኣምላኽ ኣብ ምድሪ መከራይ ኣፍርዩኒ" ዚትርጉሙ ኤፍረም ዚብል ስም ንካልኣይ ወዱ ስም ኣውጽኦሉ።
- ኣምላኽ እቲ ክገብር ዘለዎ ንፈርኦን ኣርኣዮ (ዘፍ 40:28)
- ኣምላኽ እዩ ህይወት ንምድሓን ቀቅድሜኩም ዝለኣኸኒ" (ዘፍ 45:5)
- "እንዶ ኣብ ክንዳ ኣምላኽ እዩ።" እግዚኣብሄር ግና ከምቲ ሎሚ ኾይኑ ዘሎ ኪገብር ብዙሕ ህዝቢ ምእንቲ ከድሕን ንጽቡቕ ሓሰቦ" (ዘፍ 50:19-20)
- ኣብ ህይወቱን ምስክሩን ንኣምላኽ ዘቐደመ ሰብ ነበረ።

ጥንታዊ ባህርያት ዮሴፍ

ኣወንታዊ ባህርያት ዮሴፍ

1. ልኡም	8. ይቕረ በሃላይ
2. ትሑት	9. ፍቓድ ኣምላኽ ዘለሊ

3. እዙዝ
4. ዕጉስ
5. እሙን
6. ተጽዋራይ
7. ንኣምላኽ ልዕል ዘበለ
10. ጻድቕ
11. ውፉይ
12. ፈሪሃ ኣምላኽ ዘለዎ
13. ሓልዮት ዝመልእ

ኣሉታዊ ባህርያት የሴፍ ዝተመዝገበ ድኻሙን ሕመቹን የልቦን።

ሰጉምቲ-7 ኣብ ህይወቱ ዝተንጸባረቐ ካልእ ሓቅታት መጽሓፍ ቅዱስ፡

- ወዲ ሰብ ቤተሰቡ ጸላእቱ ኪኾኑ እዮም
- ብዘይ ምኽንያት ጸልኡኒ
- ንጸላእትኹም ኣፍቅሩ
- ክሳብ ሞት እሙን ኩን ኣነውን ኣኸለል ዓወት ክህበካ እዮ።
- ብንብዓት ዚዘርኡ ብእልልታ ይዓጽዱ

ሰጉምቲ-8 ካብ ህይወት የሴፍ እንማሃሮ ጽጂቕ ትምህርቲ፡ የሴፍ፡ ኣምላኽ ምስኡ ዝኾነ ሰብ፡

- ኣብ ንእሰነት ምስኡ
- ኣብ ጉሰነት ምስኡ
- ኣብ መከራ ምስኡ
- ኣብ ባርነት ምስኡ
- ኣብ ማእሰርቲ ምስኡ
- ኣብ ሓላፍነት ምስኡ

ከም የሴፍ ገይሩ ኣብ ብሉይ ኪዳን ዚግርኽ መንቅብ ዘይብሉ ህይወት የልቦን።

ሰጉምቲ-9 ኣብ ብሕታዊ ወይ ውልቀ መዓላ ህይወተይ ክትግበሩ ዝግባእ ነገራት፡ ልዕሊ ብቻላት ክገልጹ ዝኸእል ህይወት የሴፍ ትብህጎን ትጽምኡን ህይወት እዩ። ኣምላኽ ኣብ ዙሉ ምሳይ ኪኸውን፡ ከም የሴፍ ኣብ ዙሉ መዳያት ደረጃታት ህይወተይ እሙን ክኸውን እምድብ።

ሰጉምቲ-10 ካብ መጽናዕተይ ንኸልኡት ኪመሓላለፍ ዝኸእል መልእኽቲ፡

- ህይወት የሴፍ ቀንዲ ኣብነት ህይወት መንእሰያት ክርስትያናት እዩ።
- ብንእሰነትካ፡ ቀረባ ኣምላኽ ምኒን ንዝዓበየ ሓጠኣት ክትሳገሮ መሰረት እዩ።
- ኣብ ንእሽቶ እሙን ምኒን ኣብ ዓቢይ ሓላፍነት ክትሰከም የኸእለካ።
 - ኣብ ጓሳ ኣባጊዕ ከሎ እሙን፡ ኣብ ዝተሓተ ዕዮ እሙን ምኒን ንዝዓበየ ራእይ የሰጋግሮ "ሓለመ" (ዘፍ 37፡5-11)
 - ኣብ ባርነት እሙን ምኒን፡ ኣምላኽ ዚርእየ ህይወት ምንባር። "ከመይ ገይረኽ እዚ ዓቢይ ክፍኣትን ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ሓጢኣትን ክገብር እኸእል" በለ። (ዘፍ 39፡9)
 - ኣብ ቤት ማእሰርቲ ወይስ መከራ ብዙሕ ጸልማት ክብደት እኳ እንተሉ፡

ጉይታ ዝበሎ ተስፋ "ኣነ ምላኽ እየ" ካብ ኣምላኽ ምላኽ ምህላው ዚጻቢ በረኽት የልቦን። "እግዚአብሔር ግና ኣብ ቤት ማእሰርቲ ምስ የሴፍ ንበረ" (ዘፍ 39፡21) ንዓቢ ሓላፍነት፡ መንፈስ ኣምላኽ ዘለዎ ሰብ ክትከውን ወሳኒ እዩ።

• "ከምዚ ዝበለ መንፈስ ኣምላኽ ዘለዎ ሰብኣይ ዶኾን ንረክብ" (ዘፍ 41፡38)

ኖቅሽኽ ንጽቡቕ ኣጸናገዓ ስነ-ጽሑፍ ታሪኽ ህይወት ሰባት

1. ብቀለል መጽናዕቲ እትገብረሉ ሰብ ተበገስ። ሓደት መወከሲታት ዘለዎ ሰብ ብእኡ ጀምር። ገሊኡም ሰባት ናይ መጽሓፍ ቅዱስ ብገለ ሓደት ሰዓታት ከተጽንዖም ዚከኣሉ ኪኾኑ እንክለው ገሊኡም ግና ሳምንታትን ኣቐርሖን ገሊኡም ዓቢይቲ ሰባት ንኸተጽንዖም ዘበን ህይወትካ ምሉእ ዝወሰዱን እዮም። ብዛንታ ህይወት የሴፍ፡ ወይ ኣብርሃም መጽናዕትካ ኣይትጀምር።

2. ምስጢር ናይ ጽቡቕ መጽናዕቲ ህይወት ሰባት፡ ኣብ ጊዜ መጽናዕትካ ኣብቲ ሰብ ምኒን እዩ። ኣብ ኣእምሮኡ፡ ኣተሓሰስብኡ፡ ስምዒታቱ፡ መልሰታቱ፡ ንኸነታቱ ክትኣቱ ተጋደል። ኣብ ኣሰር ሰገምትታቱ ተጓዓዝ። ንነገራት ኣመላኻኽትኡ ተመልከት፡ በዓይኑ ረኣ፡ ብእእዛኑ ስማዕ ወዘተ...

3. ምስቶም ኣደ ዓይነት ስም ዘለዎም ሰባት ከይተሓወደካ ተጠንቀቅ። ንኣብነት ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ዘለዉ ሰባት፡

የሃንስ 5 ሰባት ተጠቒሶም ኣለዉ።

ዶእቆብ 5 ሰባት ተጠቒሶም ኣለዉ።

ማርያም 7 ሰባት ተጠቒሶም ኣለዉ።

ይሁዳ 8 ሰባት ተጠቒሶም ኣለዉ ወዘተ...

4. ካብ ካልኣት ዝጸሓፍዎ ዛንታ ህይወት ኣቲ ሰብ እተጽንዖ መጽሓፍ ቅዱሳዊ መወከስታትካ ኣድኪሙካ እንተዘይኮይኑ ኣይትገናጽሎም። ኣቐዲምካ ስራሕ (ዕዮካ ፈጽም) ቀጸልካ ንኸልኡት ትወከስ።

5. ንመጽናዕትካ ደገፍቲ መሳርሒ

- መጽሓፍ ቅዱስ ንመጽናዕቲ (Study Bible)
- ተቃዳዊ መግለጺ ቃላት መጽሓፍ ቅዱስ (Concordance)
- መዝገበ ቃላት መጽሓፍ ቅዱስ (Bible dictionary)

4. አገባብ አጽናጥ ብቻላት (Word Study Method)

አገባብ አጽናጥ ብቻላት ብግቡእ ንክንጥቀመሉ ንትርጉም ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ብኸመይ ከም እንደህሰሰ ክንርዳእ ኣሎና። መጽሐፍ ቅዱስ በኹሪ ጽሑፉ ብጃንቋታት እብራይስጥን ኣረማይስጥን ግሪኽን እዩ ዝተጻሕፈ። ኣብዚ ጊዜ እዚ ከኣ ነሉ ክርስትያን ነም ቋንቋታት እዚአቶም ኪፈልጦም ናይ ግድን ኣይኮነን። ነቶም ኣብ መጀመርታ ካብዘን ቋንቋታት እዚአቶን በኹሪ ጽሑፍ ፈሊጦም መሳርሒ ንክጽሑፉልና ዝበቅዑ ምሁራት፡ ሓያል ጸዕሪ ኣካይዶም ንዓና ብቐሊሉ ንትርጉም መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ክንፈልጥ ከኣ ሓጊዙና እዩ። መጽናዕቲ መጽሐፍ ቅዱስ ብቻላት፡ መጽናዕቲ ብደቂቕ ዚሓትት ኮይኑ መበቀል፡ ትርጉም፡ ተደጋጋሚ ተርእይኡ ኣጠቓቕምኡ ምስቲ ጽሑፍ እዩ ዘተኩር። ቅነዕ ሓቅታት መጽሐፍ ቅዱስ ምትርጎም ቅነዕ ምርዳእ እቲ ቃል ይሓትት።

ሰለስተ ዓበይቲ ነገራት ኣብ ብቻላት ምጽናዕ

1. ሒደት ዘይኮነ ቃላት ጽርኢ ብሓንቲ ቃል ትርጉም እንግሊዝ ኮይኖም ትረኽቦም። ንኣብነት 'Servant' እትብል ቃል እንግሊዝ ኣብ ሾባዓተ ዝተፈላለዩ ትርጉም ዘለዎም ቃል ጽርኢ ተመዓራርፊ ንረኽብ።
2. ኣብ ገለኡ ጊዜውን ሓንቲ ቃል ጽርኢ ወይስ እብራይስጢ ኣብ ዝተፈላለዩ ትርጉማት ቃላት እንግሊዝ የጋጥመካ። ንኣብነት ኮይኖንያ (Κοινοvia) እትብል ቃል ጽርኢ ኣብ ሓሙሽተ ዝተፈላለዩ ትርጉም ዘለዎም ቃል እንግሊዝ ተተርጉማ ትርከብ።
ነዚ ግድል'ዚ ንምፍትሖ እምን ዚሰዕቡ ኣገባባት ተሸተል፡-
 - ነታ ቃል ብዝተፈላለዩ መገዲ ትርጉማ መዝግቦ
 - ክንደይ ጊዜ ነፍሲ ወከፍ ትርጉም ተጽብጺባ ከም ዘላ መዝግባ
 - ንነፍሲ ወከፍ ትርጉም ኣብነት ሃባ
 - እተን ዝተፈላለያ ትርጉማት ብኸመይ ከም ዚዛመዱ ጽሑፍ
 - እቲ ጽሑፍ ናይቲ መጽሐፍ ነፍሳይ ትርጉም ነቲ እተጽንዖ ዘለኻ ቃል ተጠቐሙ ከም ዘሎ ወሰን
3. ገለ ገለ ጊዚያት በኹሪ እቲ ቃል ብምሉእ ሓረግ (phrase) ናይ ቃል እንግሊዝ ተተርጉሙ ትረኽቦ። እዚ ካብተን ቀዳምት ግድላት ቀልጢፍካ ፍታሕ ክትረክብ ጸዕሪ ዚሓትት እዩ። ንኣብነት ካቶፕትሪዞመኖይ (Κατοπτρίζουενοι)" beholding as a glass" ብ "ከም መረጺን ምምልካት" ዚብል ቃል ትግርኛ ተተርጉሙ ይርከብ።

ንክተሉም ስጉምታት

ስጉምቲ-1 እቲ እትደልዮ ቃል ምረጽ

ንኣብነት:	እምነት	ፍርሂ	ተስፋ
	ፍቕሪ	ፈተና	ፋሊጋ
	መስዋእቲ	ሓጢአት	ጥምቀት
	ቅድስና	ንስሓ	ብርሃን
	ጸጋ	ትንሳኤ	የሱስ ወዘተ...

ስጉምቲ-2 ነቲ ቃል ዳህሰሶ

በታ ሓንቲ መዝገብ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ብትግርኛ ዘላን ከምኡውን ካብ ካልኣት መዝገብ ቃላት ትግርኛ መጻሕፍትን ዳህሰሱ ብተወሳኺውን ናይ እንግሊዝኛ መዝገብ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ተጠቐም። ካልእ ምስኡ ዚመሳሰል ትርጉም ዘርዝር።

ስጉምቲ-3 በኹሪ ትርጉም እቲ ቃል መዝግቦ

ትርጉም በኹሪ እቲ ጽሑፍ ኣብ ተቓዳዊ መግለጺ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ (Concordance) ክሳብ ሕጂ ዘለዉና ብጃንቋ እንግሊዝ ስለዝኾነ ንጊዚኡ ብእኡ ምጥቃም። ትርጉም ትግርኛ ኺመጽእ ከኣ ብተስፋ ንጽብ። ኣብዚ ሓባሪ መግለጺ ቃል መጽሐፍ ቅዱስ፡ እቲ ቃል ብዝተፈላለዩ መልክዕ ኣጠቓቕምኡ ክትምልከት ይከኣል።

ስጉምቲ-4 ሱር ትርጉምን መበቀል እታ ቃልን ድለ

ኣብነት፡- "ሞት" እትብል ቃል።

- ሞት፡- ምፍልላይ ነፍስን ስጋን (ሮሜ 5:12) እዚ ስጋዊ ሞት እዩ
- ሞት፡- መንፈሳዊ ሞት። ብበደልኩምን ብኣበሳኹምን ምወታት ዝነበርኩም (ኤፌ 2:1)
- ሞት፡- ንዘለኣለም ኣብ ቀላይ ሓዊ ምድርባይ። "ካልኣይ ሞት" (ራእ 14:11)

ስጉምቲ-5 ኣጠቓቕማ እታ ቃል ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ እንታይ ምጻኑ ዳህሰሳ። ንኣብነት "ሞት" ዚብል ቃል እንግሊዝኛ (death) ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ ብ3 መልክዑ ን376 ጊዜ ድማ ተጠቐሱ ንረኽቡ።

- ኣብቲ ዝተጻሕፈትሉ ጊዜ ኣጠቓቕማ እታ ቃል ከመይ ነበረ፤
- ኣብ መጽሐፍ ቅዱስ ብኸመይ ተጠቐሙላ ኣሎ፤
- ምሉእ ሓሳባት ናይታ ቃል ኣብቲ ጽሑፍ ከመይ ሰፊራ ንረኽቡ፤ ንዝብሉ ሕቶታት መልስ።

ስጉምቲ-6 ጥርናፊ

ነፍሲ ወከፍ ቃል ትርጉማ ድሕሪ ምርካብ በብጥርናፊኡ መዝግባ።

ስጉምቲ-7 ዝኣክል መዓላ መግለጺ ድሕሪ ምርካብ ኣብ መጽናዕትኻ ጠቓሚ ኮይኑ ዝረኽብኩዮ ኣብ ጽሑፍ ኣስፍር።

አብነት አገባብ አጽናገጥ ብቻላት

ስጉምቲ-1 ጥምቀት

ስጉምቲ-2 ጥምቀት ትርጉሙ

ከም አገላልጽ መዝገበ ቃላት ትግርኛ ጥምቀት፡ ንዝተፈላለዩ ተግባራት ናይ ማይን ናይ መንፈስ ቅዱስን ናይ ስቓይን ዘመልከት ኮይኑ ምንጸህ፤ ምልዋጥ፤ ምትሕብባር የጣምር። (መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ብመም. ሙሳ ኣርን)

ስጉምቲ-3 በኩሪ ትርጉም ጥምቀት

ከም አገላልጽ Strong's ከምኡውን New Unger's መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ እንግሊዝ፡ በኩሪ ትርጉም ናይ ጥምቀት ካብ ባብቲዞ (βαπτίζω) ዚብል ቃል ጽርኢ ኮይኑ ምጥላቕን (immersion, submersion) ምጥላልን ዘመልከት እዩ።

ስጉምቲ-4 ኣብ ቅዱስ ጽሑፍ እተገልጸቶ ብዝሒ

1. ጥምቀት (baptism)	21 ጊዜ
2. መጥምቕ (Baptist)	15 ጊዜ
3. እናኣጥመቕ (baptize) (ንካልኣት ምጥማቕ)	9 ጊዜ
4. ተጠምቁ baptized እናተጠምቁ	60 ጊዜ

ዘርዘርካ ተመልከቶም

ጥምቀት (baptism)

ማቴ 3:7፤ 21:25

ማር 1:4፤ 10:38, 39፤ 11:30

ሉቃ 3:3፤ 7:29፤ 12:50፤ 20:4

ማገ 1:22፤ 10:37፤ 13:24፤ 18:25፤ 19:3, 4

ሮሜ 6:4 ኢፌ 4:5 ቂሎሴ 2:12 1ኢጥ 3:21 እብ 6:2

መጥምቕ (baptist)

ማቴ 3:1፤ 11:11, 12፤ 14:2, 8, ፤ 16:14፤ 17:13

ማር 6:14, 24, 25፤ 8:28

ሉቃ 7:20, 28, 33፤ 9:19

ምጥማቕ ንካልኣት (baptize)

ማቴ 3:11

ማር 1:4, 8

ሉቃ 3:16 1ቂረ 1:17

ተጠምቁ (እናተጠምቁ)

ማቴ 3:6, 13, 14, 16፤ 2:22, 23,

ማር 1:5, 8, 9፤ 10:38, 39፤ 16:16

ሉቃ 3:7, 12, 21፤ 7:29, 30፤ 12:50

ዮሃ 3:22, 23፤ 4:1, 2፤ 10:40

ማገ 1:5, 2፤ 38, 41፤ 8:12, 13, 16, 36, 38፤ 9:18፤ 10:47, 48፤ 11:16፤ 17

16:15, 33 ፤ 18:18፤ 19:3, 4, 5፤ 22:16

ሮሜ 6:3 1ቂረ 1:13-16፤ 10:2፤ 12:13፤ 15:29 ገላ 3:27

ስጉምቲ-5 ሱር ትርጉምን መበቆልን እታ ቃል “ጥምቀት”

ትርጉም ጥምቀት (baptism) ካብ ቃል ጽርኢ (βαπτισμα) ዚብል ዝመንጨወ እዩ። መስርሕ ናይ ምጥላል (immersion) ምጥላቕ (submersion) ከኣ የጠቓልል። ካብ ባፕቶ (βαπτο) ዚብል ቃል ጽርኢ ‘to dip’ ካብ ዚብል ቃል እንግሊዝኛ ኣብ ትግርኛ ምጥላል ወይስ ምጥላቕ ተተርጉሙ ንናይ ዮሃንስ ጥምቀትን ናይ ክርስትና ጥምቀትን የመልከት። ባፕቶ (βαπτο) ኣብ ቃል ጽርኢ ንልብሲ ሕብሪ ከስትዩ ወይ ድማ ንማይ ካብ ሓደ ኢቓሓ ክገርቱ፡ ምጥላቕ ‘to dip’ ዚትርጉሙ ብብዙሕ ተደጋጋሚ ዚጥቀሙ ዝነበሩ ቃል እዩ።

ኣብ ሓድሽ ኪዳን ከኣ ኣብ (ሉቃ 11:38) ዝላ ርእሰኻ ንምሕጻብ ከም ኣብ (2 ሃገ 5:14) ምጥላቕ ተጠቐሙሉ ኣሎ።

ከምኡውን ኣብተን ኣርባዕተ ወንጌላትን ኣብ (ማገ 1:5፤ 11:15፤ 19:4) ከም ስርዓት ብዮሃንስ መጥምቕ ተጠቐሙሉ ኣሎ። ካብዚ ዝተፈለዩ ብክርስቶስ ዝተኣዘዘ (ማቴ 28:19) ብኣመንቲ ክወስድ ዘለዎ ምስክርም ምስ ክርስቶስ ከም ዝጥቱን ከም ዝተቐብሩን ዝተንሰኡን ዘመልከት ቅዱስ ስርዓት ነበረ። (ማገ 19:5 ሮሜ 6:3-4 1ቂረ 1:13-17, 12:13 ገላ 3:27, ቂሎ 2:12) ጥምቀት ብካልእ መልክዑ ከም ኣብ (ሉቃ 12:50) ተጠቐሱ ዘሉ ምስታይ ጽዋእ ናይቲ ንምድሓን ኣብ ክርስቶስ ዝወረደ ፍርዲ እዩ።

ደቂ እስራኤል ብማእከል ቀይሕ ባሕሪ ኣብ ትሕቲ ደበና ኪሳገሩ ከለዉውን ምልክቱ ተመሲሉ ኣሎ። (1ቂረ 10:2) ብምሳሌኣዊ ኣብ ክልተ ፍሉይ ስምዒታት ተጠቐሙሉ ይርከብ።

• ብመንፈስ ቅዱስ ምጥማቕ

• ብምኽንያት ምንጻግ ደቂ እስራኤል ኣብ ልዕሊኦም ዚመጽእ ፍርዲ ናይ ሓዊ ይጥቀስ (ማቴ 3:11 ሉቃ 3:16)

ስጉምቲ-6 እታ ቃል ብኸመይ ኣብ ኩሉ ዝርጋሐ መጽሐፍ ቅዱስ ተጠቐሙላ፤

ክርስትያናዊ ጥምቀት

ሓደ ሰብ ሓጢአቱ ምስ ተናዘዘን ምስ ተቐየረን ዝወሰደ ስርዓት እዩ። (ማር 16:16 ማቴ 28:19)

ናይ ክርስቶስ ምጻንካ ዘመስክር ስርዓት እዩ። (ቂሎ 2:12)

ጥምቀት ዮሃንስ

ጥምቀት ንንስሓ ካብ እኩይ ግብርን ምድላው ንመንግስቲ እቲ መሲህን ዝግለጸ ነበረ። ስርዓተ ጽሬት ወይስ ንጽህና ኸኣ የመልከት።

ጥምቀት ናይ ስቓይ

እታ ክርስቶስ ኪሰትዮ ዝነበሮ ጽዋእ፡ ጽዋእ ናይ መስቀል፡ ንስቓይ የመልከት

(ሉቃ 12:50)

ጥምቀት መንፈስ ቅዱስ

(ማቴ 3:11 ማር 1:8 ሉቃ 3:16 ዮሃ 1:33 ግብ 1:51-11:16) እቲ ካልኣይ ግብረ ጸጋውን ብጥምቀት ተመሰሉ ኣሎ።

ስጉምቲ-7 ርእሰ መጻሓ

- ጥምቀት ካብ ኦሪት ጀሚርካ ጽሬት ብእምነት ተመልከት። ኣብ መሰጋገሪ ብሉይን ኣድሸን ኪዳን ኸእ ጥምቀት ንንስሓ። “በደሎም እናተነሰሉ ኸእ ይጥመቹ ነበሩ እቲ ክርስቶስ ትእዛዝ ከእ” ኪዱ ንኹሎም ኣህዛብ ብስም ኣቦን ወደን መንፈስ ቅዱስን እናኣጥመቅኩም (ማቴ 28:19,20)
- ንኹሎም ኣህዛብ ዝብሎ ብማርቆስ 16:16 “ዝኣመነን ዝተጠምቀን ኪድሕን እዩ ዝብል ቃል ተሳሚሩ፡ ምስ ኣመንና ምስ ደሓናን ክንፍጽዎ ዘሎና ቅዱስ ክርስቶስዊ ስርዓት ምኡን እማንዘበ።
- ጥምቀት ዚብል ቃል ሰር መበቆልን በኹሪ ትርጉሙን ካብ ዚሕብሮ ስርዓት ጥምቀት ብምጥሓል ወይስ ምጥላቅ ምኡን እማንዘበ። ጥምቀት ዮሃንስ ኣብቲ ባሕሪ ምንባሩውን ነዚ ዓይነት ኣገባብ ካብ ምክታል ዝቐርብ ካልእ ከም ዘይብሉ የረጋግጽ።
- ካብ ጥምቀት ዚብል ቃል ንዝተፈላለዩ መግለጺ ተዋሂብዎ ዘሉ ከም ክርስትያን ብኹለን ከም ዝሓልፍ ይምህርኒ።

ጥምቀት ብማይ - ዝኣመነን ዝተጠምቀን ኪድሕን እዩ።**ጥምቀት መንፈስ ቅዱስ** - ብሓውን መንፈስ ቅዱስን ንቅዱስ ህይወት ክጥመቅ።**ጥምቀት ስቓይ** - ከምቲ ክርስቶስ ዝሰተጥ ጽዋእ ስቓይ፡ ኣብዛ ምድሪ ንእኡ ክመስሎ እኸእል።**ጥምቀት ፍርዲ** - እንተ ድኣ ነቲ ሓቂ ረገጽዮ ከይደ ፍርዲ ሓዊ ተምሳሎ ጥምቀት ኣብ ልዕለይ ከም ዚፍጸም እፈልጥ።

ኣደ ቃል ወሲድካ ምጽንዓ ሃልኸን ጸዕርን እኳ ዚኣትት እንተ ኾነ ውጽኢቲ ምሉእ ፍልጠት ብዛዕባ እቲ ቃልን ቅልጡፍ ምዕባይ ኣብ ህይወትን እዩ ዘረጋግጽ።

5. ኣገባብ ኣጸናገዓ ብምዕራፋዊ ትንታኝ (Chapter Analysis Metod)

እቲ ካልኣይ ደረጃ ንመጽሓፍ ናይ መጽሓፍ ቅዱስ እትወስዶ መጽናዕቲ፡ ትንታኝ ምዕራፍ ናይ ነፍሲ ወከፍ ምዕራፋት መጽሓፍ ቅዱስ እዩ። ናይ ሓንቲ መጽሓፍ ናይ ቅዩሳ ወይ ትዕዛብቲ መጽናዕቲ (Survey Study) ድሕሪ ምግባር ናይ ነፍሲ ወከፍ ክፍሊ እታ መጽሓፍ ንክትምርምር ትድረኽ። ነፍሲ ወከፍ ክፍሊ ናይታ መጽሓፍ ንምጽናዕ ከኣ እዚ ዚሰዕብ ዓይነት መጽናዕቲ ዚበለጸ ይኸውን።

ትርጉም ናይዚ ኣገባብ ኣጸናገዓ እዚ ምርዓእ ትሕዝቶ ሓንቲ ምዕራፍ ናይ ሓንቲ መጽሓፍ ዘማልእ ኮይኑ ኣብ ሕጥበ ጽሑፍ (Paragraph) ኣብ ምሉእ ሓሳብ (Sentence) ከምኡውን ቃላት እታ ምዕራፍ ዘጠቓልለ እዩ። ናይዚ ኣገባብ ሰለስተ ክፋላታ፡- ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ (Chapter Summary) ትንታኝ ጥቕሲ ብጥቕሲ፡ ከምኡውን መደምደምታ ምዕራፍ እዩ።

ንክተሎም ስጉምታት**ስጉምቲ-1 ጽማቕ (ኣስተዋጽኦ) ምዕራፍ ኣስፍሮ**

- እዚ ስጉምቲ እዚ ነታ ምዕራፍ ደጊምካ ደጋጊምካ ንብዙሕ ጊዜ ኣንብባ።
- ኣብዚ እትገብሮ ነገር እንተኣለዩ ኣብታ ምዕራፍ ብምልእታ ሓፈሻዊ ትዕዛብቲ ምውሳድ እዩ።
- ንሓፈሻዊ ትሕዝቶኣ ምርዓእ በዞም ዚሰዕቡ ሰለስተ ነገራት ከተጠቓልሎ ወይስ ክትጸምቆ ይከኣል።
 1. ብቀሊል ቃላትካ ጌርካ ግለጽ (Paraphrase it) ። ከም ንኻልእ እትገብሮ ጌርካ ጽማቕ ምቕራብ።
 2. ኣርቅቆ (Out line it) ነታ ምዕራፍ ብመሰረት ሕጡብ-ጽሑፍ (Paragraph) ክፍልታት ከተርቅቕ ወይስ ኣስተዋጽኦ ክትገብረላ ይከኣል።
 3. ድሕሪ ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ፡ ነታ ምዕራፍ ኣርእስቲ ሃባ።

ስጉምቲ-2 ትዕዛብትካ ስርዓዮ

- እዚ ስጉምቲ እዚ ትንታኝ ጥቕሲ ብጥቕሲ ናይታ ምዕራፍ ይጀምር።
- ኣብዚ መሰርሕ እዚ ንነፍሲ ወከፍ ምሉእ ሓሳብን (Sentence) ቃላትን (Words) ብሰፊሖ ምምልካቱን ምሰፋሩን ግቡእ እዩ።
- ፍልልይ ኣብ መንጐ እቲ ንፋዕ ተማሃራይ መጽሓፍ ቅዱስን እቲ ዘይንፋዕን፡ እቲ ቀዳማይ ንዝሸ ርእሱ ኣብ ትሕዝቶ እቲ ጽሑፍ ክድህስስ ዘሰልጠና ከኸውን ከሎ እቲ ካልኣይ ግና ብሸፈፍ ይሓልፎ። ሸፈፍ ኢልካ ንመጽሓፍ ቅዱስ ምንባብ ሰለምንታይ፤
 1. ብጉያ ቀልጢፍና ኣብ ሓደ ጽሑፍ ነንብብ። ስለዚ ሃጺእና ከንብብ እዩ ዚድለየና።

- 2. ዝተገነዘብናዮም ወይስ ዝገነዘብናዮም ነገራት ኣብ ጽሑፍ ኣይነስፍሮምን ኢና። ፕሮፌሰር ሎዊስ ኢጋሲዝ ከምዚ ይብል "ዝበለጸ ዓይኒ ብርሂ እዩ" ዝረኣናዮም ከነስፍሮ ምስ እንጅምር ብተወሳኺ ክንርእ ዮኸእለና።
- 3. ቀልጢፍና ኢድና ስለ እንወብ ሚእቲ ጊዜ ንሓደ ጽሑፍ መጽሓፍ ቅዱስ ነንብቡ ገና ግና ሃብቱ ዘይብጻሕ እዩ።

ስፕሎት-3 ናይ ምትርጓም ሕቶታት ሕተት

ኣብዚ መሰርሕ እዚ መብዛሕትኡ ጊዜ ዝቐርቡ ሕቶታት እንታይ ወይ ስለምንታይ፣ መን ንመን፣ መዓሴ ኣበይ ወዘተ ዝእመስሉ ቃላት ዝቆሙ እዩ።

- እዚ ጽሓፊ እንታይ እዩ ዚብል ዘሎ፤
- ትርጉሙ እንታይ እዩ፤
- ዝተኣመተ መልእኽቲኹ እንታይ እዩ፤
- ስለምንታይ እዩ እዚ ጠቓሚ ዝኾነ፤
- መን እዩ ዚዛረብ ዘሎ፤
- ብዛዕባኡ ኣተዛረበሉ መን እዩ፤
- መዓስ እዩ ተዘራብሉ፤
- ኣበይ እዩ ተዘራብሉ፤
- መጽሓፊኡ ምኽንያት እንታይ እዩ፤
- ናይዚ መልእኽቲ ቀንዲ መዛረቢ-ነጥቢ(ኣርእስቲ) እንታይ እዩ፤
- ዕላማ ናይቲ ዝተባህለ ተገሊጾዶ ኣሎ፤
- ነዚ ሓሳባት ዚገልጽ ካልእ ትሕዝቶ ድሕረ ባይታ እንታይ ኣሎ፤

በዚ መገዲ እዚ ትርጉም ቀንዲ ትሕዝቶ ናይ ሓደ ጽሑፍ ንምርካብ ዮኸእለካ።

ስፕሎት-4 ነቲ ምዕራፍ ምስ ካልእ ጽሑፋት ኣዛምዶ።

ነቲ ቃል ኣምላኽ ብቻል ኣምላኽ ምትርጓም ወይ ድማ መጽሓፍ ቅዱስ ዝበለጸ ተርጓሚ ገዛእ ርእሱ እዩ ኣብ ዚብል ሓሳብ ዚምርኮስ ዓይነት መጽናዕቲ እዩ።

- መስቀላዊ መወከሲ ጥቕስታት (Cross Reference)
- ቀጻግይ-** ኣብታ እተጽንዓ ዘሎኽ መጽሓፍ ውሽጣዊ ዝምድናታት ምግባር
 - ካልኣይ-** ምስ ካልእ ጽሑፋት ናይቲ ጸሓፊ ኣነጻጽር። እዚ ግዳማዊ ዝምድናታት እዩ።
 - ሳልሳይ-** እታ ምስ ካልእ መጻሕፍቲ ናይ ቅዱስ ጽሑፍ ኣነጻጽር። ሓገዝቲ መጻሕፍቲ መጽሓፍ ቅዱስ ብቋንቋ ትግርኛ ድኣ ኣይተሓታተወን እምበር ከም:-
 - መወከሲ መጽሓፍ ቅዱስ (Bible reference)
 - መጽሓፍ ቅዱስ ንመጽናዕቲ (Study Bible)
 - ሓባሪ መሰርዕ ቃላት መጽሓፍ ቅዱስ (Concordance) ዘእመስሉ

ኣዞም ጠቐምቲ እዮም።

ስፕሎት-5 ጠርናፊ ሓሳባት ኣስፍሮ

ናብቶም ቀዳሞት ኣርባዕተ ስፕሎትታት ዝገበርኩም ዳህሳስ ተመሊስካ ተጠንቂቕካ መርምሮ። ካብኡ ኸኣ መጠርነፍታ እታ ምዕራፍ ኣስፍሮ።

እዞም ዚስዕቡ ዘጠቓለሉ ኪኸውን ከኣ ይከኣል

- ተወሳኺ ትዕዛብቲ
- ገለ ትርጉማት ዝገበርኩዎ
- ዝዳህሰስኩም መልእኽትታት
- ገለ ኣርእስትታትን ሰባትን (ንመጻእ ከተጽንዖም ዝመደብኩዎ)
- ገለ ቃል ኣብ ናይ መጽናዕቲ ቃላት ከተጽንዖም ዝሓሰብኩዎ።
- ገለ ካልኣት ሓሳባት ኣብ ሓሳብካ ዚመጽን።

ስፕሎት-6 መዓላ ጽሓፊ

- ካብዚ ኣነ እንታይ እምሃር፤
- ሕጂ እንታይ ክገብር ይግብእኒ፤
- ብመንፈስ ጸሎት ኣስተንትኖምን ኣምላኽ ንልብኽ ኪዛረቦን ኪሕግዘካን ምውክስ ዘኸር፤
- ተግባራዊ፡ ብሕታዊ፣ ኪኸውን ዚኸእል ሚዛናዊ ምግባሩ ምልምማድ ይግብእካ።
- ቀንዲ ዕላማ ወይስ ሸቶ ናይ መጽናዕትና ኣብ ምትርጓሙ ዘይኮነስ መዓልኡ እዩ።

ኣብዞት ኣገባብ ኣጸናገዓ ብትንታነ ምዕራፍ

መጽናዕቲ	ሉቃስ ምዕራፍ 15
ኣርእስቲ፡	ጠፊኡ ዝተረኸበ

ስፕሎት-1 ኣስተዋጽኦ ምዕራፍ

- I. መለተዊ (ሉቃስ 15:1-2)
 - ከነታት እቲ ዝነበረ ይገልጽ።
- II. ጠፊኡ ዝተረኸበት በጊዕ (3-7)
 - U. ምስላ ዝጠፍአት በጊዕ (3-6)
 - 1 ዓሳ፡ ብዝሒ ጥሪቱ - 100 ኣባጊዕ (ጥ.4)
 - 2 ዓሳ፡ ዝጠፍአ ጥሪቱ - 1 በጊዕ (ጥ.4)
 - 3 ዓሳ፡ ፍቕሪ በጊዕ (ጥ.4-6)
 - 3.1 ነተን ዝበዝሓ ሓዲጉ ኪደሊ ይኸይድ (ጥ.4)
 - 3.2 ነታ ዝጠፍአት ክሳዕ ዝረኸባ ይደሊ (ጥ.4)
 - 3.3 ነታ ዝጠፍአት ምስ ረኸባ ሓጉሱ ይገልጽ (ጥ.5,6)

- A. መልእክቲ (ትርጉም) እቲ ምስላ (ጥ.7)
 ብንስሓ ሓደ ሓጥእ ኣብ ሰማይ ሓጉስ ይኸውን
- III. ጠፊኣ ዝተረኸበት ድሪም (8-10)
- ሀ. ምስላ ዝጠፍአት ድሪም (8-9)
1. ሰበይቲ፡ ብዝሒ ድሪማ (ጥ.8)
 2. ሰበይቲ፡ ዝጠፍአታ ድሪማ (ጥ.8)
 3. ሰበይቲ፡ ፍቕሪ ድሪማ (8-9)
 - 3.1 - መብራህቲ ተብርህ (ጥ. 8)
 - 3.2 - ንዝኣ ትዝሰትር (ጥ. 8)
 - 3.3 - ክሳብ ትረኸባ ትደሊ (ጥ. 8)
 - 3.4 - ምስ ረኸበታ ሓጉስ ትገልጽ (ጥ. 9)
- A. መልእክቲ (ትርጉም) እታ ምስላ (ጥ.10)
 ብሓደ ዚንሳኡ ሓጥእ መልእክቲ ሰማይ ይሕጉሱ
- IV. ጠፊኡ ዝተረኸበ ወዲ
- ሀ. ምስላ ዝጠፍአ ወዲ (11-20)
1. ኣቡ፡ ብዝሒ ደቄ (2 ጥ.11)
 2. ኣቡ፡ ዝጠፍአ ወዱ (እቲ ንእሽቶይ) (ጥ.12)
 - 2.1 ብድሌቱ ጠፍአ (ጥ.12)
 - 2.2 ኣርሒቹ ጠፍአ (ጥ.13)
 - 2.3 ዘለዎ ዘበለ ኮሉ ሓጥኡ (ዘረወ) (ጥ.13,30)
 - 2.4 ክሳብ ዚሰእን ጠፍአ (ጥ.14)
 - 2.5 ክሳብ ንጥሚት ዚፅሰብ ጠፍአ (ጥ.15,16)
 3. ኣቦ ፡ ናብ ልቡ ዝተመልሰ ወዱ (17-21)
 - 3.1 ግዙኣት ኣቦኡን በረኽቶም ኣስተንተን (ጥ.17)
 - 3.2 ግዙእ ኣቦኡ ክኸውን ወሰነ (ጥ.19)
 - 3.3 ሓጠኣቱ ኪንሳኡ መደበ (ጥ.18)
 - 3.4 ስጉምቲ ንኸወሰድ ከደ (ጥ.20,21)
 4. ኣቦ ፍቕሪ ወዱ (ጥ.20,22-24)
 - 4.1 ደንገጸሉ (ጥ.20)
 - 4.2 ብኸሳዱ ሓጺቹ ሰዓም (ጥ.20)
 - 4.3 ነቲ ጥፋእ ምስ ረኸበ ሓጉሱ ይገልጽ (ጥ.22-24)
- A. ብምኽንያት ምምላስ ጥፋእ ሓዉ ዘይተሓጉስ ውሉድ (ጥ. 25-30)
1. ድምጺ ሓጉሱ ዝሰምዐ ውሉድ (ጥ.25-30)
 2. ኮራ ዝተመልአ ውሉድ (ጥ.25)
 3. ምጥርምራምን ቅንእን ዝተመልአ ውሉድ (ጥ.29-30)
- ሓ. መልእክቲ እሓ ምስላ (ጥ.31-32)
1. ብምምላስ ጥፋኣት ክንሕጉስን ባህ ክበለናን ይግባእ (15:7,10,32)
 2. እዚ ምሳሕ ንምጥርምራም ፈሪሳውያንን ጸሓፍትን ነበረ (15:2)

አብነት አገባብ አደናገግ ብቲንቲን ምዕራፍ ካብ ስጉምቲ-2 ክባብ ስጉምቲ-6

15:2	ክርስቶስ ንሓጥላን ድሊ ይገባል	15:2	ክርስቶስ ገዳይ ንሓጥላ ይገባል	15:2	ሉቃ 5:29	ክርስቶስ ተቐብሊጺ በሙ ይባረገኝ
15:6	ኒታ ሕጻናትን በገዕ ርኪቢያ እዩ እዮ ምስይ ተሓጥሶ	15:6	ክርስቶስ ብምጥላላ ሓጥላ ነጻሊ ናብ ድድሮ ላዝዩ ይሓጥስ	15:6	ሉቃ 44:23 ሉቃ 15:9,23,24	እኔ ብምጥላብይ እተሓጥሳ ክርስቶስ ሙተሩ ሓጥሳ ክገባር ይገባል
15:10	ብሓይ ዚገልጹ ሓጥላ ላብ ቅድሚ ሙላእቲኦ ኢየሱስ ሓጥሳ ኢሎን እዩ	15:10	ብግድጉ ብምጥላላ፡ ልማኩ ነጻሊ ክትምሰስ እዩ	15:10	ሆዜ 18:23 ሉቃ 15:7	እብ ቅድሚ ኢየሱስ ከብርቱ ነጻሊ እዩ
15:16-20	እበይ ጎበዝይን እብ ግዜን ሓጥሶ፡ ሕርቲ... ከብሎ እዩ፡ ደንግሎ ንይዩ ዘላ ብዘላሉ ሓጺዩ በገዳ	15:16	ሓጺኡን እብ ቅድሚ ሓጺላ ምእማን ኢየሱስ ድቅሪ ዚበል ምሕረቱን ኢየሱስ እዩ፡	15:16 15:19,20	1ዮሳ 18:9 መዝ 32:5 ሉቃ 18:13 ሉቃ 55:7	ሓጺላቲይ እንተ ድሊ ተለማሪ ክርክብሎይ ይቕሬታ ነብሉ እዮን ድለዩ እዩ
	ኢየሱስ ንዘሓጥሎ ሕጻናት ኢየሱስ ንዘሓጥሎ ሕጻናት		ኢየሱስ ንዘሓጥሎ ሕጻናት			ኢየሱስ ንዘሓጥሎ ሕጻናት

- ለ. መልእክቲ (ትርጉም) እቲ ምስላ (ጥ.7)
በንስሐ ሓደ ሓጥእ ኣብ ሰማይ ኣገብሶ ይኸውን
- III. ጠፊኡ ዝተረኸበት ድሪም (8-10)
ሀ. ምስላ ዝጠፍኡት ድሪም (8-9)
1. ሰበይቲ፡ ብዝሒ ድሪማ (ጥ.8)
2. ሰበይቲ፡ ዝጠፍኡታ ድሪማ (ጥ.8)
3. ሰበይቲ፡ ፍቕሪ ድሪማ (8-9)
3.1 - መብራህቲ ተብርህ (ጥ. 8)
3.2 - ገዝእ ትኹስትር (ጥ. 8)
3.3 - ክሳብ ትረኽብ ትደሊ (ጥ. 8)
3.4 - ምስ ረኽበታ ኣገብሶ ትገልጽ (ጥ. 9)
- ለ. መልእክቲ (ትርጉም) እታ ምስላ (ጥ.10)
ብሓደ ዚንሳሕ ሓጥእ መላእክቲ ሰማይ ይሕጉሱ
- IV. ጠፊኡ ዝተረኸበ ወዲ
ሀ. ምስላ ዝጠፍኡ ወዲ (11-20)
1. ኣቦ፡ ብዝሒ ደቂ (2 ጥ.11)
2. ኣቦ፡ ዝጠፍኡ ወዲ (እቲ ንእሽቶይ) (ጥ.12)
2.1 ብድሌቱ ጠፍኡ (ጥ.12)
2.2 ኣርሒቕ ጠፍኡ (ጥ.13)
2.3 ዘለዎ ዘበለ ኹሉ ኦጥፍኡ (ዘረወ) (ጥ.13,30)
2.4 ክሳብ ዚስእን ጠፍኡ (ጥ.14)
2.5 ክሳብ ንጥሜት ዚዕሰብ ጠፍኡ (ጥ.15,16)
3. ኣቦ ፡ ናብ ልቡ ዝተመልሰ ወዲ. (17-21)
3.1 ግዙኣት ኣቦኡን በረኽቶም ኣስተንተኑ (ጥ.17)
3.2 ግዙእ ኣቦኡ ክኸውን ወሰነ (ጥ.19)
3.3 ሓጠኣቱ ኪንሳሕ መደበ (ጥ.18)
3.4 ስጉምቲ ንኸወስድ ከደ (ጥ.20,21)
4. ኣቦ ፍቕሪ ወዲ. (ጥ.20,22-24)
4.1 ደንገጸሉ (ጥ.20)
4.2 ብኸላዱ ሓኒቕ ሰዓም (ጥ.20)
4.3 ነቲ ጥፋእ ምስ ረኽበ ሓጉሱ ይገልጽ (ጥ.22-24)
- ለ. ብምኽንያት ምምላስ ጥፋእ ሓጪ ዘይተሓጉሰ ውሉድ (ጥ. 25-30)
1. ድምጺ ሓጉሱ ዝሰምዐ ውሉድ (ጥ.25-30)
2. ክራ ዝተመልኦ ውሉድ (ጥ.25)
3. ምጉርምራምን ቅንእን ዝተመልኦ ውሉድ (ጥ.29-30)
- ሐ. መልእክቲ እዛ ምስላ (ጥ.31-32)
1. ብምምላስ ጥፋኣት ክንሕጉስን ባህ ክብለናን ይግባእ (15:7,10,32)
2. እዚ ምላሽ ንምጉርምራም ፈሪሳውያንን ጸሓፍትን ነበረ (15:2)

ኣብነት ኣገባብ ኣጸናንባ ብትንታነ ምዕራፍ ካብ ስጉምቲ-2 ክሳብ ስጉምቲ-6

ስጉምቲ-2 ትህዓት እንታይ እዩ ዚብል ዘሉ	ስጉምቲ-3 ትርጉም እንታይ ግለት እዩ	ስጉምቲ-4 ምዕራ እብ ክልእ ኣበይ ተገልጾ ኣሉ	ስጉምቲ-6 መላ ብዓለ ብዓለ እዚ ነገር እዚ እን እንታይ ክብር ይግባእ
15:2 ክርስቶስ ንሓጥኣን ድላ ይቐበል	15:2 ክርስቶስ ንዓይ ንሓጥኣ ይቐበል	ሉቃ 5:29	ክርስቶስ ተቐቢሉኒ ስሙ ይባርኽ
15:4 ክታ ዝጠፍኡት ኪደሊ ዘይከይድ እንታይዮይ ሰብኣይ እዩ	15:4 ክርስቶስ ንዓይ ንጥፋእ ኪደሊ መጻ	ሀዘ 34:11,12,16 ሉቃ 19:10	ክርስቶስ ደብዮንን ኣድሓንን
15:6 ክታ ዝጠፍኡትን በገዕ ሪኽበሪ እዩ ኣገሞ ምሳይ ተሓጉሱ	15:6 ክርስቶስ ብምምላስ ሓጥኣ ነፍሲ ናብ ጽድቁ ኣገዞ ይኣገብ	ኣሳ. 44:23 ሉቃ 15:9,23,24	እቲ ብምምላስ ደሓኡን ክርስቶስ ወትሩ ሕገሽ ክገብሮ ይግባእ
15:7 ንስሓ ዘይደልዩ ተስዓን ትሸዓተን ጸድቃን	15:7 ብጽድቁ ርእሶም ዚምከሩ ትሕት ዘይብሉ	ሉቃ 18:9 ኣፌ. 26:9	ህይወተይ ብጽዕኒ ኢየ ድሓኣ ካብ ትምክሕቲ ጽድቁይ ክረርህን ክሕሉን ይግባእ
15:10 ብሓደ ዚንሳሕ ሓጥኣ ኣብ ቅድሚ መላእክቲ ለምላሽ ሓጉሱ ኪኸውን እዩ	15:10 ሰማይት ብምሓሉ፡ ሰማይት ነፍሲ ክትምላስ እዩ	ሀዘ 18:23 ሉቃ 15:7	ኣብ ቅድሚ ኣምላሽ ክብርቲ ነፍሲ እዩ
15:15 ንስሓ ኣብ ሓገማታት ኪገሰ ናብ ምድር ቢደዩ	15:15 ሓጠኣት ውርደት ሀዘ. እዩ	ምላሌ. 14:34 ኣር. 2:19	ባርዶ ሓጠኣት ክበርኩ፡ ክብዘ ባርነት እዚ ዓይ ክርስቶስ ዓጂተኒ ስሙ ይመስገን። ዓቢሲ ሓጥኣትቢ ሞት ምእት ፈልጦ ወትሩ ኣብ ጉዳታ ክጽንዕ ይግባእ፡ክብ ኣምላሽ ምርሓቅ ወርደት በሰሽኻ
15:18-20 ኣብ ንሰማይን ኣብ ማዕኸን ሓጥኣት ዝርከቡ ...ክብሮ እዩ፡ ኣምላሽ ንደብኡ ኣኒቐ ሰዓም	15:18-20 ሓጠኣትኣ ኣብ ቅድሚ ተብላሊ ምእማን ኣምላሽ ይቕረ ዚብል ምሕረትኻ ለምላሽ እዩ፡	1ካሳ. 18:9 መዝ 32: 5 ሉቃ 18:13 ኣሳ. 55:7	ኣብኣተይ እንተ ድላ ተለሚን ክርስቶስ ይቕረታ ኩሉ እዮን ድልዌ እዩ
15:29 ንእደ ምስ ኣዕፍቲቲ ዝሓሰሰ ማስከለ እኳ ኣይሃብኹን	15:29 ንእደ ምስ ኣዕፍቲቲ ዝሓሰሰ ማስከለ እኳ ኣይሃብኹን	ማቴ 20:12 1ክረ 4:7	ኣምላሽ ዚገብር ኩሉ ቅነሶ እዩ፡ ኣብ ስርሓ ጣልቃ ዘይምእታው።

6. አገባብ አጸናጉጥ ጥችሲ ብጥችሲ (Verse by Verse Method)

እዚ ኣገባብ እዚ ንዕሙቕ ዝበለ መጽናዕቲ፡ እኹል ጊዜ ምስ ሰሓኒካ እተዘውትሮ
ጠቓሚ መጽናዕቲ እዩ።

ኣብዚ ነዚ መጽናዕቲ እዚ ከንተሓሓዞ ከሎና ሓሙሽተ አድለይቲ ነዋብታት ንዋቀም፡-

1. ውልቃዊ ለውጢ ሓረግ ናይታ ጥቅሲ ጽሓፍ
2. ገላ ሕዮታትን ዝረከቡዮ መልስታቶምን ዘርዘርም
3. ብመስቀላዊ መወከሲ ጥቅስታት ፈትሽ ወይ ድለ
4. ዝዳህሰሰዮም ሰውጥታት(insights) መዝገበም
5. ሓጺር ውልቃዊ መዓላ ጽሓፍ።

ጥቅሲ ብጥቅሲ ትንታኑ አገባብ አጸናግ መጽሓፍ ቅዱስ እነም ዚስዕቡ የጠቻልል።

- እጅ እብጽጎሽ ጽሑፍ ፍለ ወይውን ምረጽ
- ብዝርዝር እንዳመርመርኩ ሕቶ ምሕታት
- ብመስተላዊ መወከሲ ምርኅብ
- ውልቃዊ ለውጥ-ሓረግ ጥቅሲ ምግባር

ብድሕርዚ ኪኸውን ዚኸእል ውልቃዊ መዓላ ኣብ ልዕሊ ነፍሲ ወከፍ እተጽኑን ጥቕሲ ምምዘኦብ።

ሰለምንታይ እዚ አገባብ እዚ ኣድለየኻ

- እንተተድኳ አብ ምዕራፍ ወይ ሓደ ጽሑፍ ብስሩዕ ክትሰርኡ ደሊኹ፣ እዚ ኣገባብ እዚ ከም ካልኣይ ኣማራጺ ንትጥታጥ ምዕራፍ ክትጥቀመሉ ይከኣል እዩ።
- ተመክሮ ክብ ዚምስክሮ ብጊዜ ተወሰንካ ንሓደ ምዕራፍ ኣብ ሓደ ኮፍ ምባል ምውድኡ ካብ ትሰእን፣ ኣዞዩ ጠቓማ እዩ።
- ኣብዚ ኣገባብ እዚ ገለ ብዝሒ ጥቕስታት ኣብ ዝተወሰነ ጊዜኻ ንምጽናዕ ኣማራጺ ኣሎካ።

ኢብነት ኢገባብ ኢጸናንዓ ጥቕሲ ብጥቕሲ

አብዚ ዚሰዕብ ሰሌዳ ናይዚ አገባብ አጸናጉፍ አብነት ንርኤ።

[illegible]

አገባብ አጸናገጥ መጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሲ ብጥቅሲ ካልአይቲ መልእክቲ የገገሰ					
ጥቅስታት	ውልቃዊ ለውጢ ሓረግ	ሕቅታትን መልስታት	መስቀላዊ ተወካዮች	ስውጥታት	ውልቃዊ መግላ ክንካ ዝኸለሉ
ጥ. 3 ካብ እግዚአብሔር አባናን ካ ብ ምስክርነት ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።	ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ካ ብ እግዚአብሔር አባናን ካ ብ ምስክርነት ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።	ሕ የሰሰ ክርስቶስ ወ ጸጋን እንታይ ማለ ቲ እዩ? መ መልክታዊ ሓድነትን ናይ እዩ ብሰጋ እሳገል ጸ ክርስቶስ ምስ እግዚአብሔር እብ	3ጥ. 4 ... ብሓዲ ኸም ዚመግሱ ካብ ምስክርነት ዝገባ ሓገሩ የብላይን።	ምንጻጺ ሀሳብና ብሆነባት እምሳኸ ድሓ እምበር ካ ባና ዝርከባ ግብረ ጽድቁ እይካን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን	ጸጋን እዩ ብሰሰ ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።
ጥ. 4 ሓይሎ ካብ ደቅኺ ከምቲ ካብ እብ እግዚአብሔር ካብ ጸጋን ምስክርነት ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።	ሓይሎ ካብ ደቅኺ ከምቲ ካብ እብ እግዚአብሔር ካብ ጸጋን ምስክርነት ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።	ሕ ካብ እብ እግዚአብሔር ካብ ጸጋን ምስክርነት ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።	3ጥ. 4 ... ብሓዲ ኸም ዚመግሱ ካብ ምስክርነት ዝገባ ሓገሩ የብላይን።	ምንጻጺ ሀሳብና ብሆነባት እምሳኸ ድሓ እምበር ካ ባና ዝርከባ ግብረ ጽድቁ እይካን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን	ጸጋን እዩ ብሰሰ ወደ ነፃ ን ጸጋን ምስክርነትን ለሰማን ብሓቅን ብፍቅርን ምሳና ከሽውን እዩ።

7. አገባብ አጸናገጥ ብቅየሳዊ መጽሐፍ (Book by Book Method)

መጽሐፍ ቅዱስ ብ66 መጻሕፍቲ ዝቐመ እዩ። ነፍሲ ወከፍ መጽሐፍ ድማ ና ይ ባዕላ ጥርናፊ ኣለዎ። ንሓደ መጽሐፍ ቅዱስ ንምጽናዕ ዝተፈላለዩ ሚላታት ክንጥ ተም ይከኣል እዩ። ንሓደ መጽሐፍ ጽጉይ መጽናዕቲ ክነካይድ እንተደኣ ኮይኑ ካብ ሓፊሻዊ ናብ ዝርዝራዊ ካብ ዝርዝራዊ ናብ ሓፊሻዊ ተመለሱ ዝግበር ዓይነት መጽ ናዕቲ ይኸተል። ነዚ ንምግባሩ እንጥቀመሉ መስርሕ፡

- **ቅየሳዊ (Survey)** ኣመለካኸታ ዓይነ ርግቢ እታ መጽሐፍ
- **ትንተናዊ (Analysis)** ደቂቕ መጽናዕቲ ናይ ነፍሲ ወከፍ ምዕራፍ።
- **ጽግረ ሓሳብ (Synthesis)** ከም እንደገና ጠርኒናካ መደምደምታ ምሃብ።

እዚ ኣዚዩ ሰፊሕን ገፊሕን ዕዮ እዩ። ከም ንባዕላዊ መባእታዊ መጽናዕቲ እንገ ብርም ግና ንሓደ መጽሐፍ ብዓይነ ርግቢ ኣመለካኸታ ብምውሳድ መምረሒታት ከ ነጽንዕ ይምረጽ። ንስፍሕ ዚበል መጽናዕቲ ዘድልዩ እነም ዚሰዕቡ ሓገዝቲ መጻሕፍ ቲ ክውሰኹ ይከኣል

- መጽሐፍ ቅዱስ ንመጽናዕቲ (Study Bible)
- መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ (Bible Dictionary)
- ሓጺር መግለጺ መጽሐፍ ቅዱስ (Bible Hand Book)

ንኹተሎም ስጉምታት

ስጉምቲ-1

1.1 ነታ መጽሐፍ ብምልእታ ኣብ ሓደ ኮፍ ብምባል ወድኢያ

- እታ ዝዓበየት መጽሐፍ ብጀካ መዝሙር ዳዊት፡ ትንቢት ኢሳይያስ እያ። ነ ዛ መጽሐፍ እዚኣ ከኣ ካብ 3-4 ሰዓት ከተንብባ ይከኣል።
- መብዛሕትኦም ካልኣት መጻሕፍቲ ብፍላይ ኣብ ሓድሽ ኪኣን ካብዚ ዝተ ጠቐሰ ጊዜ ኣዝዩ ዝተሓተ ይንበቡ።
- ምናልባት ምንባብካ ከተቋርጽ ከሎኻ ካብ ክልተ ጊዜ ኮፍ ምባል ንሓዕሊ ኣ ይትግበር።

1.2 ምክፍፋል ምዕራፋት ኣብ ግምት ከዩእተኻ ብቑልጠፍ ኣንብብ።

- ምዕራፋትን ጥቕስታትን ንምንባብን ንምሓም ኪጥዕም ዝተንበረ እምበር ኣብቲ ብህሪ ጽሑፋት ከምኡ ኣይትረኽቡምን ኢኻ።
- ኣብዚ ቀንዲ ዕላማ ምንባብካ ሓሳብ እቲ ጸሓፊ ክትግንዘብ እዩ።

1.3 ብተደጋጋሚ ነታ መጽሐፍ ኣንብብ። ኣብቲ ደጋጊምካ ነታ መጽሐፍ ዘንብብ ካያ ተወሳኺ ሓድሽቲ ነገራት ክትረክብ ባህርያዊ እዩ። ከምኡውን ንጽናን ት እታ መጽሐፍ ትርእ።

1.4 ብመንፈስ ጸሎት ኣንብብ መዝ119:18።

[illegible]

7. አገዛዝ አጸናጥ ብቸነሳዊ ሙጽሳፍ (Book by Book Method)

መጽሐፍ ቅዱስ ብ66 መጻሕፍቲ ዝኾመ እዩ። ነፍሲ ወከፍ መጽሐፍ ደማ ና ዩ ባዕላ ጥርናፈ ኣለዎ። ንሓደ መጽሐፍ ቅዱስ ንምጽናዕ ዝተፈላለዩ ሚላሓት ክንጥ ቀም ይከኣል እዩ። ንሓደ መጽሐፍ ጽጉይ መጽናዕቲ ከኣይድ እንተደኣ ኮይኑ ካብ ሓፈሻዊ ናብ ዝርዝራዊ ካብ ዝርዝራዊ ናብ ሓፈሻዊ ተመሊሱ ዝግበር ዓይነት መጽ ናዕቲ ይኹተል። ነዚ ንምግባር እንጥቀመሉ መስርሕ፡

- **ትኩላዊ (Survey)** አመለካከት ዓይነት ርግቢ እታ መጽሓፍ
- **ትንተናዊ (Analysis)** ደቂቅ መጽናዕቲ ናይ ነፍሲ ወከፍ ምዕራፍ።
- **ጽግረ ሓሳብ (Synthesis)** ከም እንደገና ጠርኒፍካ መደምደምታ ምሃብ።

እዚ ኣዚዩ ሰፊሕን ገፊሕን ዕዮ እዩ። ከም ንባዕላዊ መባእታዊ መጽናዕቲ እንገ ብሮም ግና ንሓደ መጽሓፍ ብዓይን ርግቢ ኣመላኻክታ ብምውሳድ መምራሒታት ከ ነጽነዕ ይምረጽ። ንሰፍሕ ዚበለ መጽናዕቲ ዘድልዩ እዞም ዚሰዕቡ ሓገዝቲ መጻሕፍ ቲ ከውሰኹ ይክኣል

- መጽሐፍ ቅዱስ ንመጽናዕቲ (Study Bible)
- መዝገበ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ (Bible Dictionary)
- ሓጺ መግለጺ መጽሐፍ ቅዱስ (Bible Hand Book)

ንቡሉሉም ስጉምትታት

AT-904-1

- 1.1 ነታ መጽሓፍ ብምልእታ ኣብ ሓደ ኮፍ ብምባል ወድኢያ።
 - እታ ዝባበየት መጽሓፍ ብጀኻ መዝሙር ዳዊት፡ ትንቢት ኢሳይያስ እያ። ነ ዛ መጽሓፍ እዚእ ከእ ክብ 3-4 ሰዓት ከተንብባ ይከኣል።
 - መብዛሕትኦም ካልኣት መጻሕፍቲ ብፍላይ ኣብ ሓድሽ ኪዳን ክብዚ ዝተጠቐሰ ጊዜ ኣዘዩ ዝተሓተ ይንበቡ።
 - ምናልባት ምንባብካ ከተቋርጽ ከሎኻ ክብ ክልተ ጊዜ ኮፍ ምባል ንሓላ ኣይትግበሮ።
- 1.2 ምክፍፋል ምዕራፋት ኣብ ግምት ከየእተኻ ብቐልጠፍ ኣንብብ።
 - ምዕራፋትን ጥቕስታትን ንምንባብን ንምሓዘም ኪጥዕም ዝተገብረ እምበር ኣብቲ በዮሪ ጽሑፋት ከምኡ ኣይትረኽቦምን ኢኻ።
 - ኣብዚ ቀንዲ ዕላማ ምንባብካ ሓሳብ እቲ ጸሓፊ ክትግንዘብ እዩ።
- 1.3 ብተደጋጋሚ ነታ መጽሓፍ ኣንብብ። ኣብቲ ደጋጊምካ ነታ መጽሓፍ ዘንበብ ኪያ ተወሳኺ ሓደሽቲ ነገራት ክትረክብ ባህርያዊ እዩ። ከምኡውን ንጽናነት እታ መጽሓፍ ትርኢ።
- 1.4 ብመንፈስ ጸሎት ኣንብባ መዝ119፡18።

1.5 ምስ ብርሃ ኣብ ኢድካ ኣንብባ። ኣብ ካልኣይ ሳልሳይ ጊዜ ከተንብባ ምስ ከ ኣልካ ገለ ነጥብታት ካብ ትዕዛብታትካ ኣብ ጽሑፍ ኣስፍሮ። ኣብ ስጉምቲ ክልተ ብሰፊሑ ተመልከት።

ስጉምቲ-2 ካብቲ ዘንብብኩ መዘኻኸሪ ሓዘ።

2.1 መደብ እታ መጽሓፍ (ምስ መን ትምደብ) መጽሓፍ ዛንታ ድያ፤ መጽሓፍ ቅዱስ ትንቢት፤ ሕጊ፤ መልእኸቲ፤

2.2 ቀዳማይ ጠብላሕታታት

- እቲ ካብታ መጽሓፍ እትረኽቡ ቀዳማይ ጠብላሕታ ወይ ስምዒት እንታይ እዩ፤

- ዕላማ እቲ ጽሓፊ እንታይ ይመስለካ፤

2.3 ቀንዲ ቃላት

ብተደጋጋሚ ዚጥቀመለን ቃላት እቲ ጽሓፊ እንታይ እየኝ፤

2.4 ቀንዲ ጥቕሲ (መፍትሕ ዝኾነት ጥቕሲ)

ቀንዲ መግለጺት ጥቕሲ እቲ ጽሓፊይ

2.5 ስምዒታዊ ቅንየት

እቲ ጽሓፊይ ተሓጉሱዶ፤ ጉህዩ፤ ሓሪቕ፤ ተሻቂሉ፤ ተገራመደ፤ ሃዲኡ፤ ወዘተ...

2.6 ቀንዲ መልእኸቲ

- እቲ ጽሓፊይ እንታይ እዩ ዚብል ዘሎ፤

- ቀንዲ ዝጸቕጠሉ ሓሳብ እንታይ እዩ፤

2.7 ቅርጺ እታ መጽሓፍ

- ገለ ክፍልታት እታ መጽሓፍ'ዶ ክትርእ ክኣልካ፤

- እታ መጽሓፍ ብኸመይ ተሰርዓ ኣላ፤

- ኣሰራርዓኣ ኣብ ሰባት ድዩ፤ ወይስ ፍጻሜታት ቦታታት ወዘተ...

2.8 ቀንዲ ሰባት

ዝበዝሑ ተጠቂሶም ዚርከቡ ሰባት እኒመን እዮም፤ ኣብታ መጽሓፍ እንታይ ተራ ተጻዊቶም ኣለዉ፤

ስጉምቲ-3 ድሕረ ባይታዊ መጽናዕቲ ግበር።

እቶም እትሓቶም ድሕረ ባይታዊ ሕቶታት ኣብቲ ጽሑፍ እንተ ዘይረኽቡ ካዮም ካልኣት መጻሕፍቲ ተወክስ።

3.1 ጽሓፊኣ መን እዩ፤

3.2 ንመን ተጻሒፋ፤

3.3 መዓስ ተጻሒፋ፤

3.4 ካበይ ተጻሒፋ (ቦታ)፤

3.5 ስለምንታይ ተጻሒፋ (ምክንያት)፤

3.6 እንታይ ካልእ ድሕረ ባይታ ኣብዛ መጽሓፍ ተንጸባሪቕ ይርከብ፤

ስጉምቲ-4 ትሕዝቶ እታ መጽሓፍ ንጋድም ቻርት ኣስፍሮ

4.1 ክንዲ ብዝሒ ቁጽሪ ምዕራፋትካ ንትኸሎ ሕንጻጸት ኣውርዶም።

4.2 ነታ መጽሓፍ ደጊምካ ኣንብባ። ዓበይቲ ክፍልታት ከኣ ኣስፍሮም። ብ ሕጽር ዚበለ ኣቕምጦም (ጸሚቕካ)።

4.3 እንደገና ብምልእታ ኣንብባ ብዛዕባ ነፍሲ ወከፍ ምዕራፋት፡ ኣርእስተ ን ሕሰብ።

- ኣብ ልዕሊ ነፍሲ ወከፍ ዓምዲ ኣቕምጦ።

- ብሓደ ቃል እንተ በዝሑ ግና ኣርባዕተ ቃላት ተጠቐም።

- እንተ ተኻእሉ ካብ ጽሑፍ ቀጥታ ዚወጽ ቃል ይኹን።

- ኣቕዲምካ ዝተጠቐምካሉ ቃላት ኣይኹን።

4.4 ነታ መጽሓፍ ከም እንደገና ኣንብባ ንኹለን ሕጹብ-ጽሑፋት (Paragraphs) ኣርእስቲ ሃበን። ምስቲ ኣብ ምዕራፋት ተዋሂቡ ዘሎ ኣርእስቲ ብዝ ተኻእለ መጠን ኣዛምዶ።

ስጉምቲ-5 ጊዚያዊ ንድፊ (ኣስከሬን) እታ መጽሓፍ ኣብ ስጉምቲ ኣርባዕተ ዘቀመ ጥካዮም ትሕዝቶ እታ መጽሓፍ መሰረት ብምግባር፡ ጊዚያዊ ንድፊ (ኣስከሬን) እታ መጽሓፍ ከተቐምጦ ይክኣል። ኣብ መሰርሕ ትንታኝ መጽሓፍ ብ ሰፊሑ ነቲ ነጥብታት ከተቐምጦ መወጻእታ ናይቲ ንድፊ ከተበጽሖ ይክኣል እዩ። ቅየሳዊ ኣገባብ ነቶም ቀንዲ ነጥብታት እታ መጽሓፍን ዝምድናታ ቶምን እዩ ዘርእየካ።

እዞም ዚሰዕቡ ርእይቶታት ተመልከት

5.1 ትሕዝቶ እታ መጽሓፍ ካብ ኣብ ራብዓይ ስጉምቲ ተዘርዚሩ ዘሎ ንም ጥ ርናፍ ተወክስ።

5.2 ካብ ዓብይ ናብ ንእሽቶይ ኣርቅቆ ኣብቶም ቀንዲ ክፍልታት እታ መጽሓፍ ብቐዳምነት ተመልከት። ብድሕርዚ እቶም ንኡሳን ሓሳባት (እቶም ምዕራፋት ኪኾኑ ዝኽእል እዩ) ብድሕርዚ እቶም ኣድለይቲ ነጥብታት ኣብ ትሕቲኦም ዚወድቁ (ሕጹብ-ጽሑፍ ኪኸውን ይኽእል)።

5.3 ትሕዝቶ ነፍሲ ወከፍ ሕጹብ-ጽሑፍ (Paragraph) ብኣስተዋጽኦ (ብጽሚቕ) ኣስፍሮ ካበዚ ተበጊስካ ኢኻ ናይቶም ምዕራፋት ቅርጺ ከተ ቅውም እትኸእል።

5.4 ዝገበርካዮ ኣስከሬን (ጊዚያዊ ንድፊ) ምስ ናይ ካልኣት ጽሑፍቲ ዘቐመ ጥም ቅርጺ ኣመዛዝኖ። ኪሰማማዕ ወይ ከይሰማማዕ ይክኣል እዩ። ኩሎም ምሁራትውን ብሓደ ዓይነት መልክዕ የቐምጥዎ ማለት ኣይኮነን። ስለዚ ተስፋ ዘቐርጸካ ኣይኹን።

ስጉምቲ-6 መዓላ

ምንም እኳ ዕላማ ቅየሳ መጽሓፍ፡ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ሓፈሻዊ ትሕዝቶ እታ መጽሓፍ ንምርዳእ እንተኾነ፡ ኣብ ኩሉ መጽናዕትኻ ክትገብር ከሎኻ ዝጻህ ሰሰካዮም ነጥብታት ጉይታ ብእኣም ዝተዛረበካ ኣብ ውልቀ መዓላን ተግባራውን ክትገብርምን ሓላፍነትካ እዩ።

አብነት አገባብ አጸናንዓ ብቅየሳዊ መጽሐፍ

ስጉምቲ-1 መልእክቲ ጳውሎስ ናብ ሰብ ፊሊጲ ደጋጊምካ አንብብ።

ስጉምቲ-2

- 2:1 መልእክቲ ፊሊጲ ምስ መጻሕፍቲ መልእክቲታት ትምደብ
 2:2 ካብዛ መጽሓፍ ዝረኽብከም ቀዳማይ ጠብላሕታ፡ እዛ መልእክቲ ኣብ ሓደ ት ትሕዝቶላ ብዙሕ ሓቅታት ዝሓቕፈት መልእክቲ እያ።
 ቀንዲ ፅላምኡ - ንጽንዓቶም ክበረ 3:1
 - ንምጥንቃቕም ክበረ 3:2

- 2:3 ቀንዲ ቃላት፡ ሓጐስ
 2:4 ቀንዲ ጥቅሲ፡ ብጐይታ ኮሎሳዕ ተሓጐሱ ደጊመ ተሓጐሱ እብለኩም ኣለኹ

2:5 ስሚዒታዊ ቅንዩት ጳውሎስ፡ ኣዝዩ ተሓጐሱ

2:6 ቀንዲ መልእክቲ፡

- ካብ ተጻረርቲ ብሓደ እኳ ከይሰንብዱ 1:27
- ስለ ሓንቲ ነፍሲ ምስኡ ኪጋደሉ 1:28
- ንብረቶም ንወንጌል ክርስቶስ ዚበቅዕ ኪኸውን 1:29
- ምእንቲ ክርስቶስ መክራ ኪጸግቡ 1:30
- ብሓንቲ ሓሳብ፡ ብሓንቲ ነፍሲ፡ ብሓንቲ ፍቕራ፡ ኮይኖም ሓጐሱ ኪመልኡ 2:2
- ኣብ ክርስቶስ የሱስ ዝነበረ ሓሳብ ኣብእም ኪህሉ 2:5

2:7 ቅርጺ እታ መጽሓፍ በዘን ዚሰዕባ ቃላት ዝተፈላለዩ ሓሳባት ኣብታ መጽሓፍ ክትግንዘብ ይከኣል። “እምበኣርሲ” “ደጊም” “ብዝተረፈሰ” ኣብ ዝተፈላለዩ ምትሕሓዙ ክትምልከት ይከኣል። እዛ መጽሓፍ ብኸምዚ ተሰሪፃ ክትርእያ ይከኣል። ሰላምታ፡ ምስጋና፡ ምስክርነት፡ ማዕዳ፡ መጠንቀቅታ፡ በረኽትን ሰላምታን፡ መደምደምታ።

2:8 ቀንዲ ዝተጠቐሱ ሰባት

ጢሞቴዎስ፡ ኤፋፍራዲጦስ፡ ጳውሎስ፡ ኤውድያ፡ ሰንጥኪ፡ ሲሲጐስ። ኣብ ፊሊጲ ብክርስቶስ የሱስ ዘለው ቅዱሳን ኤጲስቆጵሳትን ድያቆናትን።

ስጉምቲ-3

- 3:1 ጽሓፊኡ ሃዋርያ ጳውሎስ (1:1, 3:1)
 3:2 ተቐበልቲ መልእክቲ - ሰብ ፊሊጲ (1:1)
 3:3 ዝተጻሕፈትሉ ቦታ - ካብ ቤት ማእሰርቲ ሮሜ። (1:13,17)
 ካብ ኤፌሶን፡ ካብ ቂሳርያ፡ ዚብሉውን ኣለው ግናኺ እቲ ምስ እዛ መልእክቲ ተሰማሚዑ ዚኸይድ ኣብታ ኣብ ሮሜ ዝ ተኻርዩ ከም እሱር ዝነበረላ ጊዜ እዩ።
 3:4 ሰለምንታይ ተጻሕፊት - ብኤፋፍራዲጦስ ንዝተላእከ መልእክቲ ንምምስጋን (4:10-20፡ 2:25,26)

3:5 መዓስ ተጻሕፋ (ጊዜ) ብ62 ድ.ል.ክ ኣብ ቀዳማይ ማእሰርቲ ሃዋርያ ጳውሎስ

3:6 እንታይ ካልእ ድሕረ-ባይታ ኣብዛ መጽሓፍ ተንጸባሪቐ ይርከብ፤

- ኣብዛ መልእክቲ ጥቕስታት ብሉይ ኪዳን ኣይርከቡን እዮም።
- እዛ ደብዳቤ፡ ናይ ሚስዮናዊ የቕንዩለይ ደብዳቤ ኪትሰመ ይከኣል።
- ኣብዛ ደብዳቤ ዝተፈላለዩ ህይወት ክርስትና ዘመልክቱኻ
 1. ርእሰኻ ምትሓት (2:1-4)
 2. ንቅድሚት ናብቲ ፅላማ ምድፋእ (3:13-14)
 3. ንኹሉ ክትገብረሉ እትኸእል ዓቕሚ (ክእለት) (4:13)
- ናይ ሓድሽ ኪዳን ናይ ሓጐስ መልእክቲ ተባሂላ ኪትሰመ ይከኣል። ሓጐስ ብዝተፈላለዩ መልእክን ን16 ጊዜ ተጠቐሳ ትርከብ።
- ስነ-ክርስቶስ መሰረታዊ ነገራት ተሰተምህር

ኢብነት አገባብ አጸናንና ብቅዩሳዊ መጽሐፍ፡ ስጉም ፩-4

[illegible][illegible]

ስምዖን 5

መልእክቲ ዳውሎስ ናብ ሰብ ፊልእ
መልእክቲ ኣጉሰ

1. ሰላምታ 1:1-2
2. ጸሎት ዳውሎስ 1:3-11
 - 2.1 ናይ ኣጉሰ ጸሎት 1:3-4
 - 2.2 ናይ ምስጋና ጸሎት 1:4-7
 - 2.3 ናይ ናፍቕት ጸሎት 1:8
 - 2.4 ናይ ምዕባይ ጸሎት 1:9-11
3. ማእሰርቲ ሃዋርያ ዳውሎስን ጥቕሙን 1:12-26
 - 3.1 ማእሰርቲ ንምስፋሕ ወንጌል ጠቐሙ 1:12
 - 3.2 ማእሰርቲ ስለ ክርስቶስ ምጻኑ ተገሊጹ 1:13
 - 3.3 ማእሰርቲ ንጽንዓት ካልኣት ጠቐሙ 1:14
 - 3.4 ማእሰርቲ ንክርስቶስ ኪሰብክዎ ጠቐሙ 1:15-18
 - 3.5 ማእሰርቲ ንጥቕሚ ምድኣት ምጻኑ ገሊጹ 1:19
 - 3.6 ህይወቱ ንክርስቶስ ዉፉይ ምጻኑ ገሊጹ 1:20-26
4. ማዕዳ (ምሕጽንታ) 1:27-2:18
 - 4.1 ካብ ተጻረርቲ ኣይትሰምብዱ 1:27
 - 4.2 ብኣንቲ ነፍሲ ምሳይ ተጋደሉ 1:28
 - 4.3 ብኣደ መንፈስ ኩነት 1:28
 - 4.4 ንብረትኩም ንወንጌል ክርስቶስ ዚበቅዕ ጥራይ ይኹን 1:28
 - 4.5 ስለ ክርስቶስ መከራ ጽዝቡ 1:29-30
 - 4.6 ማዕዳ ንኣደ ኣሳብ 2:1-4
 - 4.7 ማዕዳ ንክርስቶሳዊ ኣሳብ ምህላው 2:5-11
 - 4.8 ተወሳኺ ማዕዳ 2:12-18
5. መዓይይቲ ዳውሎስ 2:19-30
 - 5.1 ጢምቴዎስ ኣብ ክንዲ ዳውሎስ ይውክል 2:19-26
 - 5.2 ኤጳፍሮዲጦስ ኩነታቱ 2:25-30
6. ዳውሎስ ዕላማ መጽሓፊኡን ዝሃበ መጠንቀቕታን 3:1-2
7. ምምጽራይ ዳውሎስን ጉያኡን 3:3-11
 - 7.1 ዳውሎስ ብስጋ ዝእመነሉ ነገራት 3:3-6
 - 7.2 ዳውሎስ ስለ ክርስቶስ ወጽዓ ዚጄጽሮም ነገራት 3:7-11
 - 7.3 ዳውሎስ ጉያኡ 3:12-14
8. ናይ መወዳእታ ማዕዳ 3:15-4:9

- 8.1 ቦቲ ዝበጸሕናዮ መጠን ብኣደ ኣሳብ ንመላለስ 3:15-16
- 8.2 ኣፈሻዊ ማዕዳን ተስፋ ትጽቢቶምን ጽንዓቶምን 3:17-4:1
- 8.3 ማዕዳ ኪገብርዎ ዚግባእ 4:2-3
- 8.4 ማዕዳ ንኣቲ መለዮ ክርስትያን 4:4-7
- 8.5 ማዕዳ ብእኡ ኪሓስብሉ ዚግባእ 4:8
- 8.6 ማዕዳ ኪገብርዎ ዚግባእ 4:9
9. ምስጋናን መደምደምታን 4:10-23
 - 9.1 ምስጋና 4:10-20
 - ስለቲ ንምሕጋዙ ዝኣሰቡ 4:10-13
 - ስለቲ ኣብ ጸበባኡ ዝኣበሩ 4:14
 - ነቲ ብጀካ ንሳቶም ካልኣት ምስኡ ኣብ ምሃብ ዘይኣበሩ 4:15-20
 - 9.2 ምልውዋጥ ሰላምታ 4:21-22
 - 9.3 ባርኾት 4:23